

UNIVERSITAT DE GIRONA. FACULTAT DE LLETRES.
MÀSTER EN COMUNICACIÓ I ESTUDIS CULTURALS

Viure entre dos mons

L'experiència de les comunitats catalanes a
l'exterior. El cas anglès.

Anna Pujols Grifè
Setembre 2015

Agraïments

Moltes gràcies al Narcís Iglésias, el meu tutor, per haver-me ajudat a estructurar el treball i corregir-ne els errors i les imprecisions, a la Mita Casacuberta, per una traducció preciosa, a la Marina Falcó, al Miquel Melero, a la Montserrat Queralt, al Lluís Díaz, a la Mía Albertí i al Marc Morera per fer-m'ho tan fàcil i superar distàncies, a l'Andreu Domingo per explicar-me l'emigració i la immigració des d'una perspectiva demogràfica. També als participants de les comunitats electròniques de Catalans a UK, Catalans a Londres, Catalans a Manchester, Clips, Quan el català és minoria, Catalans a Anglaterra, Anglocatalans i Assemblea Nacional Catalana-England. I per descomptat a un poble, a una gent i a una experiència inoblidable.

Índex del treball

| | |
|---|----|
| 1. Introducció | 4 |
| 2. Metodologia | 9 |
| Primera part. Fonaments teòrics | |
| 3. Catalans a l'estranger | 12 |
| 4. Comunitat i identitat | 16 |
| 5. Comunitats electròniques | 20 |
| Segona part. Comunitats catalanes a UK | |
| 6. Proposta metodològica | 23 |
| 7. Casal Català d'Anglaterra | 25 |
| 8. Associació Anglocatalans | 31 |
| 9. Patufets al món | 37 |
| 10. Assembla Nacional Catalana | 41 |
| 11. Conclusions | 45 |
| Annexos | 49 |
| Bibliografia | 84 |

1. Introducció

Sempre passava que, en un moment donat, algú alçava el cap...i la veia. És una cosa que costa d'entendre. Vull dir...Érem més de mil, en aquell vaixell, entre milionaris de viatges, i emigrants, i gent estranya, i nosaltres. Llavors es quedava clavats allà on era, se li disparava el cor, i sempre, cada maleïda vegada, ho juro, sempre, es girava cap a nosaltres, cap al vaixell, cap a tots i cridava: Amèrica.
(Novecento-A.Barico)

Vicenç Villatoro explica la història d'un barber de Castro del Río. Quan tenia quinze anys va comprar un bitllet per marxar a viure a Terrassa. El dia de la veritat, la mare el va fer baixar de l'autobús i va suplicar-li que no la deixés sola. Es va quedar al poble. Als anys seixanta, emigrar era una decisió natural a Castro del Río. Mancats de perspectives laborals, molts veïns havien decidit provar sort lluny de casa. L'avi de Villatoro, també de Castro del Río, fou un dels que va agafar l'autobús. Marxar o quedar-se, reflexiona l'escriptor, pot ésser un atzar a cara o creu: quedar-se a l'autobús o baixar, renéixer a Terrassa o no deixar sola a la mare. Aquesta és la història que explica Villatoro a la novel·la *Un home que se'n va*¹; també és la crònica de Candel a *Els altres catalans*².

Entre la història que explica Villatoro i les novel·les *Brooklyn*³ (Colm Tóibín) i *Angela's Ashes*⁴ (Frank McCourt) es fa difícil trobar-hi correspondències. Ni la geografia ni el context ni el temps històric són els mateixos. No en va, totes tres narracions acaben a Ellis Island, l'illot de catorze hectàrees de terra a pocs metres de Manhattan. El pas previ per començar una nova vida a la terra dels somnis. Per a Villatoro l'illa representa un espai metafòric, per als altres és un lloc completament tangible. Sigui com sigui, tots el temen. Ellis Island representa el principi i el final; l'emigrant i l'immigrant.

Arribar a Ellis Island significa haver dit adéu, renunciar a un món conegut i enfrontar-se a un futur, com a mínim, incert. Frank McCourt, cansat de la vida insana als carrers de Limerick, se'n moria de ganes d'arribar a Amèrica. Amb tot, enfilat a la proa de *l'Irisk Oak*, al moll humit de Cork, l'assola la por i la certesa de l'enyor:

It's too late now. I'm on the ship and there goes Ireland into the night and it's foolish to be standing on this deck looking back and thinking of my family and Limerick and Malachy and my father in England and even more foolish that songs are going through my head Roddy CcCorley goes to die and Mam gasping Oh the days of the Kerry dancing with poor Mr.Clohessy hacking away in the bed and now I want Ireland back at least I had Mam and my brothers and Aunt Aggie bad as she was and Uncle Pa, standing me my first pint, and my bladder is near my eye and here's a priest standing by me on the deck and you can see he's curious. (Mccourt, 1996: 421)

¹ Villatoro, V. (2014). *Un home que se'n va*. Barcelona: Proa.

² Candel, F. (2002). *Els altres catalans*. Barcelona: Edicions 62.

³ Tóibín, C. (2012). *Brooklyn*. Barcelona: Grup Cultural03.

⁴ McCourt, F. (1996). *Angela's ashes*. London: Harper Perennial.

La por de McCourt és la mateixa que evoca Eilis Lacey, la jove irlandesa protagonista de *Brooklyn*. La noia, temptada per la mare i la germana, s'embarca al transatlàntic a Dublín. Més de tres setmanes de viatge i marejos fins arribar a Nova York, la gran ciutat de l'esperança. Essent a Amèrica ningú s'enyora de casa, es deia l' Eilis abans de marxar. Tanmateix, els dies previs a la partida es mirava les maletes i es delia perquè fos una altra qui obrís la bossa en un lloc estrany i lluny de la seva Irlanda:

Ja havia fet les maletes, i repassava mentalment el que hi havia posat esperant no haver de tornar-la a obrir. Una d'aquelles nits, mentre s'estava desperta al llit, es va adonar que la propera vegada que obrís la maleta seria en una habitació diferent d'un país diferent, i aleshores va pensar espontàniament que seria més feliç si fos una altra persona qui l'obris, algú que es quedés la seva roba i les sabates i que pugues dur-les cada dia. Preferia quedar-se a casa, dormir en aquesta habitació, viure en aquell edifici i anar fent sense la roba ni les sabates. Un cop s'havien fet els preparatius, amb les corredisses i les converses que comportaven, valdria més que fossin per algú altre, va pensar, algú que s'hi assemblés, que tingués la mateixa edat i la mateixa talla, potser fins i tot el seu mateix aspecte exterior, el que fos, de manera que ella, la persona que pensava tot allò, es pogués llevar cada matí en aquell mateix llit, i més avançat el dia es pogués passejar per aquells carrers familiars i en acabat tornés a la cuina i s'hi trobés la seva mare i la Rose. (Tóibín, 2012: 30)

Bona part de les novel·les, autobiografies i històries sobre l'emigració comparteixen una mateixa litúrgia: la basarda prèvia, l'adéu, la darrera mirada enrere, la certesa de l'enyor, la incertesa, la primera impressió del nou indret i l'adaptació. Probablement es tracta d'un ritual universal. Independentment de la procedència, l'emigrant es reconeix en cadascuna d'aquestes etapes. L'avi de Vicenç Villatoro va prendre l'autobús a Castro del Río per recomençar a Terrassa i l' Eilis Lacey i en Frank McCourt van deixar Irlanda per una nova vida a Nova York. Tots compartien un mateix anhel, un horitzó. Villatoro considera que qualsevol fenomen migratori s'explica per mitjà de la idea d'horitzó; diu: *la gent se'n va buscant feina i futur, quan no en té. Però hi ha altres marcs, potser menors. La gent se'n va dels llocs on creu que no té cap horitzó, i això no és només laboral. Se'n va dels llocs on s'ofega, on la seva naixença determina massa el futur, on se sent marcada. (...) La gent se'n va on creu que hi ha horitzó, a més de feina. Allà on creu que pot tornar a començar millor. Emigrar és sempre perseguir un somni.*⁵

A diferència de la litúrgia, la iconografia, en canvi, ha variat amb els anys. Els trens, les maletes de cartró i les andanes plenes de familiars han deixat pas als aeroports, als portàtils i als mòbils d'última generació. La tecnologia i la democratització dels vols fa petites les distàncies llargues i alleugereix la carrega. Les xarxes socials, les videoconferències via *Skype* i els xats a través de la telefonia mòbil fan possible una connexió constant entre els que es queden i els que se'n van. Ellis Island, no es percep tant llunyana i el retorn, encara que només sigui per gaudir d'uns dies de vacances en família, no representa cap quimera. Per a Villatoro, McCourt o Eilis Lacey era

⁵ [28/12/2014. Villatoro, Vicenç: Un home que se' va. El Periódico de Catalunya] L'article es pot trobar al següent enllaç: <http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/opinio/home-que-sen-3809775>

impensable gaudir d'aquests avantatges. Ni existien ni disposaven dels recursos econòmics per permetre's el luxe de la tornada. Marxar, en la majoria dels casos, volia dir per sempre.

Tanmateix és just admetre la naturalesa occidentalista dels paràmetres exposats. A recer d'aquests punts de vista, el concepte d'horitzó es percep positivament. No en va, és evident que no sempre es pot aplicar aquest qualificatiu en tots els fenòmens migratoris. Per a l'exiliat, els termes *oportunitat* i *horitzó* deixen de tenir sentit. Tampoc són conceptes vàlids per a les migracions forçades ni per les gran onades d'immigrants procedents de països en vies de desenvolupament. A més, per a qui s'escapa de la fam i de la pobresa, les facilitats tecnològiques i l'adéu temporal sovint són inabastables. Per tot plegat, val la pena apuntar la crítica que el Catedràtic d'Història Josep Fontana fa en relació a la retòrica neoliberal del fet migratori. Fontana sosté que si bé és cert que les migracions tenen aspectes positius - *uns grups humans que viuen en condicions desfavorables es desplacen en un hàbitat en què, en ser més necessari i més valorat el seu treball, poden aconseguir un nivell de vida més elevat*⁶ - convé subratllar el caràcter violent de bona part dels desplaçaments humans.

Un emigrant no és un exiliat, encara que tots dos se'n vagin. Si la imatge metafòrica per excel·lència de l'emigrant és Ellis Island, a tocar de l'Estàtua de la Llibertat, la frontera és la icona de l'exiliat. El primer es podria quedar a casa - potser sense futur, sense horitzó i mancat de perspectives laborals - al segon no li queda més remei que marxar. L'un és l'elecció, l'altre és l'obligació. Entre ambdues realitats hi ha tot un ventall de mots que proven de definir l'acció d'anar-se'n. Si posem el focus en la crisi econòmica actual, bona part de polítics han utilitzat l'eufemisme *mobilitat exterior* per a referir-se al fenomen migratori. L'ús d'aquest concepte pretén fer front a les arestes de la paraula *emigrant*. Per mitjà d'un llenguatge aparentment neutre, el terme prova de renunciar a la càrrega de responsabilitat dels representants polítics i econòmics davant la manca de perspectives laborals al país d'origen. Des d'aquesta òptica, l'emigrant ha estat considerat un *aventurer*, una persona amb esperit intrèpid que decideix marxar de casa pel gust de viure una experiència a l'estranger. No en va, si bé es tracta d'una realitat possible, és evident que no es pot aplicar aquest qualificatiu de manera general.

En un capítol del llibre *Cuestiones de Identidad cultural*,⁷ Stuart Hall estableix un vincle entre l'emigrant i el peregrí. A recer d'ambdós personatges, el sociòleg considera que la globalització ha empès les persones a esdevenir peregrins. Com Bauman, que establí el concepte de modernitat líquida, Hall es refereix a una vida moderna inestable. Tot és mutable i res és arcaic. La manca de certeses i la inestabilitat han convertit el peregrinatge en una forma de vida. Ja no es tracta d'una elecció. Ésser peregrí vol dir convertir el camí en una finalitat, vol dir caminar per mirar enrere, però sobretot per mirar endavant. L'alternativa al peregrinatge és l'immobilisme, un terme que no encaixa amb la flexibilitat actual.

⁶ Fontana, Josep (2006) La construcció de la identitat. Barcelona: Editorial Base. Pàg. 81

⁷ Hall, Stuart (1996) Cuestiones de identidad cultural. Amorrortu Editores: Buenos Aires. Pàg. 48

Siguin emigrants, peregrins o aventurers, la literatura i les experiències concretes de l'emigració posen en relleu la multiplicitat de motius que empenyen les persones a prendre la determinació de marxar. Per aquesta raó, és tan difícil encasellar l'emigrant amb un patró concret i immutable. Amb tot, bona part dels estudis sobre els fenòmens migratoris acostumen a considerar que el futur emigrant es troba enmig de dos tipus de motivacions abans de prendre la decisió de marxar: les motivacions d'expulsió i les motivacions d'atracció. La terminologia anglesa fa ús dels termes *push & pull* - empenyar i atreure - per a referir-s'hi. Les primeres són les causes que justifiquen la necessitat d'abandonar el país d'origen; les segones són les raons que expliquen l'elecció del nou país. Sovint, la tria de la destinació final només s'explica per mitjà de l'efecte crida: els amics i els coneguts que hi han anat se'n surten i sembla que l'horitzó és de fiar. Ambdues motivacions no són noves, probablement formen part de la mateixa litúrgia exposada en paràgrafs anteriors. L'escriptor Georges Perec, parisenc i de pares jueus, retorna a la metàfora d'Ellis Island i ens recorda que les raons d'expulsió i d'atracció són intrínseques en l'emigrant. En el llibre que porta el nom d'aquest illot, Perec escriu:

A partir de la primera meitat del segle XIX, una esperança formidable sacseja Europa: per a tots els pobles esclafats, oprimits, reprimits, esclavitzats, massacrats, per a totes les classes explotades, famolenques, assolades per les epidèmies, delmades per anys de carestia i de penúria, va començar a existir una terra promesa: Amèrica, una terra verge oberta a tothom, una terra lliura i generosa on els damnats del vell continent podran esdevenir els pioners d'un nom món, els fundadors d'una societat sense injustícia i sense prejudicis.⁸ (Perec, 2008: 11)

Vull fer un treball sobre els nous catalans residents a l'estranger. Em faig molts interrogants. El primer, la litúrgia, totes aquelles etapes del nouvingut abans d'incorporar-se plenament al país de destí.

Em pregunto si és vàlid recórrer a l'imaginari de l'emigrant que la literatura i les autobiografies han immortalitzat. Intueixo que sí, però en desconec la resposta. Sociològicament, no es poden establir gaires correspondències entre aquest fet migratori i l'immigració espanyola dels anys cinquanta i seixanta a Catalunya, ni per volum ni per condició: la primera onada d'immigrants procedents de l'estat espanyol representaven una mà d'obra, en bona part no qualificada, que venia a engruixir la força productiva de les fàbriques. Actualment, si bé els motius de la migració són més heterogenis, es tracta d'una població amb una preparació acadèmica notable que marxa a la recerca d'unes perspectives laborals d'acord amb el seu nivell d'estudis. Encara és més difícil trobar punts de contacte amb les històries que McCourt i Colm Tóibín expliquen a *Angela's ashes* i *Brooklyn*, respectivament. Per tot plegat em pregunto:

- Què significa l'horitzó avui?
- Com és l'adaptació en un país nou?

⁸ Perec, Georges (2008) *Ellis Island*. Barcelona: L'Avenc.

- Cal parlar d'emigrants?
- Quins són els motius d'expulsió i els motius d'atracció?
- Què significa integrar-se?

El segon interrogant fa referència a la iconografia. Els qui marxaven acostumaven a fer-ho per sempre o, com a mínim, per una temporada llarguíssima. Tornar representava un luxe que no es podien permetre. El transport era caríssim i la durada del viatge era massa llarga per fer una escapada a casa i veure la família. Marxar volia dir un únic bitllet d'anada. Les maletes eren grosses i a dins ho transportaven tot. A casa no hi deixaven res, perquè dir adéu significava abandonar la llar. Els contactes amb la família eren esporàdics: alguna carta, alguna conversa telefònica i poca cosa més. Recomençar de nou, en un lloc nou i sense ningú. Les distàncies eren llargues i es percebien llarguíssimes. Tot plegat es fa difícil d'imaginar avui. La tecnologia ha apropiat el món i els bitllets es poden comprar de dos en dos. Els que viuen a fora d'Europa ho tenen una mica més difícil, però molt fàcil si ho comparem amb les històries de principis del segle XX. A més, cada dia poden estar connectats amb els amics i familiars per mitjà de videoconferències o per les aplicacions del telèfon mòbil. Internet, per la seva banda, els permet conèixer les notícies de casa, d'Europa i del món: estar informats. També hi ha milers de comunitats electròniques escampades arreu que serveixen de punt de trobada per a persones d'un mateix país residents a l'estranger. Per la seva naturalesa d'intercanvi i relació, les xarxes socials acostumen a ser les plataformes que acullen bona part d'aquests grups. Hi ha comunitats de catalans a tots els països d'Europa i a l'estranger, comunitats de mestres, de personal sanitari, d'enginyers, de periodistes, etc. Són comunitats d'internautes que sovint només comparteixen el fet de viure lluny de casa i no es coneixen personalment. Em pregunto de quina manera el nou espai comunicatiu ha modificat la vida de l'emigrant. Em demano:

- Quins sentit tenen les comunitats electròniques a l'estranger?
- Per què serveixen?
- Què vol dir comunitat?
- Les comunitats són un refugi per a preservar la identitat?
- De quina manera es viuen les notícies de Catalunya des de la distància?

Per delimitar el treball intentaré donar resposta a tots aquests interrogants a partir de l'experiència d'uns quants catalans residents a Anglaterra. He escollit aquest país per dues raons. En primer lloc, perquè a l'any 2014 Anglaterra fou el país que va rebre més catalans. En segon lloc, perquè vaig residir-hi durant un any i conec algunes comunitats catalanes. Respondre totes aquestes preguntes implica capbussar-se en les xarxes socials i demanar a partir d'una doble perspectiva: la litúrgia i la iconografia. L'objectiu: comprendre la vida d'uns quants catalans a l'estranger i conèixer la força i la utilitat de les comunitats i les xarxes socials quan es viu fora de casa.

2. Metodologia

He escollit quatre iniciatives catalanes a Anglaterra: el Casal Català, l'Assemblea Nacional Catalana, l'associació Anglocatalans i el col·lectiu Patufets al món. La darrera proposta, si bé té força presència en aquest país, abraça bona part de la geografia mundial. No són quatre iniciatives escollides a l'atzar. Cadascuna aporta alguns ingredients que permeten analitzar les comunitats catalanes des de diferents perspectives. La voluntat del treball és doble, per una banda, conèixer el punt de vista dels catalans a l'estranger, bàsicament a Anglaterra. En relació amb aquest punt, m'interessa conèixer les motivacions que els van impulsar a marxar, com va ser l'adaptació al nou país, de quina manera viuen els fets que es produeixen a Catalunya des de la distància, què els aporta viure a l'estranger, què troben a faltar de casa, què és el que més els agrada de la vida anglesa, quines són les seves perspectives de futur. Totes aquestes qüestions formen part de la litúrgia. Del què significa viure lluny de casa, ésser un emigrant. Els vull demanar quina és la paraula que més els identifica. Són emigrants, són aventurers, són catalans a l'estranger, són una mica anglesos? I els fills, d'on són?

Paral·lelament a tots aquests interrogants, m'interessa conèixer la força de les comunitats electròniques a l'estranger. Les quatre iniciatives que he escollit per realitzar el treball disposen d'una pàgina al Facebook molt activa que serveix de finestra per a donar a conèixer les seves accions als internautes. A més, aquestes comunitats electròniques són un espai d'ajuda mútua i d'intercanvi de projectes, dubtes i idees. Els comentaris a les xarxes socials varien en funció de la naturalesa de cada associació. En totes elles, els internautes acostumen a expressar la satisfacció de participar-hi.

En primer lloc, vull conèixer la tasca de cadascuna d'aquestes associacions. Per aquesta raó, he parlat amb els principals responsables de les quatre entitats. Les entrevistes són necessàries per enquadrar les activitats que realitzen en relació amb els seus objectius. Més enllà d'aquesta primera aproximació, he atorgat a cadascuna d'aquestes iniciatives alguns aspectes que em semblen bàsics per comprendre el fenomen de la migració catalana a l'estranger. Per donar resposta a tots els interrogants plantejats m'he servit, precisament, de les xarxes socials. D'aquesta manera, he pogut interactuar amb els seguidors d'aquestes comunitats electròniques per conèixer de primera mà algunes qüestions sobre la seva experiència a l'estranger. No ha estat pròpiament una entrevista convencional, sinó una mena de xat obert amb tots els participants que posteriorment he transcrit als annexos del treball.

La primera entitat treballada és el Casal Català d'Anglaterra. Hi ha centenars de Casals Catalans escampats arreu del món. Són entitats privades constituïdes per catalans que compten amb el reconeixement de la Generalitat de Catalunya. El seu objectiu és projectar Catalunya al món. Ésser els ambaixadors del país, de la cultura i de la llengua catalana arreu. A més, contribueixen a crear un teixit associatiu al país d'acollida i posen en contacte els catalans que també han fet el pas de marxar. El Casal Català d'Anglaterra és l'arbre des d'on pengen, en major o menor

mesura, la resta d'iniciatives dels catalans a Anglaterra. A més, el casal compta amb una pàgina al Facebook - Catalans a UK - amb més de 3.000 persones inscrites. Es tracta d'un punt de trobada molt útil per resoldre dubtes logístics (habitatge, treball, taxes, documentació) i per conèixer iniciatives socials i culturals a la ciutat d'acollida. La pàgina també és un calaix de sastre amb curiositats diverses que no passa per alt els fets polítics, socials i culturals que s'esdevenen a Catalunya. Pel seu caràcter divers, als internautes que participen a la comunitat electrònica de Catalans a UK els he demanat aspectes generals sobre el fenomen migratori i sobre la força de les comunitats catalanes a l'estranger. Les preguntes giren al voltant de dos eixos:

- Són útils les comunitats electròniques de catalans l'estranger?
- Emigrar és perseguir un somni?

La segona entitat és l'associació Anglocatalans. Es tracta d'un col·lectiu que fa de pont entre dues cultures, la catalana i l'anglesa. L'entitat disposa d'una plataforma a Internet amb articles periodístics pensats pels lectors catalans residents a l'estranger i pels anglesos interessats en la cultura catalana. Els articles són de temàtica molt diversa, si bé el xoc cultural entre cultures és una temàtica força recurrent i analitzada des de múltiples perspectives. Són textos que tenen força difusió als mitjans de comunicació anglesos i catalans. A Catalunya, el diari Ara en recull un gruix important. La dualitat Catalunya/Anglaterra em permet abordar amb els internautes d'aquesta comunitat els conceptes antropològics d'etnocentrisme i relativisme cultural. El primer fa referència a l'acte d'analitzar el món a través dels paràmetres de la pròpia cultura. El segon aborda la dificultat de jutjar certs aspectes que no formen part de la cultura d'origen. En aquest sentit, el relativisme cultural esdevé el mètode de treball necessari per a reconèixer els prejudicis culturals i superar els judicis de valor basats en la comparació i la diferència entre cultures. Per tot plegat, els vull demanar aspectes relacionats amb la identitat i la distància. Els demano:

- Què significa integrar-se?
- Quines són les diferències i similituds més notables entre la societat catalana i la societat anglesa?

La tercera entitat és Patufets al món. Es tracta de la iniciativa d'un grup de pares i mares catalans residents a l'estranger. Tot i que el seu àmbit territorial no es limita a Anglaterra, m'ha semblat molt interessant incloure aquesta entitat al treball. De fet, les tres impulsores del grup resideixen a Irlanda, Alemanya i a l'Àfrica subsahariana, concretament a Johannesburg. Patufets al món és una plataforma d'abast mundial que aglutina recursos per a l'aprenentatge del català i per transmetre la cultura i les tradicions de Catalunya als infants de pares o mares catalans que viuen lluny del principat. Aquesta entitat em permet fer una aproximació al punt de vista de les famílies amb mainada a l'estranger. En total, l'associació calcula que hi ha més de 100.000 menors catalans a fora de Catalunya. Em pregunto, com Villatoro, si els pares han escollit ésser

de la terra dels avis o de la terra dels fills⁹, o, si com Calders, frissen per tornar a Catalunya perquè la mainada no perdi les arrels del país d'origen.¹⁰ M'interessa conèixer de quina manera compaginen ambdues identitats. A propòsit d'aquest col·lectiu em demano:

- Pensar la identitat és un repte quan es viu amb fills a fora de Catalunya?
- De quina manera es viuen les tradicions d'ambdós països?

Finalment, la darrera entitat és l'Assemblea Nacional Catalana d'Anglaterra. L'ANC és hereva del moviment de les consultes sobre la independència de Catalunya que van començar a Arenys de Munt i es van escampar per tot el territori al llarg dels anys 2009 i 2011. Des d'aleshores compta amb més de 500 assemblees territorials a Catalunya i gairebé cinquanta nuclis arreu del món. Es tracta d'una organització políticament transversal i unitària que treballa per assolir la independència de Catalunya. També és la responsable de les tres mobilitzacions més multitudinàries de la història del país que han tingut lloc els darrers 11 de setembres. Tenint en compte els objectius d'aquest col·lectiu, m'interessa conèixer el seu punt de vista sobre el procés a favor del dret a decidir que té lloc a Catalunya. Matthew Tree, al pròleg del llibre *Com explicar aquest país als estrangers*, ironitza sobre la dificultat d'explicar Catalunya al seus compatriotes anglesos¹¹ i Bauman, al llibre *Identitat*, cita la frase de l'escriptor espanyol Juan Goytisolo, qui afirmava que l'anàlisi de les experiències vitals requereixen intimitat i distància.¹² A propòsit d'ambdues reflexions els demano:

- De quina manera es viu el procés pel dret a decidir de Catalunya des de la distància?
- És fàcil explicar Catalunya a la societat anglesa?

Totes aquests interrogants tenen un punt de partida, Catalunya. Però des de múltiples mirades: les expectatives, les oportunitats, les semblances, les diferències, la força de les comunitats, les tradicions, la política, la llengua. La identitat. També tenen un horitzó; el desconec.

⁹ Hi ha una edat que t'adones que ets moltes coses que no has triat, que has rebut en herència, i vols saber d'on ho has heretat. Perquè així entendre potser el que està passat al meu país, com pot ser que un país on la meitat de la gent ha vingut de fora encara vulgui ser, ho vulgui més que mai. Perquè fent com el meu avi, suposo, va triar ser del país dels seus fills més que no pas del país dels seus pares. (Villatoro, 2014: 60)

¹⁰ A propòsit del seu exili a Mèxic, Calders escrigué: "Vivim ara, jo i els meus, una crisi d'enyorament fortíssima. M'adono que no seré a temps, si no prenc una decisió immediata de realitzar el desig que els meus fills s'eduquin a Catalunya." Calders, Pere (2009) *Estimat amic. Cartes*. Barcelona: publicacions de l'Abadia de Montserrat. Pàg.96

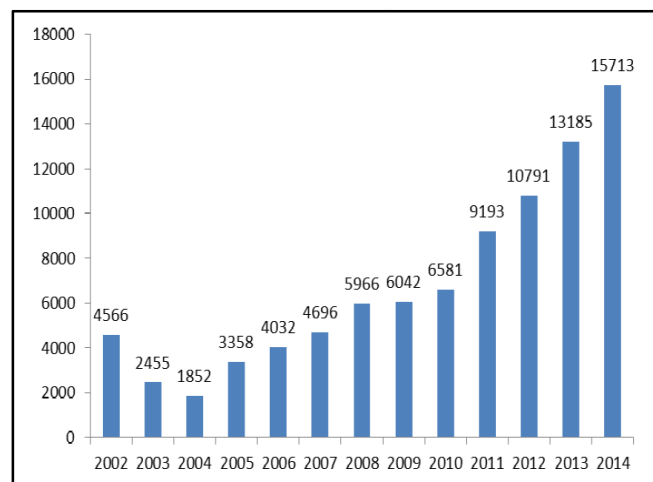
¹¹ Els estrangers que vivim aquí amb coneixement de causa sabem molt bé que és més difícil explicar Catalunya (i no parlem dels Països Catalans) als nostres compatriotes - els que resideixen a l'estranger o fins i tot alguns dels que viuen aquí - que fer que un camell passi per l'ull d'una agulla. (Tree, 2011: 13)

¹² Bauman, Zigmunt (2005) *Identitat: converses amb Benedetto Vecchi*. València: Universitat de València. Pàg.37

3. Catalans a l'estranger

Al gener del 2015 l' Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) xifrava en 242.000 el nombre de catalans residents a l'estranger. Les dades indicaven un creixement del 9,3% respecte l'any anterior. Des del 2008 la xifra ha augmentat un 68,1%. Els càlculs es mesuren a través del Padró d'Espanyols Residents a l'Estranger (PERE), un registre voluntari que comptabilitza les persones amb nacionalitat espanyola que viuen habitualment a l'estranger i que el seu últim municipi d'inscripció era a Catalunya. Pel fet de tractar-se d'un registre voluntari, les dades no són exactes i la xifra real és superior a la indicada. A l'any 2014 els països estrangers que van rebre més catalans van ser el Regne Unit i Alemanya. A fora d'Europa, els Estats Units.¹³ No en va, els dos països europeus amb més catalans continuaven essent França i Alemanya. Anglaterra ocupava la tercera posició.

Les dades indiquen un creixement migratori significatiu, si bé no especifiquen els motius concrets de l'emigració. Tanmateix, és evident que la crisi econòmica ha contribuït a engruixir la xifra de catalans a l'estranger. De fet, si observem les dades de l'INE (Instituto Nacional de Estadística), publicades al 16 de juny del 2015, la xifra indica que al 2014 un total de 15.713 catalans van fer el pas de marxar a viure a l'estranger.¹⁴ Fins a l'any 2007, abans de l'esclat de la crisi econòmica, la mobilitat exterior es situava entre les 1.800 i les 5.000 persones. A partir d'aquest període, l'increment de sortides és sostingut fins assolir els nivells màxims als anys 2013 i 2014. Durant el període comprès entre els anys 2008 i 2014, que coincideix amb l'etapa més dura de la crisi econòmica, les dades indiquen que 67.661 persones van traslladar la seva residència a l'estranger. En el següent gràfic, extret de l'Estadística de Variacions Residencials (EVR) de l'INE s'observa l'increment continu del flux migratori. La gràfica indica l'emigració de catalans a l'exterior, ja sigui a Europa o en d'altres zones de la geografia mundial des de l'any 2002 i fins al 2014.



Font: INE. Extreta de l'anàlisi de les dades del FIEC. Es pot consultar al següent enllaç:
http://www.fiecweb.cat/files/Migracions2014_CAT.pdf

¹³ L'estadística es pot consultar en el següent enllaç: <http://www.idescat.cat/phre/?b=1> (IDESCAT)

¹⁴ L'estadística es pot consultar en el següent enllaç:

<http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&file=pcaxis&path=%2Ft20%2Fp307%2F%2Fa2014> (INE)

A diferència de l'estadística de l' IDESCAT, les dades de l'INE es mesuren a través de l'Estadística de Variacions Residencials (EVR), que inclou les altes en un consolat espanyol i la corresponent baixa al municipi d'origen. És a dir, si les dades del PERE registren l'estoc d'emigrants residents a l'estranger, l' EVR explora els fluxos migratoris. En tots dos casos, les dades només acostumen a comptabilitzar els emigrants amb perspectives d'estabilitzar-se permanentment o durant un llarg període de temps. Pel fet de tractar-se d'un registre voluntari, les persones en situació de precarietat laboral o sense gaire estabilitat al nou país difícilment realitzen els tràmits d'alta i baixa consolar. De fet, la Federació Internacional d'Entitats Catalanes (FIEC) estima un mínim de 465.000 catalans a l'estranger, una xifra que dobla les dades oficials.

Els motius que expliquen aquest ball de xifres són varis. El nombre estimat per la FIEC pressuposa que els estudis estadístics no poden conèixer l'abast real del fet migratori i que només mostren la punta de l' iceberg del fenomen. En un capítol del llibre *Catalunya al mirall de la immigració*, Andreu Domingo, autor i sotsdirector del Centre d'Estudis Demogràfics de Catalunya, admet aquesta dificultat i acusa la incertesa estadística a la manca de voluntat política.¹⁵ Fins abans de l'esclat de la crisi econòmica, el fenomen de l'emigració no ocupava l'atenció de l'estat espanyol. Centrats en el control de les entrades d'immigrants, el sistema estadístic es va despreocupar de l'emigració. Va passar el mateix a Catalunya.

Per conèixer amb major fiabilitat la xifra real dels catalans residents a l'estranger i les seves característiques, a l'any 2014, a instàncies del Decret 71/2014, la Generalitat de Catalunya va crear el Registre de catalans i catalanes residents a l'estranger¹⁶. El decret s'emparava en la llei 18/1996 de l'Estatut d'Autonomia. La llei establia la possibilitat que la Generalitat de Catalunya elaborés un cens independent al de l'estat espanyol per a registrar els catalans residents a l'exterior. La finalitat del registre és conèixer el perfil dels catalans a l'estranger per poder establir polítiques de suport adequades al col·lectiu. Amb tot, aquest instrument ha quedat a mig camí. En primer lloc, per la negativa de l'estat espanyol a transferir les dades personals dels catalans residents a l'exterior. En segon lloc, per la manca d'una campanya publicitària prou àmplia i eficaç.

Sigui com sigui, no existeix cap estudi estadístic capaç d'aproximar-se a les dades reals del fenomen migratori a Catalunya. Els impediments són molts. A continuació recullo els tres obstacles més importats.

- El Padró d'Espanyols Residents a l'estranger (PERE) va néixer amb la intenció de censar els possibles votants espanyols a l'estranger, però es tracta d'un registre poc fiable per estimar l'emigració recent. Són unes xifres útils per conèixer els residents que ja fa anys que viuen al

¹⁵ Domingo, Andreu (2014) Catalunya al mirall de la immigració. Demografia i identitat nacional. Barcelona: L'Avenç. Pàg.45
Podeu trobar l'entrevista a la pàgina 51 de l'annex del treball.

¹⁶ Pàgina oficial del decret de la Generalitat:

http://afersexteriors.gencat.cat/ca/arees_d_actuacio/comunitats_catalanes_de_l_exterior/registre-de-catalans-i-catalanes-residents-a-l'exterior/

nou país, però és molt difícil poder comptabilitzar la nova emigració. Donar-se de baixa d'un empadronament no ofereix cap avantatge i donar-se d'alta en un consolat és un procés llarg i no exempt de tràmits burocràtics que tampoc garanteix una contrapartida evident.

- L'Estadística de Variacions Residencial (EVR) no pot distingir clarament els moviments de retorn dels moviments d'emancipació. La crisi econòmica ha precipitat la sortida de moltes persones i la dinàmica migratòria s'ha invertit: la immigració decreix i l'emigració creix. No en va, es fa difícil discernir la mobilitat fruit del retorn - aquelles persones immigrades que mancades de perspectives laborals decideixen tornar al país d'origen - de la mobilitat d'autòctons.¹⁷ Tot i que és possible conèixer la procedència de les persones immigrades que retornen a casa, és impossible computar-ne els fills perquè la majoria són nascuts a Catalunya i disposen de la nacionalitat espanyola. Es tracta de dos fenòmens migratoris diferents que analitzats a la vegada ens porten a conclusions errònies. Per adonar-se de la diferència entre ambdós col·lectius n'hi ha prou a veure les principals destinacions de l'emigració internacional des de Catalunya per nacionalitats (espanyola i no espanyola) entre els anys 2008 i 2012. En el cas de la població catalana sense nacionalitat espanyola, els principals destins foren Romania, el Marroc, Bolívia, França, Equador, Argentina, Colòmbia, Alemanya, Brasil i Xina. En el cas de la població catalana amb nacionalitat espanyola, van ser el Regne Unit, França, els Estats Units, Alemanya, Equador, Bèlgica, Andorra, Argentina, Suïssa i el Brasil.¹⁸

- L' EVR no és una eina que pugui mesurar exactament les migracions perquè les baixes del padró poden ser producte de defuncions i les altes de naixements. A més, en aquest registre la unitat mínima no és la persona sinó el moviment residencial. És a dir, una mateixa persona pot comptabilitzar-se més d'una vegada si fa diversos canvis de residència al mateix any.

Exposades totes aquestes limitacions, les estadístiques demogràfiques també distribueixen la població emigrada per franges d'edat. L' INE inclou una estadística prou interessant que confirma el caràcter cada vegada més familiar de la nova emigració catalana a l'estranger. Les dades desmenteixen el pensament que la nova emigració és bàsicament juvenil. Si bé és cert que el percentatge de joves d' entre 25 i 34 anys és prou elevat (20,3%), les dues franges amb més volum de població a l'estranger són les dels infants i adolescents d' entre 0 i 15 anys (24,7%) i la dels adults d' entre 35 i 44 anys (22,7%). El tant per cent restant es distribueix entre les franges dels 45 als 54 anys (10,9%), dels 16 als 24 anys (9,5), dels 55 als 64 anys (4,1%) i la dels majors de 65 anys (3,7). Novament, però, cal fer un aclariment: la franja amb més percentatge de població emigrada està representada pels menors d'edat. És una població que no emigra sola. Tanmateix, les franges dels seus progenitors són més baixes. El biaix s'explica pel fet que els fills de les famílies immigrades disposen de nacionalitat espanyola. Per tant, aquestes xifres

¹⁷ L'ús d'aquest terme ve justificat per la terminologia demogràfica.

¹⁸ Dades extretes del llibre Domingo, Andreu (2014) Catalunya al mirall de la immigració. Demografia i identitat nacional. Barcelona: L'Avenç. Pàg.52 Font elaborada pel CED (Centre d'Estudis Demogràfics) a partir de les Estadístiques de Variacions Residencials de l'INE.

també inclouen els infants catalans de famílies extracomunitàries que retornen a la terra dels pares.

Aquesta és la perspectiva general. Si posem el focus en la població catalana resident al Regne Unit les dades són una mica més fiables. Per treballar en aquest país, rebre ajudes socials, accedir a un habitatge de lloguer, inscriure els fills a l'escola, pagar alguns impostos i altres gestions, és necessari està registrat al Sistema Nacional de Seguretat Britànic (NIN). Per als ciutadans de la Unió Europea és un procés molt senzill. A través d'aquestes dades podem conèixer el nombre de persones que cada any es desplacen al Regne Unit. Tanmateix, és impossible conèixer el nombre de catalans perquè les xifres finals inclouen a tots els ciutadans amb nacionalitat espanyola sense especificar-ne la procedència. Les últimes dades oficials són de l'any 2013. L'estadística de l'Oficina Nacional d'Estadística d'Anglaterra (Office for National Statistics) comptabilitza fins a 16.000 persones amb nacionalitat espanyola que a l'any 2013 van establir-se al Regne Unit.

El perfil de les 16.000 persones immigrades al Regne Unit, així com el de la resta d'emigrants dispersos arreu, és molt variat. La Federació Internacional d'Entitats Catalanes esbossa quatre perfils que coincideixen amb la resta d'estudis estadístics sobre la nova dinàmica migratòria:

- Joves amb una bona qualificació acadèmica o professionals qualificats amb un bon nivell lingüístic que es desplacen, bàsicament en països de la Unió Europea, per millorar el seu perfil professional i trobar una feina d'acord amb el seu nivell d'estudis. Respecte aquest grup, Andreu Domingo sosté que es tracta d'un grup procedent de famílies de classe mitjana que augmentarà significativament per tres raons: per les retallades al sector públic que impossibiliten l'accés dels joves en aquest àmbit de treball, pel desmantellament de la promoció en recerca i per la incertesa creixent sobre el temps que durarà la recessió. Totes tres raons, alimentades per un discurs mediàtic sobre la *generació perduda*, creen un horitzó d'emigració en l'imaginari dels joves.
- Joves catalans de famílies immigrades i de qualificacions diverses que han nascut o viscut bona part de la seva vida a Catalunya. Són un col·lectiu que fan el camí invers al de les seves famílies i retornen al seu país d'origen.
- Treballadors qualificats desplaçats per les seves empreses que aprofiten els avantatges de mobilitat de la legislació europea o que han guanyat concursos d'obra pública en altres països, sobretot de l'Amèrica Llatina.
- Grup nombrós i heterogeni d'entre els 24 i els 35 anys que aprofiten la lliure circulació en els estat membres de la UE per desplaçar-se amb contractes curts o a la recerca d'oportunitats laborals de qualsevol tipus. És el grup més difícil de quantificar perquè no acostumen a enregistrar-se fins que no consoliden la seva situació.

Al 2013, per donar resposta a aquesta nova realitat, la Generalitat de Catalunya va crear el Pla de la Ciutadania i de les Migracions amb mesures per facilitar la vida a les persones immigrades a Catalunya o als catalans residents a l'estranger. Per primera vegada un pla d'aquestes característiques incloïa dos perfils que fins aleshores s'havien tractat separatament: els immigrants i els emigrants. En la justificació del pla, Neus Munté i Fernández, consellera de Benestar Social i Família, sostenia que l'objectiu del pla era gestionar i governar el fet migratori i advertia que, per primera vegada, s'havia considerat necessari substituir el terme *immigració* pel concepte més ampli de *migracions*.¹⁹ No en va, a propòsit d'aquesta voluntat, Andreu Domingo alerta de l'adveniment d'un nou discurs de caire neoliberal: tot i que la imposició d'un nou model únic per immigrants i emigrants sembla, a primera vista, una forma inclusiva de no discriminar nominalment a ningú, l'adopció del concepte migracions invisibilitza el fenomen de la immigració.²⁰ Allò que no es diu no existeix i les necessitats d'emigrants i immigrants són diferents. Tot plegat pot suposar la dissolució de polítiques efectives per atendre les necessitats de les persones immigrades i que la immigració quedi relegada a un assumpte exclusiu de Benestar Social; l'emigració, en canvi, a les partides de Cultura o Turisme. De la crítica de Domingo se'n desprèn que el nom no fa la cosa. L'homogeneïtzació semàntica no necessàriament és una mesura per a fer front a la discriminació.

4. Comunitat i identitat

Zigmunt Bauman popularitzà el terme de modernitat líquida. Probablement, la millor manera de comprendre aquest concepte és a través de l'exemple. Al llibre *Comunidad* el sociòleg prova d'explicar la liquiditat per mitjà dels experiments conductistes de principis del segle XX.²¹ Les mateixes lleis que s'aplicaven a les rates es feien extensibles als humans: un laberint amb milers de camins, però una única ruta correcta. Al final, la recompensa. Gairebé no hi hagueren objeccions a aquests principis. L'entorn del laboratori conductista semblava una rèplica de la condició humana. Les fronteres eren sòlides, dures, impenetrables i inamovibles. Actualment l'experiment conductista se'ns presenta mancat de valor. La comparació esdevé incompreensible perquè no concorda amb l'experiència actual. Ja no hi ha un únic camí possible, els murs han perdut solidesa i les fronteres es perceben mòbils i inestables.

En un segon llibre dedicat als efectes de la globalització, el sociòleg també es val de l'exemple per arremetre contra una altra certesa. Bauman evoca la sentència *Final de la Història* expressada per Francis Fukuyama després de la caiguda del mur de Berlín i capgira el sentit de la frase

¹⁹ Enllaç al Pla:

http://benestar.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicos/05immigracio/03politiquesplansactuacio/pla_ciudadania_immigracio/pcm_2013-2016.pdf

²⁰ Domingo, Andreu (2014) Pàg.244

²¹ Bauman, Zigmunt (2003) *Comunidad*. En busca de seguridad en un mundo hostil. Madrid: Siglo XXI de España. Pàg.54

original. Suggereix substituir la Història per la Geografia.²² Els anys han demostrat que la màxima de Fukuyama és prematura. Els factors físics i les fronteres naturals, en canvi, ja formen part del món de l'ahir. Bauman sosté que les distàncies varien en funció de la velocitat amb què es superen i que les fronteres geofísiques són artificis materials que no signifiquen res. Per tot plegat, parla del final de la Geografia. No en va, com la major part de sociòlegs i experts en demografia, s'apressa a clarificar que l'artificiositat de les fronteres només és real al primer món. Pensar èticament la Geografia implica ésser conscient de la polarització humana: per a molts ciutadans les fronteres representen un obstacle físic gairebé infranquejable.

Tenint sempre present aquesta polarització, Bauman proposa parlar a partir de l'oposició proximitat i llunyania. Ésser a prop vol dir conuiu en un ambient familiar, conegut i habitual. La llunyania, en canvi, és un espai inhòspit, desconegut i ocasional. Aquest joc d'oposicions implica ésser conscient d'una dimensió crucial: la diferència entre trobar-se al bàndol de les certeses o al bàndol de les incerteses. A partir d'aquesta darrera dimensió, Bauman subratlla la dificultat de residir fora de la zona de confort i sosté que emigrar exigeix intel·ligència, enginy, astúcia, valor i l'aprenentatge d'unes regles alienes que probablement no seran vàlides enlloc més.

Però, què passa quan la llunyania, eminentment ocasional, es converteix en la residència habitual? La resposta, segons Bauman, passa per disposar d'una comunitat. Per al sociòleg i professor de la universitat de Leeds, la comunitat és un refugi càlid, acollidor i confortable, un espai on els membres del grup compten amb la bona voluntat dels que hi pertanyen. Tanmateix, aquesta col·lectivitat només és un anhel, un món inabastable: ja no existeixen els punts de referència sòlids i l'entorn social és cada vegada més mòbil. Per tot plegat, enfront dels efectes planetaris de la globalització, les comunitats es perceben com un espai de protecció que resguarda els individus.

Bauman distingeix dos tipus de comunitat: les comunitats de vida i les comunitats d'idees o principis. En les primeres, els membres viuen junts en un vincle indissoluble; les segones comunitats, en canvi, formen part de l'elecció, són diverses i és tan fàcil entrar-ne com sortir-ne. Bauman, com Georges Perec, tots dos d'ascendència jueva, foren expulsats de la primera tipologia de comunitat. Trobar-se fora d'una comunitat de vida implica el replantejament d'una pertinença que fins aleshores es percebia immutable. Per a Bauman, l'expulsió va significar el primer pas per a sentir-se una mica de tot arreu; per a Perec, representava no ésser d'enlloc. Sociòleg i escriptor comparteixen unes mateixes circumstàncies històriques, si bé les seves experiències personals són força diferents. El primer, deu anys més gran que Perec i nascut a Varsòvia, va lluitar amb l'Exèrcit Roig contra el nazisme i més tard es va enfrontar a la ideologia oficial del marxisme soviètic. Al 1968 el Partit Comunista el va expulsar de la universitat, va prohibir les seves obres i va decidir traslladar-se a Anglaterra. Perec a l'any 1941 només era un

²² Bauman, Zigmunt (2001) *Globalització. Les conseqüències humanes*. Barcelona: Pòrtic. Pàg. 47

nen i els seus pares foren dues víctimes del nazisme. El pare va morir al front i la mare fou deportada i assassinada en un camp de concentració. Mancat de referents, al llibre *Ellis Island*, Perec escriu:

En qualsevol lloc, jo sóc estranger en relació amb alguna cosa de mi mateix; en qualsevol lloc, jo sóc diferent, però no pas diferent dels altres, diferent del meu: jo no parlo la llengua que van parlar els meus pares, jo no comparteixo cap dels records que poguessin tenir, alguna cosa que era seva, que feia que fossin ells, la seva història, la seva cultura, la seva esperança no m'ha estat transmesa. (Perec, 2008: 51)

La veu de Bauman i Perec és la de l'exili. Amb tot, establint-ne les distàncies morals pertinents, les seves experiències posen en relleu la dificultat de pensar la identitat com un ens immòbil. Més enllà de les seves trajectòries personals, marcades per l'emigració forçada, probablement les seves reflexions són vàlides per a parlar de l'emigració. Fet i fet, escriu Villatoro a *Un home que se'n va*, emigrant i exiliat no són conceptes antagònics: *un exiliat? un emigrant? Són dues coses diferents, però són dues coses que s'assemblen: un home que se'n va.*²³ Les experiències de l'exili, com les de l'emigració, demostren que, fet el pas, la línia que lliga el país d'origen amb el país d'arribada és un traçat amb força revolts. Per tot plegat, els experts en demografia i sociologia de les identitats, apunten tres interrogants bàsics a l'hora d'analitzar el fet migratori i la identitat: - qui sóc jo? On vaig? D'on vinc? Són tres preguntes que sovint acorralen a l'emigrant. Qualsevol reflexió nascuda a partir d'aquestes tres neguits, implica considerar el fenomen migratori i la identitat com un procés.

Probablement, la millor manera de comprendre el caràcter canviant de la identitat és per mitjà de les identitats narratives, una eina metodològica que individualitza els col·lectius per a conèixer les reflexions personals dels individus concrets. Es tracta d'una eina d'anada i tornada. Per una banda, és útil per comprendre's a un mateix, per a ésser conscient de la pròpia experiència individual. Per l'altra, és una anàlisi social que permet aproximar-se als col·lectius i per tant, una finestra d'accés a les comunitats humanes. En el llibre *Identity in narrative. A study of immigrant discourse*, Anna de Fina, professora de sociolingüística a la Universitat de Georgetown, defensa la força de les autobiografies narratives per entendre la construcció de les identitats humanes. El llibre està basat en entrevistes i observacions etnogràfiques fetes entre el setembre de 1996 i el juny de 1997 a catorze immigrants de Mèxic residents a Maryland, al sud de la costa Atlàntica dels Estats Units. L'estudi no és un recull d'autobiografies, sinó el pas previ abans d'iniciar-se en la seva anàlisi. L'autora sosté que la millor manera de comprendre l'aspecte volàtil de la identitat és per mitjà d'aquests textos. Ni les entrevistes convencionals ni els qüestionaris són prou vàlids per entendre la negociació d'identitats inevitable en qualsevol emigrant. El punt de partida de l'autora també són tres interrogants, tres preguntes gairebé idèntiques a les plantejades per a bona part dels sociòlegs interessats en la construcció dels discursos narratius sobre la identitat. En el capítol introductori del llibre, escriu: *I was interested in how immigrants*

²³ Villatoro, V (2014): Pàg.572

*make sense of their immigration experience and I asked them questions on how they felt, what they thought about it, how migration had changed them.*²⁴

Les preguntes plantejades per Anna de Fina i el qüestionament de qui sóc, on vaig i d'on vinc, probablement són el punt de partida bàsic abans d'enfrontar-se en l'estudi de les identitats en un món en constant moviment. A recer de tots tres interrogants, val la pena retornar a Bauman per recordar una anècdota que exposa al llibre *Identitat*. El text no és pròpiament una autobiografia, però incorpora una reflexió molt apropiada per comprendre la dificultat de pensar la identitat en aquest joc de negociacions. El sociòleg explica l'anècdota de la cerimònia de lliurament del títol d' Honoris Causa a la Universitat de Praga. Segons l'antiga tradició d'aquesta universitat, en l'acte de lliurament del premi s'interpreta l'himne nacional del país del guardonat. La decisió, aparentment senzilla, va sumir el sociòleg en un mar de dubtes. El plantejament era el següent: *Gran Bretanya era el país que jo havia triat i que m'havia triat a mi a través d'una oferta de treball com a professor quan ja no m'era possible romandre a Polònia, el meu país de naixement, perquè m'havien tret el permís d'ensenyar. Però allà, a la Gran Bretanya, era un immigrant, un nouvingut.*²⁵

Reblant el clau d'aquests interrogants, una segona anècdota inclosa al web *Patufets al món* és útil per comprendre la dificultat d'encasellar la identitat. El web inclou entrevistes a les famílies amb fills i filles nascuts a l'estranger. Algunes famílies evoquen la voluntat de tornar a Catalunya i la negativa dels fills nascuts al país de destí. La reflexió, gairebé espontània de la mainada, reivindica la necessitat d'ésser preguntats i recorden que els pares tornen a casa; ells, en canvi, se'n van.²⁶ A l'instant, l'anècdota ens transporta al pensament de Pere Calders, exiliat a Mèxic amb tota la família. L'escriptor frissava per tornar a Catalunya i perquè els seus fills no adoptessin una nova terra. Dins el llibre *Els escriptors catalans parlen*, Calders reflexiona:

Jo dec ser de les persones que van sortir del país l'any trenta-nou, que més poc es van integrar a una nova pàtria. D'altres persones, en canvi, si no s'hi van integrar del tot, almenys s'ho van prendre d'una altra manera i ara gairebé estan contents d'haver pogut adquirir unes experiències que, si no haguessin sortit d'aquí, no haurien pas tingut. (...) T'haig de confessar que hi va haver un moment que vaig sentir angúnia que els meus fills es comprometessin amb mexicans, que era el que passava amb altres companys de l'exili. Aleshores, això si que és irreversible, eh? El xicot o la noia que passa dels quinze anys, el país se'l queda.²⁷ (Torres, 1973: 18)

Novament dos mots diferents que s'entrellacen. Emigrant i exiliat, un home que se'n va.

²⁴ De fina, Anna (2003) *Identity in narrative. A study of immigrant discourse*. Philadelphia: Studies of narrative. Pàg.6

²⁵ Bauman, Zigmunt (2005) Pàg.21

²⁶ Pàgina web de la plataforma: <https://patufetsalmon.wordpress.com/>

²⁷ Torres, Estanislau (1973) *Els escriptors catalans parlen*. Barcelona: Nova Terra.

5. Comunitats electròniques

És impossible parlar de comunitats electròniques sense topar amb un debat amb defensors i detractors. Alguns estudis han considerat que les xarxes socials representen una alienació del món real. D'altres, en canvi, defensen que són noves formes d'interacció social que permeten la dissociació entre localitat i sociabilitat. Per al sociòleg Manuel Castells es tracta d'un debat estèril. No existeix el blanc i el negre i per tant, els estudis concloents no són definitius. De fet, Castells cita alguns estudis actuals per subratllar que la interacció social a la xarxa no té cap efecte directe sobre la configuració de la vida quotidiana. Per tot plegat, sosté que les comunitats electròniques només són nous patrons de relació social fruit d'un món canviant.²⁸

La confrontació prové per l'ús del terme *comunitat*. Es tracta d'un concepte que suggereix una sèrie de valors. No ésser conscient de les connotacions que hi van associades ens pot portar a equívocs. En l'apartat anterior he citat les dues comunitats assenyalades per Bauman: les comunitats de vida i les comunitats d'idees. Segons Castells, els crítics de les comunitats electròniques s'emparen en la primera de les comunitats exposades per Bauman. Tanmateix, ambdós sociòlegs manifesten la dificultat d'aferrar-se només a aquest tipus de comunitat. En primer lloc, perquè les comunitats de destí són difícils de mantenir. En segon lloc, perquè no són incompatibles amb les segones i finalment, perquè l'imaginari d'un passat idealitzat enfront d'un internauta necessàriament solitari és una mera fantasia. Amb tot, són dos pols que continuen vigents i sovint es fa difícil allunyar-se'n. Fins i tot Bauman va necessitar ésser corregit pel filòsof italià Benedetto Vecchi. Al llibre d'entrevistes *Identitat* Bauman es pregunta si la identitat al ciberespai es desintegra fins a convertir-se en una falsedat. La resposta de Vecchi és una altra pregunta: - Existeixen les comunitats verdaderes? ²⁹

Tot plegat ens porta a la noció de comunitat imaginada exposada per Anderson.³⁰ No en va, parlar de comunitats, siguin físiques o electròniques, requereix prendre partit i acceptar o discrepar alguns arguments dels pensadors que han analitzat el fenomen de les comunitats i les identitats. Per aquesta raó, em sembla necessari apuntar el punt de vista personal i admetre que si bé les comunitats poden ésser organismes imaginaris, no necessàriament cal situar-les al terreny de la fabulació. Si parlem de comunitats és, precisament, perquè existeixen. Amb tot, se'ls pot atorgar un caràcter excloent o incloent. En aquest sentit, Vecchi fa el següent aclariment: *En el nostre món fluid, comprometre's amb una sola identitat de per vida és arriscat. (...) No seria gaire intel·ligent culpar els mecanismes electrònics, com ara els xats a Internet o les xarxes de telèfons mòbils d'aquestes coses. És més aviat a l'inrevés: és perquè ens veiem perpètuament forçats a donar un gir i a modelar de nou les nostres identitats, sense poder aferrar-nos a una de sola encara que ens vingui de gust, que els instruments*

²⁸ Castells, Manuel (2001) Comunidades virtuales o sociedad red? Dins: La galaxia Internet. Barcelona: Areté. Pàg.137-157

²⁹ Bauman, Zigmunt (2005)Pàg.123

³⁰ Anderson, Benedict (1991) Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism. Londres: Verso.

*electrònics que ens permeten fer exactament això ens resulten pràctics i han estat acollits amb entusiasme per milions de persones.*³¹

Per a fer front a l'etern debat entre defensors i detractors dels nous suports tecnològics, Castells proposa una redefinició del terme comunitat traient transcendència al seu component cultural i fent èmfasi en la funció d'acompanyament i recolzament. La nova definició pot ésser vàlida per a referir-se a qualsevol tipus de comunitat, sigui espacial o electrònica. Diu: *Les comunitats són xarxes de llaços interpersonals que proporcionen sociabilitat, recolzament, informació, sentiment de pertinença i identitat social.*³² Prenent com a referència aquesta explicació i basant-me en el contingut del meu treball, la nova definició s'apropa força a la naturalesa de les comunitats electròniques dels catalans a l'estranger. Per assenyalar la validesa d'aquest punt de vista, val la pena incloure un escrit penjat a la comunitat electrònica Catalans a Londres el dia 30 de juliol del 2015, un grup amb més de 3.500 membres. El text és d'una mare que agraeix el suport de la comunitat durant l'estada temporal de la seva filla a la ciutat anglesa:

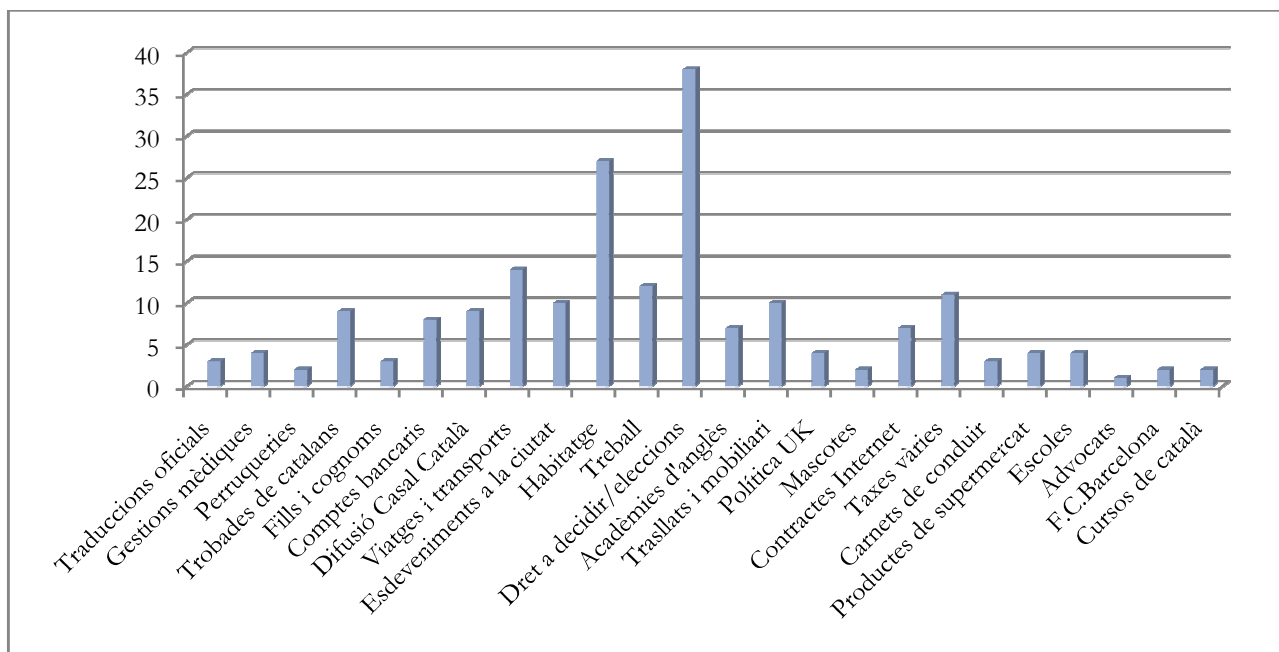
Tanquem una etapa. Vaig entrar al grup per fer un recolzament des de fora durant els primers dies en què la meva filla s'instal·lava a Londres en l'aventura que va iniciar el mes de gener i que li ha durat fins avui mateix que ja està de tornada a casa. Els vostres comentaris, aportacions als dubtes que entre uns i altres es generen, ens han ajudat a fer camí per la ciutat. Ella s'ha espavilat molt bé, però llegir-vos ens ha donat la seguretat de tirar endavant tràmits i temes que difícilment haguéssim pogut resoldre tan ràpidament com ha estat fent una mica de cerca al què es penja al grup, o directament preguntant. Ella s'emporta una gran experiència personal i sé que ha compartit moments i experiències que no oblidarà amb alguns de vosaltres. Jo, com a mare, també. És bonic saber que la nena que fa uns anys depenia de mi per créixer, s'ha fet gran i ha assolit l'autonomia que com a mare desitjava que tingués.

Gràcies a tothom qui en forma part perquè, potser sense ser-ne del tot conscients, feu un gran servei. Seguiu amb aquest suport virtual i desinteressat que us doneu uns i altres. Si els destí ens ho té preparat, potser ens retrobarem qui sap on. Gràcies!!!

Castells parla de sociabilitat, recolzament, informació, sentiment de pertinença i identitat social. Probablement, sense conèixer l'existència d'aquesta definició, la mare ha inclòs cadascun d'aquests adjectius en l'escrit d'agraïment. Després, potser ha abandonat el grup perquè es tractava d'una estada temporal i la noia ja no resideix a Londres. Aquesta és una altra característica de les comunitats electròniques: l'elecció, la flexibilitat i en ocasions, la provisionalitat. A propòsit d'aquest escrit, i per comprendre la utilitat de les comunitats electròniques de catalans a l'estranger, a continuació desglosso les temàtiques de les 200 darreres entrades realitzades pels internautes a la comunitat electrònica *Catalans a Londres*:

³¹ Bauman, Zigmunt (2005) Pàg.123

³² Castells, Manuel (2001) Pàg.148



Aquestes últimes entrades es corresponen al mes d'agost i als darrers quinze dies de juliol. Hi ha una mitjana de cinc entrades cada dia i cadascuna disposa d'un fil de conversa amb més de cinc persones que hi interactuen. Coincidint amb la proximitat de les eleccions del 27 de setembre a Catalunya, trenta-vuit persones han demanat informació sobre el procés d'inscripció al registre consular per votar des de l'exterior, les millors tarifes de vols per anar a votar a Catalunya i notícies i opinions diverses sobre el Dret a decidir. La segona temàtica més recurrent ha estat l'habitatge, bàsicament el lloguer de pisos i habitacions, pagaments de taxes associades a l'arrendament, agències d'habitatge i justificants per acreditar solvència al propietari de l'immoble. La tercera qüestió més comentada ha estat el treball, sobretot ofertes laborals, el document *Insurance number* per poder treballar i dubtes sobre el reglament de treball a Anglaterra.

Per la diversitat de temàtiques tractades és evident que la definició de Castells hi encaixa prou bé. A més, el contingut de les informacions que pengen els internautes desmenteix el tarannà tancat que els crítics de les xarxes socials acostumen a atorgar-los. No són comunitats que giren l'esquena als fets exteriors, al contrari. Són xarxes de suport que faciliten la vida en una nova realitat, al principi, força desconeguda. Bauman cita una reflexió del teòric anglès Charles Handy. Per a Handy *les comunitats virtuals poden ser divertides, però només creen una il·lusió d'intimitat i una ficció de comunitat. No poden substituir el fet de seure en una taula, mirar la gent a la cara i mantenir una conversa autèntica. Aquestes comunitats virtuals tampoc no poden aportar substància a la identitat personal.*³³ Des d'aquest punt de vista, i analitzades algunes de les comunitats de catalans a l'estranger, els usuaris probablement donarien la raó a Handy. Tanmateix, hi afegirien una petita síntesi final: - Sí, efectivament les comunitats electròniques no poden substituir tot això. Tampoc ho pretenen.

³³ Bauman, Zigmunt (2005) Pàg.41

Per subscriure aquest aclariment final a les paraules de Handy retorno a Castells. El sociòleg, partidari de superar el vell debat entre partidaris i detractors de les xarxes socials cita un estudi publicat a l'any 2001 als Estats Units. Probablement, les conclusions de l'estudi són extensibles arreu. Els investigadors van analitzar la relació entre l'ús d'Internet, la participació ciutadana i la interacció social per mitjà d'una sèrie de sondejos telefònics a escala nacional durant els anys 1995, 1996, 1997 i 2000. Van arribar a la conclusió que els usuaris d'Internet tendien més que no pas els no usuaris a reunir-se amb amics i mantenir relacions socials fora de casa. La diferència entre uns i altres era que les xarxes de relació dels usuaris estaven més disperses espacialment que les dels no usuaris. És a dir, la seva activitat online no afectava gaire la quantitat de temps que dedicaven a la família i als amics.³⁴ Tot plegat corrobora que les comunitats electròniques són útils per mantenir els llaços socials a distància.

6. Proposta metodològica

Fins aquí la formulació teòrica del treball. Sense perdre de vista la noció de litúrgia i d'iconografia plantejada a la introducció, la segona part del treball s'ocupa de conèixer el punt de vista dels representants de les quatre organitzacions escollides i dels seus seguidors. Per fer-ho, he utilitzat dos models d'entrevista. La primera, de tipus convencional, pels representants del Casal Català d'Anglaterra, el col·lectiu Anglocatalans, l'associació Patufets al món i l'Assemblea Nacional Catalana-England. La voluntat d'aquestes entrevistes és conèixer la feina i els objectius de cadascuna de les entitats; la seva raó d'èsser. Totes quatre entrevistes reposen sobre tres eixos: la tasca de l'entitat, la força de les comunitats a l'estranger i el paper de les xarxes socials. M'he reservat, per als seguidors d'aquestes comunitats, les preguntes més subjectives que fan referència a la identitat, a l'adaptació, a la integració, al pes de les tradicions, a la voluntat (o no) de retorn i altres qüestions que poden formar part de les reflexions de l'emigrant. També els demano la utilitat de les comunitats electròniques. En aquest cas no es tracta pròpiament d'una entrevista, sinó d'una mena de xat publicat a les xarxes socials que posteriorment he transcrit al treball. Només són dues preguntes per als seguidors de cadascuna de les comunitats. És a dir, dues preguntes pels usuaris de la comunitat electrònica del Casal Català, dues pels seguidors del col·lectiu Anglocatalans, dues per a Patufets al món i dues per l'Assemblea Nacional Catalana. Els interrogants estan plantejats tenint en compte la naturalesa de cada col·lectiu.

Respecte a aquesta mena de xat transcrit subratllat que no es tracta d'una entrevista convencional. Per justificar la no adopció d'aquest terme m'aferro a la reflexió de McLuhan: Si el mitjà és el missatge, és evident que les peculiaritats de les xarxes socials no em permeten plantejar una entrevista clàssica. En primer lloc, perquè l'interlocutor no és un. De fet,

³⁴ Castells, Manuel (2001) Pàg.141

necessito que en siguin uns quants. En segon lloc, perquè em limito a plantejar una pregunta sense interferir en cap moment en el debat que es pugui generar. En tercer lloc, perquè amb els participants no comparteixo ni un moment ni un lloc físic, només una plataforma. Finalment, perquè desconec el perfil dels usuaris que hi participen. Els demano, únicament, que siguin seguidors de la comunitat en qüestió i que resideixin a Anglaterra (amb l' excepció del col·lectiu Patufets al món, que disposa de seguidors arreu). Formar part d'una comunitat electrònica és una decisió lliure i, per tant, no té sentit demanar l'edat, ni els motius de l'emigració, ni els anys que fa que resideixen a l'estranger. Fer-ho implicaria anar en contra del comportament d'aquestes plataformes a Internet i probablement, si volgués aprofundir en el perfil dels participants i posés traves a la participació, la resposta seria menys nombrosa i heterogènia. Per tot plegat, no m'ha semblat necessari. Només els he demanat el seu lloc de residència actual per il·lustrar-ne la procedència diversa.

A més, les preguntes són molt breus i tot i que requereixen certa reflexió, no puc esperar-ne una resposta gaire pensada. Tampoc tenen el mateix nombre de resultats. Hi ha preguntes que han generat un fil de debat prou ampli i d'altres que només tenen quatre opinions. No en va, per disposar d'un nombre prou elevat de respostes i poder analitzar de manera acurada els comentaris, he escrit les dues preguntes de cada col·lectiu en diferents comunitats electròniques. Els seguidors de les quatre comunitats estan dispersos en diferents grups de Facebook i puc trobar seguidors del Casal Català, per exemple, en més d'una de les comunitats electròniques de catalans a Anglaterra. Per tot plegat, abans de plantejar qualsevol pregunta, assenyalava els participants potencials a qui em dirigia. La introducció sempre era la mateixa.

Hola,

Em dic Anna i estic fent un treball sobre les comunitats catalanes a l'estranger. Vull fer dues preguntes als seguidors de la comunitat electrònica Catalans a UK ³⁵. La primera: - Emigrar és perseguir un somni? Moltes gràcies a l'avançada!

Segona pregunta a propòsit d'un treball sobre les comunitats catalanes a l'estranger: - són útils les comunitats electròniques de catalans a l'estranger? Es pot parlar de comunitat? Novament moltes gràcies per participar-hi!

He formulat les preguntes als portals de Facebook de les quatre associacions: a la comunitat Patufets al món (Quan el català és minoria), al portal del Casal Català (Catalans a UK), al portal del col·lectiu Anglocatalans (Anglocatalans) i al de l'Assemblea Nacional (Assemblea Nacional Catalana- England). També he utilitzat les comunitats electròniques dels castellers de Londres (Castellers of London), de la colla sardanista (Colla Sardanista de Londres) el portal de pares i mares a Londres (Clips) i la comunitat de Catalans residents a Manchester, la més nombrosa, després de Londres, amb més de 400 membres. Totes elles compten amb seguidors de les

³⁵ En aquest cas.

quatre entitats analitzades al treball i sovint serveixen de finestra per donar a conèixer als catalans d'arreu d'Anglaterra les activitats que porten a terme les diferents associacions.

En els següents apartats no reproduïxo ni les entrevistes ni els xats. Es troben a l'annex del treball. Em dedico a analitzar el punt de vista dels participants des d'una perspectiva teòrica. Algunes reflexions de les persones que han participat al xat incorporen idees que, en certa manera, estan recollides en els estudis sobre els fenòmens migratoris i l'emigració. Es tracta de posar en valor el seu punt de vista inserint-lo en un marc més general. Per fer-ho em valdré de la bibliografia utilitzada en la primera part del treball i per altres textos, de naturalesa diversa, que aborden el fenomen.

No pretenc fer una radiografia de les comunitats electròniques a Anglaterra. És impossible. El perfil de les persones que han participat a les reflexions que he plantejat al treball és variat, però no contempla les diferents biografies que hi poden prendre part. Tampoc he fet ús de cap metodologia que em permeti afirmar el caràcter divers dels participants ni és una recerca amb voluntat sociològica. De fet, més enllà del gènere i la procedència, ho desconec tot. No sé quina edat tenen, ni quants anys fa que viuen a l'estranger, ni per quina raó van decidir marxar, ni a què es dediquen, ni quins són els seus projectes de futur. No en va, encara que només sigui una petita aproximació, conèixer la tasca d'aquestes comunitats i el punt de vista d'algun dels seus seguidors em sembla interessant per dues raons. Primer, per conèixer la força de les comunitats de catalans a l'exterior i la seva raó d'ésser i segon, perquè l'exercici d'analitzar unes reflexions fetes a milers de quilòmetres de Catalunya implica treballar amb la perspectiva de privilegi que ofereix la distància.

7. Casal Català de Londres

El Casal Català d'Anglaterra disposa de dos portals a la xarxa social Facebook: *Catalans UK* i *Catalans UK- Casal Català*. La primera comunitat virtual és oberta a tots els catalans residents a Anglaterra i és una plataforma de suport que recull inquietuds, dubtes, propostes, ofertes d'habitatge, demandes de treball i altres qüestions pràctiques del dia a dia. És una comunitat electrònica amb més de 3.100 seguidors i la participació dels usuaris és totalment lliure. Les darreres publicacions (agost 2015) fan referència a la inscripció al registre consular per votar a les eleccions catalanes, dues ofertes d'habitacions a Londres, un dubte sobre el certificat d'antecedents penals, una recomanació per comprar lents de contacte econòmiques, una trobada de catalans a Londres pel dia 7 de novembre del 2015, publicitat sobre la diada de l'11 de setembre organitzada per l'Assemblea Nacional Catalana a Londres i una oferta de treball de dissenyador gràfic.

La plataforma *Catalans a UK- Casal Català* és la segona comunitat electrònica del Casal Català. A diferència de la primera, els seguidors no poden publicar-hi res. És una eina exclusiva dels

treballadors del casal que serveix per donar a conèixer les activitats que realitzen. Disposa de més de 2.400 seguidors. A més de les activitats del casal, recull bona part de les iniciatives d'altres comunitats de catalans a Anglaterra, com els assajos de la Colla Castellera o la Colla Sardanista de Londres. Totes les entrades estan publicades en català i en anglès.

El punt de vista dels seguidors

o **Són útils les comunitats electròniques a l'estranger? Es pot parlar de comunitats?**

La publicitària i experta en comunicació digital Núria Escalona és l'autora del llibre *#Digitalk*, un estudi que aborda els canvis comunicatius que han tingut lloc amb l'esclat de les xarxes socials 2.0.³⁶ El professor del màster d'Estratègia i Creativitat Publicitària de la Facultat de Comunicació Blanquerna, Josep Rom, n'és el prologuista. Per il·lustrar el nou paradigma comunicatiu, en el primer paràgraf del pròleg rememora un passat que no ens és llunyà. Imagina un treballador del camp català amb rutines semblants a les del pare i l'avi i unes distàncies que abastaven la seva comarca. En aquest passat, Nova York es percebia gairebé tan inabastable com Saturn. Cinquanta anys després Internet va néixer i es va democratitzar, com a mínim, al primer món. L'arribada d'aquest nou canal va modificar per complet la forma de percebre el món i les relacions socials. Per primera vegada la comarca va esdevenir infinita i la comunitat es va començar a concebre de forma física i virtual.

Els participants que han respost aquesta pregunta viuen immersos en aquesta dualitat d'universos físics i virtuals. L'interrogant que he plantejat era doble. Per una banda, conèixer la utilitat de les comunitats electròniques a l'estranger i per l'altra, la seva valoració sobre el terme comunitat. En total hi han participat set persones. Totes desmenteixen els discursos apocalíptics que parlen de desintegració de la vida real, d'aïllament social, d'identitats falses i de ruptura de la vida familiar. Per a fer front a les crítiques defensen que les comunitats electròniques, en aquest cas de catalans a l'estranger, són fonts d'informació útil, plataformes de suport i comunitats que els apropen a casa. Les valoracions ens retornen als plantejaments de Manuel Castells apuntats a l'apartat sobre comunitats electròniques de la primera part del treball: les xarxes socials són nous patrons d'interacció social que permeten superar les antigues barreres físiques.

Tot i que les respostes són semblants, alguns participants han defensat que és necessària una actitud bàsica per comunicar educadament a la xarxa. En aquest sentit, un català resident a Londres ha fet ús del terme *freak* per criticar que, a vegades, es publiquen comentaris banals i que prefereix no rebre certes publicacions. En canvi, una dona, també resident a Londres, desaprova l'adjectiu *freak* i sosté que les demandes d'uns i altres són diferents en funció del

³⁶ Escalona, Núria (2013) *#Digitalk*. Del màrqueting directe a la comunicació 2.0. Barcelona: Editorial UOC.

temps que fa que resideixen a l'estranger. A més, cita altres xarxes socials de naturalesa semblant per lloar la tasca de la comunitat electrònica de Catalans a UK. L'intercanvi d'impressions és el següent:

A vegades he llegit cada comentari que m'han fet pensar. Comentaris del pal: se m'ha espatllat la planxa, què faig? En aquests els bloquejo directament. Digues-me *punk*. Però per tota la resta, trobo que la comunitat ens fa sentir un xic no tant lluny de casa. Però *friquis* no, gràcies.³⁷

Estic contenta que existeixi aquest grup. He donat una volteta per altres grups, com el de *Españoles en Londres* i tot i que ara no és el moment de donar massa detalls, vist això penso que en podem estar molt orgullosos! He de dir que jo no penso que hi hagi *freaks*: tothom pregunta el què vol i necessita, tots som diferents. Alguns acaben d'arribar, estan més perduts i tracten d'aclimatar-se. D'altres, ja porten uns anys i poden ajudar amb consells i idees. Tothom hi és benvingut. Bé, jo sempre me n'hi he sentit!³⁸

Fixant-nos en ambdós punts de vista, al llibre *#Digitalk*, Núria Escalona proposa un codi de conducta digital i apunta vuit comportaments bàsics per relacionar-se a la xarxa: honestedat, confiança, solidaritat, agraïment, respecte, humilitat, flexibilitat i sentit comú.³⁹

Més enllà d'aquestes actituds, la darrera participant es felicita de la utilitat d'aquestes comunitats i defensa la idea de coneixement compartit. De fet, el lema de Facebook partia d'aquesta idea; deia: *Facebook t'ajuda a comunicar-te i a compartir amb les persones de la teva vida*. Sense perdre de vista la voluntat publicitària de l'eslògan, bona part dels participants accepten aquesta màxima. Les comunitats electròniques de catalans a l'estranger neixen amb la voluntat de ser entorns comunicatius que conreen la intel·ligència col·lectiva i el coneixement compartit. A més, afegeixen un plus prou atractiu: *la possibilitat de disposar d'informació explicada des del punt de vista d'algú que ve del mateix lloc que tu i que pot trobar-se amb problemes semblants al teu*.⁴⁰

Paral·lelament a totes aquestes característiques, alguns participants han afegit un atractiu extra que facilita la incorporació dels catalans a l'estranger a les comunitats electròniques. Es tracta d'un al·licient que suggereix la idea de refugi, és a dir, la sensació de sentir-se menys exiliat i no perdre les arrels:

Per nosaltres ha estat vital. Crec que és molt útil i ajuda a sentir-te menys exiliat.⁴¹

I tant que sí! Crec que estariem perduts sense elles. La comunitat catalana a UK ens apropa més a casa i fa que no perdem les arrels. A més, és una font constant d'informació.⁴²

Crec que els catalans tenen menys tendència a fer *comunitat catalana* a l'estranger. Som més d'estil integrador amb altres nacionalitats i és més difícil trobar a un català. Crec que no és mala idea tenir un portal de catalans a l'estranger perquè pot ajudar.⁴³

³⁷ Veure annex pàgina.75 Participant B

³⁸ Veure annex pàgina.75 Participant D

³⁹ Escalona, Núria (2013) Pàg.82

⁴⁰ Veure annex pàgina.75 Participant E

⁴¹ Veure annex pàgina.75 Participant G

⁴² Veure annex pàgina.75 Participant A

Ens apropa a casa i els que fa anys que vivim aquí podem informar als nouvinguts. Jo em sento en família i quan tinc enyorança em dóna ànims.⁴⁴

o Emigrar és perseguir un somni?

Aquesta era una pregunta de sí o no i la resposta ha estat nombrosa i polaritzada. Fins i tot ha generat un debat prou interessant entre partidaris del somni i la necessitat. Hi ha hagut vint-i-dues respostes i no totes s'han decantat fermament per les opcions categòriques. Només tretze persones han escollit el sí o el no. Ha guanyat el sí amb vuit vots. La resta han provat d'explicar per quina raó era tan difícil fer la tria. Per il·lustrar aquesta dificultat val la pena fer explícit el punt de vista d'un dels participants. Es tracta d'un home de Londres. Afirmar que es produeixen dues emocions en l'acte d'emigrar: *emigrar buscant alguna cosa o fugint d'alguna cosa. Són impulsos que es barregen.*⁴⁵ És un plantejament gairebé idèntic a l'exposat per Villatoro a la novel·la *Un home que se'n va*. L'escriptor prova de comprendre les raons que impulsen a marxar. En el capítol introductori del llibre es pregunta:

Per què un home se'n va del lloc on sempre ha viscut? No deu haver-hi una llei. Cada cas és un món. Cadascú se sap els seus motius veritables, potser només són seus, potser no els sap del cert, només els intueix: hi ha un impuls íntim i secret, un imperatiu, un desassossec que empeny a marxar. La gent se'n pot anar per fugir o per conquerir; amb esperança o per desesperació; per gana o per amor o per tedi o per fàstic; o per por o per valentia. Perquè no pot més o perquè en vol més. (Villatoro, 2014:8)

Són dues veus diferents amb un missatge a l'uníson. Ambdues reflexions posen en relleu la multiplicitat de motius que empenyen a fer el pas. A més, tots dos parlen de l'emigració des d'una mirada que no és estàtica. De fet, marxar implica l'acció d'anar-se'n. Fins i tot, el participant afegeix que l'estatus d'emigrant és per sempre, que viure en moviment no és una condició temporal: *Si retornes a casa estaràs emigrant perquè la persona que va marxar ja no existeix*. A recer d'aquest pensament, l'emigració només es pot analitzar des de la perspectiva de procés, una línia continua que obliga a reflexionar sobre la identitat i el canvi personal.

Andreu Domingo, al llibre *Catalunya al mirall de la immigració*,⁴⁶ estudia el fet migratori i la identitat nacional. Si l'emigració fos un fenomen immòbil no tindria sentit analitzar ambdós conceptes a la vegada. També Zigmunt Bauman assenyalava la dificultat de pensar aquests termes com si fossin una institució impermeable. Per altra banda, bona part de les cròniques i autobiografies migratòries consideren que l'emigració implica un canvi personal i fan un paral·lelisme entre la idea de procés i l'experiència. Eilis Lacey, la protagonista de la novel·la *Brooklyn*, retorna uns dies a Irlanda. Després d'una llarga temporada a Nova York, s'adona que la seva mirada és una altra. Fins i tot, la millor amiga de la infància se'n adona i la interpel·la: -

⁴³ Veure annex pàgina.75 Participant F

⁴⁴ Veure annex pàgina.75 Participant C

⁴⁵ Veure annex pàgina.74 Participant U

⁴⁶ Domingo, Andreu (2014)

*Tens un altre aspecte. Ho fas tot d'una altra manera, no només pels que et coneixem, sinó també per la gent del poble que només et coneix de vista.*⁴⁷

Tenint en compte la impossibilitat de pensar l'emigració de forma estàtica i essent conscient de la diversitat de motius que impulsen a marxar, vuit participants accepten la màxima plantejada: emigrar és perseguir un somni. Per a corroborar l'afirmació, parlen de feina, aventura, idiomes, amor, novetat, oportunitat i cultura. Darrera del sí, hi ha l'horitzó que Villatoro considera intrínsec en l'emigrant. Complertes les expectatives i resolt l'horitzó, els vuit participants defensen la categoria de somni. Tanmateix, entre els partidaris del somni i els defensors de la necessitat, val la pena subratllar un intercanvi d'opinions. Es tracta d'un diàleg molt enriquidor que planteja una frontera entre el somni i emigració. El diàleg l'inicia una dona de Coventry amb fills. *Emigrar és perseguir una feina*, diu.⁴⁸ Posteriorment una resposta ho contradí i la interpel·la directament. L'interlocutor és un noi de Girona que explica l'emigració per mitjà de dos paral·lelismes prou creatius. El primer, la pel·lícula *El show de Truman* de Jim Carrey (Peter Weir, 1998): una mentida, una història previsible, un decorat de cinema i la impossibilitat de sortir-ne. El segon, una bola de vidre i un paisatge bonic: tombes la bola i la neu enfarina les cases. Preciós. Però sempre és la mateixa neu, el mateix escenari i el mateix vidre. Per a ell, emigrar és una forma d'obrir-se al món.⁴⁹

La raó de fons que enfronta ambdós interlocutors va més enllà de la idea de somni o necessitat. De fet, la dona qüestiona l'ús del terme emigrant per a totes les variables. Considera que marxar per plaer, encara que sigui per una temporada molt llarga, no és emigrar. Per establir aquesta frontera es val de la seva biografia. Abans de viure a Anglaterra va residir dos anys a Arizona (EUA), però aquella experiència no la defineix des de la perspectiva d'emigració. Ara, amb feina, fills i estabilitat a Anglaterra sí. La seva reflexió és la següent:

Jo vivia a Barcelona. Allà hi trobes de tot, culturalment parlant. Sempre hi ha, com a Londres, coses a fer o a descobrir. A més ja havia viscut a fora un temps, un parell d'anys a Arizona, ja tenia amics com tu d'arreu, però allò no era emigrar. Ara en canvi, tenim una família, dos nens (el petit nascut a UK), que no sé si acabaran sent anglesos o catalans i que només veuen els avis a les vacances. La meva opinió és que no emigres per explorar o veure món, això és maco. Emigres per necessitat. És una paraula dura.⁵⁰

Hi ha una altra participant amb un discurs força semblant. Com la dona de Coventry, també va viure una llarga temporada a l'estranger. Primer a Florència i després a Montreal. Actualment resideix a Leicester amb la seva parella i té un fill. La noia també estableix una frontera entre el somni i l'emigració i apunta la idea de residir fora de la zona de confort, un lloc on tot és més intens que si vius allà on vas néixer. A més, coincideix en subratllar la doble dificultat de viure a l'estranger amb fills, un canvi que modifica completament l'experiència migratòria.

⁴⁷ Tóibín, C (2012): Pàg.217

⁴⁸ Veure annex pàgina.72 Participant A

⁴⁹ Veure annex pàgina.72 Participant B

⁵⁰ Veure annex pàgina.74 Participant V

Vaig emigrar per poder viure amb la meva parella, per tant sí que es pot considerar un somni. Vam viure dos anys a Florència i tres a Montreal. Finalment ens hem instal·lat a Anglaterra. Sempre ens hem mogut perseguint un sou (beques i feina), però després de tenir un fill quan vivíem al Canadà, l'experiència va canviar moltíssim. És una experiència completament diferent si canvis de país sol, si ho fas en parella o si ho fas en família. Hem viscut moments molt bons i molt dolents. Tot és més intens que si vius allà on vas néixer.

Paral·lelament a totes aquestes qüestions, crec que no es pot plantejar una pregunta de sí o no, de somni o necessitat sense ésser conscient del valor de l'adaptació i la integració al nou país. El demògraf Andreu Domingo fa front a concepcions partidistes i proposa una definició mesurable de la paraula integració. Per a ell, la integració és l'apropiació d'espais socials ascendents per part del migrant. D'altres demògrafs utilitzen el concepte d'ascensor social. Necessàriament l'opció de cada participant ve determinada per la seva biografia i per tant, per unes expectatives que contempen l'ascensió, no necessàriament econòmica. Per tot plegat, és necessari fer una aproximació al perfil d'alguns dels participants. Així, vuit persones expliquen que han emigrat a Anglaterra per feina. La majoria acusen la manca de perspectives laborals a Catalunya en contrapartida amb les oportunitats que els ofereix Anglaterra. Tots vuit tenen una formació universitària. Quatre van marxar sense feina i quatre van arribar amb un contracte de treball. Alguns no tenen cap intenció de tornar a Catalunya, d'altres, en canvi, els agradaria tornar, però sense renunciar al nivell de vida que han aconseguit a l'estranger. Per tot plegat, aquests últims creuen que la seva estada s'haurà de prorrogar uns quants anys. A continuació cito tres reflexions. La primera és un participant que no vol tornar a Catalunya. La segona i la tercera reflexió, en canvi, s'allunyen de la idea de somni i horitzó i defensen les ganes de tornar a casa i la dificultat per fer-ho:

Per mi emigrar ha estat una gran experiència. Vaig fer-ho seguint els passos de la meva dona que li van oferir una molt bona feina a UK. Al cap d'un temps, des de Catalunya, jo també en vaig trobar una i ara ja fa gairebé dos anys que estem vivint aquesta gran experiència! En el meu cas sempre havia dit que m'agradaria viure a Londres algun cop a la meva vida, però no em pensava que fos possible, però de sobte, un somni es va fer realitat.⁵¹

En el meu cas et puc dir que he vingut per les oportunitats laborals. Hi ha països que podrien ser un somni per a molts, però el meu somni seria tenir les mateixes oportunitats al nostre país. Jo sóc de la Plana de Vic i no hi ha gaires llocs on tinguis la platja i la muntanya a la mateixa distància. És un luxe de país pel que fa al clima i *outdoors*, però la vida laboral, almenys pels científics, és molt precària.⁵²

Vaig estudiar Telecomunicacions perquè els meus pares em van punxar dient que si no feia res no tindria cap futur, que si no feia res no arribaria a ser res i vaig fer-ho. Cony, no perquè fos el meu somni, però no vaig pagar gairebé 15.000 euros per després no fer res. Així que vaig venir aquí, però no per perseguir cap somni, sinó per no malgastar els anys que he estat estudiant. Jo no ho veig com tu. No és el meu somni, simplement és no ser idiota i continuar de cambriera per 6 euros l'hora...⁵³

⁵¹ Veure annex pàgina.74 Participant T

⁵² Veure annex pàgina.73 Participant K

⁵³ Veure annex pàgina.73 Participant G

Totes tres reflexions s'ajusten al primer perfil dels nous emigrants catalans exposat a l'apartat Catalans a l'estranger. La majoria són persones amb estudis universitaris i professionals qualificats amb bon nivell lingüístic que aprofiten la lliure circulació a la UE. La tornada a casa, per a la majoria, dependrà de les oportunitats laborals.

8. Anglocatalans

Per publicar a la pàgina de Facebook del col·lectiu Anglocatalans cal ser-ne membre. És a dir, els seguidors utilitzen aquesta pàgina per conèixer les activitats del grup i llegir els articles, però no poden publicar cap text sense l'autorització prèvia dels membres del col·lectiu.

El portal de Facebook Anglocatalans és l'eina principal del col·lectiu. És la plataforma per difondre els seus articles i donar a conèixer les notícies de la premsa anglesa referents a Catalunya. A més, també es fan ressò de les activitats del Casal Català d'Anglaterra, dels actes de l'Assemblea Nacional Catalana i d'altres iniciatives de grups anglocatalans. És una pàgina força dinàmica que compta amb més de 270 seguidors de perfils diversos: anglesos interessats per la cultura catalana, catalans residents a Anglaterra, estudiants de català de diferents universitats internacionals, catalans dels Països Catalans que volen millorar l'anglès i fins i tot, americans i canadencs interessats en Catalunya.

La voluntat del col·lectiu és canalitzar totes les notícies que des de o sobre Catalunya es publiquen en anglès i promoure una visió objectiva i acurada del país i de la cultura catalana al món anglosaxó. Per la voluntat d'ésser un altaveu de Catalunya a Anglaterra i per l'heterogeneïtat dels seus lectors, la pàgina i els articles es publiquen íntegrament en anglès.

Anglocatalans és, bàsicament, una comunitat virtual. És a dir, tota la seva activitat té lloc a Internet. Per aquesta raó, he demanat al Miquel Melero, un dels creadors de l'entitat, quina importància tenen les comunitats electròniques de catalans a l'estranger. En fa una valoració molt positiva i assenyala que són unes xarxes de relació fonamentals. Per una banda, compensen la dispersió geogràfica entre els catalans que viuen en un mateix país i per l'altra, són unes plataformes de suport amb informació pràctica per superar tràmits al país d'acollida.

El punt de vista dels seguidors

- **Què significa integrar-se? Ha canviat la vostra percepció vivint en un altre país?**

De la mateixa manera que l'emigració no és una, la integració tampoc. La majoria dels catalans que han participat al treball van marxar de Catalunya per raons diverses. Tanmateix, només es van trobar amb una frontera: una nova situació i una nova cultura. Tot i que per alguns marxar

no significava perseguir un somni, tampoc representava una fugida d'enlloc. Malauradament hi ha una altra emigració que requereix fer front, com a mínim, a tres fronteres. Al llibre *Què vol dir integració?* el catedràtic d'Ètica de la Universitat de Barcelona, Norbert Bilbeny, les sintetitza d'una manera punyent. La primera frontera és física: un mur, un riu, un mar; la segona és política: un policia, un vigilant i una multitud de funcionaris; la tercera és íntima: desorientació, inseguretat, enyor i nou món.⁵⁴ Són tres fronteres, tres arestes de l'Europa democràtica que sovint ens aclaparen. És impossible reflexionar sobre integració sense el ressò d'aquests tres obstacles a vegades insalvables. També és imprescindible ésser conscient d'una terminologia perversa: no és el mateix ésser un nouvingut que un immigrant. En aquest apartat, la veu, amb totes les seves diferències i matisos, és la dels nouvinguts.

Provar de definir la integració és difícil. Hi ha milers de connotacions que hi van associades. A grans trets, la integració suposa llimar antagonismes per fomentar la cohesió social. No en va, es tracta d'un instrument polític i per tant, requereix un pla. Les lleis, l'educació i els serveis són els grans mecanismes dels estats per assolir aquesta fita. A través d'aquestes eines, les polítiques d'integració varien en funció de cada estat. Per a comprendre les diferents actuacions polítiques, en un capítol del llibre al·ludit al primer paràgraf, Norbert Bilbeny cita una enquesta realitzada a l'any 2007 als ciutadans dels Estats Units. Se'ls plantejaven tres opcions en relació a la integració dels immigrants no regularitzats: deportar-los, admetre'ls o una tercera alternativa anomenada *Get to the back of the line*, és a dir, posar-se a la cua. A cavall entre l'exclusió absoluta i la inclusió rotunda va guanyar la darrera opció.⁵⁵ Els Estats Units no ens queden tan lluny. Per a demostrar-ho, Bilbeny esmenta una altra enquesta. Aquesta vegada realitzada a Catalunya a l'any 2008. El resultat era prou paradoxal: la majoria dels enquestats manifestaven una actitud inclusiva amb la immigració, però no acceptaven que els immigrants poguessin exercir el dret a vot a les eleccions municipals.⁵⁶

En tots dos casos ens enfrontem a dos pensaments contradictoris. És la política del vol i dol que Andreu Domingo, al llibre *Catalunya al mirall de la immigració*, explica per mitjà de dos oposables que afecten als dos actors implicats en la integració: el síndrome d'Ulisses que assola a l'immigrant i la idealització d'un món idíl·lic que desorienta al sedentari. El primer, conscient de la dificultat de tornar a casa, enyora amb molta força la vida que ha deixat enrere. El segon no accepta admetre els primers perquè es nega a renunciar a un passat ideal que, en realitat, no existeix.⁵⁷ Per aquesta raó, qualsevol discurs sobre integració implica tenir en compte la perspectiva bidireccional del *nosaltres* i els *altres*; de l'*autòcton* i el *nouvingut*. Eilis Lacey, la protagonista de *Brooklyn*, encarna a la perfecció aquesta dualitat d'emocions. Poc després d'arribar a Amèrica l'aclapara la nostàlgia. Una companya de treball li demana el motiu de la seva pena. Els interrogants són molts; les respostes sintètiques:

⁵⁴ Bilbeny, Norbert (2010) *¿Què vol dir integració? Nouvinguts i establerts a les nacions europees*. Barcelona: Magrana. Pàg.28

⁵⁵ Bilbeny, Norbert (2010) Pàg.61

⁵⁶ Ibidem. Pàg.23

⁵⁷ Domingo, Andreu (2014) Pàg.313

No sé què em passa./ Estàs trista?/Sí/Tota l'estona?/Sí/T'agradaria ser a casa amb la teva família?/ Sí./Hi tens família, aquí?/No./Ningú?/Ningú./Havies sortit mai d'Irlanda?/No. (Tóibín, 2012:70)

Eilis Lacey va deixar-ho tot enrere. Va abandonar la zona de confort i es va endinsar a un món completament nou. Després va tenir la oportunitat d'escollir: Irlanda o Amèrica. Va escollir la terra d'adopció.

La història de Lacey posa en relleu que la integració és un procés. Per aquesta raó em sembla interessant conèixer el punt de vista dels catalans a l'estranger. A través de la pregunta plantejada en aquest apartat volia conèixer què significava per a ells la integració i si havia canviat la seva percepció des que havien marxat a l'estranger. Desconec si els dotze participants que han volgut dir-hi la seva haguessin respost el mateix que Lacey en aquest diàleg de sí o no. Tanmateix, tots han sortit de l'àrea de confort i la majoria defensen que viure a l'estranger és el millor antídote per a fer front als prejudicis racistes i comprendre la doble perspectiva de l'emigrant i l'autòcton. A continuació reproduïxo tres opinions que giren al voltant d'aquesta idea:

I tant! És important marxar per adonar-se'n. És molt fàcil acusar, assenyalar amb el dit i ser racista quan es viu a casa. Aquí tot és diferent i de seguida entens que no tothom és igual i que no passa res.⁵⁸

Per mi integrar-se és voler viure en una cultura diferent a la teva i acceptar-ne les diferències. Dic voler perquè és necessari i ho han de voler tots.⁵⁹

Quan emigres és quan veus què significa ser immigrant. Londres, crec jo, és una ciutat fàcil per a l'immigrant perquè la gran majoria ho són. Això facilita poder adaptar-t'hi i integrar-t'hi. Per mi integrar-se és saber comprendre les lleis socials, escrites o no, que existeixen al lloc de destí i saber respectar-les. Ara bé, també és important que el lloc de destí et permeti no perdre la teva identitat en aquest procés d'integració.⁶⁰

La darrera participant, si bé de manera implícita, incorpora el concepte d'assimilació i es nega a perdre la identitat primigènia. Bilbeny defineix l'assimilació com una excessiva cohesió social. Probablement la conjunció *excessiva* i *cohesió* és desafortunada, però qualsevol excés és un abús. L'assimilació, alerta Bilbeny, és el model predominant en la consciència europea i prové de la voluntat d'uniformitzar la ciutadania, de crear un patró idèntic per a tots els ciutadans d'un país. Acceptar aquest objectiu implica un retorn als vells cànons etnicistes i alhora, provoca que la integració es percebi com un premi. És saludable conèixer els tics d'uns i altres. El nostre premi enverinat: *ésser un català de soc-rel*. El premi anglès, en aquest cas: *be a full-blooded Englishman*. De cap manera cal recórrer a metàfores uniformadores extremes per assenyalar aquest vici, al contrari. La majoria de vegades són expressions nascudes des de la bona fe. No en va, val la pena reconèixer-les. Per a fer front al dogmatisme de l'expressió *de soc-rel*, Matthew Tree proposa una manera prou creativa:

⁵⁸ Veure annex pàgina.76 Participant A

⁵⁹ Veure annex pàgina.76 Participant C

⁶⁰ Veure annex pàgina.76 Participant B

Aquells de nosaltres que hem viscut força temps a Catalunya acabem rebent, tard o d'hora, la pregunta de com d' integrats ens sentim. Molts catalans - per als quals el concepte mateix de la identitat té un paper important a les seves vides - la solen acompanyar d'una afirmació com: - Després de tot aquest temps, tu ets català com tots nosaltres. Pel que fa a mi, jo tendeixo a rebutjar aquesta oferta tan generosa, senzillament perquè sento que, en el fons, sóc anglès per definició (i no és que em trobi com a casa a Anglaterra, però aquesta és una altra història), atès que és on vaig néixer i on vaig viure fins els vint-i-sis anys, prou edat ja perquè qualsevol se senti lligat a un lloc o una cultura concrets. Quan m'insisteixen amb la pregunta - i creieu-me, els catalans poden ser ben insistents quan volen -me'n surto amb el que per a mi és l'única solució honesta, i responc que em sento català d'adopció i que Catalunya - no pas Espanya, per cert, però això també és una altra història - és la meva terra d'adopció. (Tree, 2011: 60)

És la mateixa fórmula que utilitzen els membres del col·lectiu Anglocatalans. Miquel Melero, un dels fundadors de l'associació, explica per quina raó el col·lectiu incorpora ambdós països en una mateixa paraula:

Parlem de 'grumpy expats' en el sentit que des de l'evidència que tant Anglaterra com Catalunya són països envejables dels quals no cal i seria absurd renunciar, en agrada promocionar la filosofia de territoris completament oberts en constant relació i comunicació d'on no s'acaba de saber si hi vas o hi tornes. Compartim l'esperit que descriu Matthew Tree, al marge dels obstacles que els governs de torn creen. AC és la manera simplificada de dir Anglocatalans. Crec que anglocatalans es una bona manera de definir-nos.⁶¹

Fixant-nos en el món anglosaxó, per a fer front a vells dogmatismes, dono la paraula a dos participants:

Integrar-se és fer tot el possible per ser considerat un més, encara que això passi per haver de provar les terribles *baked beans* sempre que te n'ofereixin.⁶²

Integrar-se, per mi, també és fer tot el possible per ser considerat un més, encara que em negui a provar les terribles *baked Beans*, F. Quan me'n ofereixen, els ensenyo a cuinar pa amb tomàquet.⁶³

o **Quines són les similituds i les diferències més notables entre la societat catalana i la societat anglesa?**

La pregunta era doble i hi han participat divuit persones. En total, vint diferències i sis similituds. Evidentment les respostes són lleugeres, el canal no facilita les reflexions profundes. Tot i així, és curiós observar una dinàmica: aparentment sembla més senzill detectar allò que ens separa que no pas el que ens uneix. No he trobat cap estudi que expliqui aquest desequilibri. Potser el xoc cultural facilita ésser conscient de la diferència. Percebre les similituds, en canvi, és un procés llarg que requereix temps. Hi ha un llibre que es diu *Is Catalonia Spain?*⁶⁴ El títol no s'ajusta del tot al contingut: és la veu de vint-i-cinc testimonis

⁶¹ Veure entrevista pàg.63

⁶² Veure annex pàgina.76 Participant F

⁶³ Veure annex pàgina.76 Participant H

⁶⁴ Guitart, Anna (2004) *Is Catalonia Spain?* Com ens veu la gent d'arreu del món. Barcelona: Columna.

d'arreu del món que han emigrat a Catalunya. Tots expliquen el seu particular xoc cultural, però són molt pocs els que s'aventuren a exposar les semblances entre el país d'origen i la terra d'acollida. Novament hi ha més diferències que semblances.

Les vint comparacions exposades pels setze participants són curioses. Només hi ha hagut una coincidència. El no dir, la dificultat d'entendre què volen i la necessitat d'interpretar els silencis:

Aquí la gent és molt menys directa que a Catalunya: tot es diu de manera indirecta, suposo que per no ofendre, però el que fan és complicar les coses perquè no saps que és el que volen o opinen realment. També respecten més la vida privada. Per exemple, si et trobes algú de la feina al metge farà veure que no t'ha vist per respecte, així no li has d'explicar les teves coses.⁶⁵

Jo crec que els catalans parlem clar i català. Diem les coses tal i com les creiem. Els anglesos, en canvi, saben dissimular molt més i no saps mai què pensen realment. Són més discrets.⁶⁶

Hi ha aspectes que encara em xoquen una mica. Per exemple, la manera anglesa de tractar els assumptes, la por de molestar i no dir les coses (però que després has de saber interpretar), el dir que sí, amabilíssims, quan saben que no ho faran...tot això encara em xoca.⁶⁷

Tret d'aquestes, la resta de respostes són diverses. Amb tot, les diferències no són abismals perquè Anglaterra i Catalunya no són mons dispars. Si utilitzo els termes exposats a la pregunta dedicada a la integració, podríem dir que en totes aquestes diferències no cal llimar antagonismes perquè no representen cap trava pel foment de la cohesió social. També ho defensa una participant: - *Jo no trobo gaires semblances, per no dir cap. Tot i que les diferències no són dolentes!*⁶⁸ De fet, són divergències que prenen un caràcter gairebé anecdòtic. L'estranyament cultural exposat pels divuit protagonistes parlen d'alimentació, de cues, de bon temps, de mares joves, d'indiferència envers la UE, de passió per les forces armades britàniques, de cooperació en recerca científica i de bona educació, entre d'altres. El prisma forà ens retorna a casa per mitjà de l'oposable. Fent el procés a la inversa i considerant tots aquests ítems parlariem de cultura culinària, de demanar tanda, de bon temps, de fecunditat tardana, d'obsessió europea, de rebuig a l'exèrcit, de competició científica i de certa disbauxa. Probablement ens ressona el tòpic, però són mirades que existeixen:

Diferència: són uns freds! Torno de vacances i ni una abraçada, ni un petó...res! Ara, tenen una xerrera i són exagerats: tot és *lovely!*⁶⁹

Potser és una bestiesa, però les cues angleses em fan molta gràcia. Per anar a buscar l'autobús o anar a comprar fish&chips fan una fila tant perfecte que sembla Port Aventura! Ben mirat penso que té més lògica que a Catalunya. És més fàcil entrar i posar-se a la cua que no pas haver de cridar qui és l'última persona que ha entrat!⁷⁰

⁶⁵ Veure annex pàgina.78 Participant J

⁶⁶ Veure annex pàgina.77 Participant B

⁶⁷ Veure entrevista pàg.71

⁶⁸ Veure annex pàgina.78. Participant H

⁶⁹ Veure annex pàgina.77 Participant D

⁷⁰ Veure annex pàgina.77 Participant C

Estan més acostumats a la immigració i, tot i que potser són més tolerants, a vegades sents comentaris com si ells fossin el melic del món. Per exemple, l'altre dia un noi em diu: - vosaltres teniu sanitat pública? I li dic que sí. La seva resposta: - Aaaah! Llavors vosaltres heu fet una versió de la nostra sanitat pública! És com si ells ho creessin tot i els altres ens copiessin. També em sembla que estar o no està a dins de la UE els hi relisca bastant més que nosaltres. Un dia em van preguntar perquè a Catalunya estàvem tant obsessionats amb estar a la UE.⁷¹

Totes les universitats col·laboren entre elles. No hi ha aquest sentiment de competitivitat en la ciència que tenim aquí.⁷²

Velasco, Catedràtic d'Antropologia Social a la UNED, en un article acadèmic explica una faula.⁷³ El protagonista és un camaleó: Fa molts anys, en un país llunyà, un camaleó interessat per la política va decidir deixar de prendre partit en favor de ningú i optar per l'ambigüitat. Canviava de color en funció de cada interlocutor. Per a fer front a la hipocresia moral d'aquest temperament desconcertant, Velasco proposa substituir la política per la cultura. Per mitjà d'aquest reemplaçament, l'antropòleg es pregunta: - Quin és el color de la cultura que observo? La resposta, com el camaleó, és esquiva. No hi ha una veritat absoluta, ni una realitat estable, ni unes mateixes circumstàncies històriques. És a dir, qualsevol mirada està subjecte a un prisma que no és neutre ni transparent; qualsevol mirada resta condicionada per una cultura determinada.

Hi ha un altre impediment a l'hora d'analitzar una cultura determinada. És un perill que ens retorna a la vella concepció del català de *Soc-rel* o a la del *full-blooded Englishman* exposades en apartats anteriors. Si el món és canviant i la cultura no és estàtica, provar de estandarditzar una cultura és caure en el dogma. És a dir, són vàlides, avui, *les formes de vida catalanes*⁷⁴ exposades per Ferrer Mora a l'any 1944? Probablement no. O sí, però matisades amb la incorporació de noves formes arribades d'arreu. Acabo amb la opinió d'una internauta. En realitat, la seva resposta contestava una altre interrogant. Li preguntava la dificultat (o no) d'explicar Catalunya a la societat anglesa. És una resposta interessant per comprendre la cultura des de la perspectiva d'incorporació i canvi. El comentari de la internauta acaba amb un interrogant; diu:

Jo visc en una zona a on hi ha una comunitat important de gent de països de l'est i la majoria no han sentit a parlar mai de Catalunya. Els hi explico que sóc de Barcelona, que parlem una altra llengua i després de tota la parrafada amb diuen: - ah... Spain! Els anglesos, en canvi, en general ho *pillen* força ràpid. No sé si et serveix. Vull dir, aquesta gent de l'Europa de l'Est formen part de la societat anglesa, no?⁷⁵

⁷¹ Veure annex pàgina.77 Participant E

⁷² Veure annex pàgina.78 Participant G

⁷³ Velasco Honoro (2010) El relativismo cultural. Dins: Equipaje para aventurarse en antropología. Madrid: UNED.Pàg.37

⁷⁴ Ferrer, Josep Maria (1999) Les formes de vida catalana. Barcelona: Columna.

⁷⁵ Veure annex pàgina.82 Participant A

L'epíleg del llibre *Is Catalonia Spain?* citat al primer paràgraf d'aquest apartat també acaba amb un interrogant. De fet, finalitza amb desenes d'interrogants.⁷⁶ Segurament el dubte sigui la millor manera per resoldre velles concepcions i prejudicis enquistats.

9. Patufets al món

Quan el català és minoria és la pàgina de Facebook de l'associació Patufets al món, un portal amb més de 1000 seguidors, principalment pares i mares catalans que viuen a l'estranger. Es tracta d'una comunitat virtual que recull dubtes, comparteix experiències i ajuda a trobar catalans a prop de casa. Una de les principals tasques del col·lectiu és disposar de recursos per a l'aprenentatge de la llengua catalana que siguin útils pels infants catalans que viuen lluny del principat.

La Montserrat Queralt Pascual és una de les principals impulsores del projecte. A l'entrevista que adjunto a l'annex del treball defensa que les comunitats virtuals són la única fórmula que fa possible la comunicació entre persones amb inquietuds semblants que viuen en llocs dispersos.

Al febrer del 2013 es va crear el bloc de Patufets al món i la comunitat virtual al Facebook. Són dues plataformes que funcionen de calaix de sastre. S'hi poden trobar entrevistes a pares i mares, opinions d'experts sobre identitats o lingüística, dubtes, recomanacions de llibres i pel·lícules, curiositats diverses i recursos de tot tipus per a l'aprenentatge de la llengua catalana útils per a nens i nenes catalans escampats arreu.

El punt de vista dels seguidors

- **És un repte pensar la identitat quan es viu amb fills a fora de Catalunya?**

Les cròniques sobre l'emigració sovint contempnen l'experiència de residir a l'estranger amb fills. Torna a ser l'etern debat de la identitat, la necessitat de jugar a dues bandes. A l'apartat quatre del treball, referent a comunitat i identitat, he citat una reflexió de Calders. L'escriptor, exiliat a Mèxic, li espantava pensar que els seus fills podien perdre la identitat catalana. El xicot o la noia que passa dels quinze anys, deia, el país se'l queda. Al conte *L'arbre domèstic*,⁷⁷ Calders imagina un arbre al menjador de casa. Un tronc nascut del no res, però amb arrels que es claven a les rajoles i branques que s'enfilen el sostre. A recer d'aquesta metàfora, l'escriptor fa explícita la basarda que els fills adoptin una nova pàtria. Per comprendre aquesta possibilitat, és necessari tornar a Villatoro. L'escriptor va néixer a Catalunya. El seu pare era un adolescent quan va

⁷⁶ Guitart, Anna (2004) Pàg.189

⁷⁷ Calders, Pere (1993) *L'arbre domèstic*. Dins: *Tria personal*. Barcelona: Edicions 62.

marxar de Castro del Rio. L'avi va deixar el poble passada la cinquantena. Per a tots tres Catalunya va esdevenir casa seva: *L'avi va triar ser de la terra dels seus fills més que no pas del país dels seus pares.*⁷⁸ Per a fer explícita aquesta nova adopció utilitza el pronom nosaltres:

A casa nostra. Com els nostres. El nosaltres és allà, a Terrassa, a Catalunya, la primera persona del plural. La principal, si més no. Aquí, a Castro, no hi ha cap infern, tot el contrari. Hi ha la memòria amable d'un lloc on s'ha viscut, on s'ha estat feliç, un lloc sentit com a propi. Un lloc barrejat amb olors de la infantesa, molt llunyans. Un lloc per venir-hi de visita. I després tornar a casa. (Villatoro, 2014: 60)

També Candel, a la crònica *Els altres catalans*, explica l'adopció d'una nova terra:

A mi el cor se'm encongeix de pensar que un dia em puc veure obligat a anar-me'n de Catalunya perquè les coses em vagin malament. I això, no obstant, els meus pares ho van fer, però a la inversa, i van abandonar uns llocs que també estimaven. Quin drama va ésser, el seu? El resultat és que jo he arrelat en aquesta terra, i és aquesta la que enyoraria i no la d'ells. (Candel, 2002: 173)

En el fons, les reflexions de Villatoro i Candel parlen d'integració. Tots dos entenen la migració des de la perspectiva de procés. Si no fos d'aquesta manera, la qüestió dels fills no tindria cap importància. Serien, com els pares, de la terra dels avis. Aquest cercle viciós no és cert. Al contrari, totes les experiències migratòries recorden el joc d'identitats que viuen avis, pares i fills. Per tot plegat he traslladat a la xarxa la següent qüestió: - És un repte pensar la identitat amb fills a l'estranger? A diferència de l'anterior qüestió, aquest interrogant només ha generat dues respostes. La manca d'un debat prou ampli fa difícil analitzar el punt de vista dels participants d'una manera acurada. Tanmateix, ambdues respostes posen en relleu el caràcter canviant de la identitat. La primera mare valora positivament la convivència de dues identitats. La segona mare també, si bé es dol de la pèrdua irremeiable de la identitat catalana en favor de l'anglesa.

És molt difícil explicar-ho als fills quan són petits. A casa viuen una barreja de sentiments molt gran. La mare els parla de Catalunya, el pare d'Escòcia i ells viuen en un tercer país on està pla de contradiccions amb allò que es diu a casa. Es viu molt diferent del que es viuria estant a Catalunya. Espero que quan siguin grans entenguin tot allò que hem anat parlant. Sobretot que entenguin la barreja de la que formen part.⁷⁹

A mi m'agradaria que la meva filla tingués fills que tinguessin el català com a llengua habitual, però ho dubto molt. La cultura anglesa és molt potent i totes les seves amistats són angleses.⁸⁰

Acabo amb el punt de vista de la Montserrat Queralt, una de les impulsores de Patufets al món. El seu testimoni és interessant perquè posa en relleu que la dificultat del fill serà superior a la seva. Ella no en té cap dubte: només és catalana. Probablement, aquesta rotunditat no serà possible en el seu fill:

⁷⁸ Villatoro, V (2014): Pàg.60

⁷⁹ Veure annex pàgina.79 Participant A

⁸⁰ Veure annex pàgina.79 Participant B

Jo vaig venir a Irlanda de gran i la meua identitat la tinc molt clara. Aquí hi estic bé, però mai, mai, mai serà el meu país. Pel meu fill és més complicat. A vegades li pregunto: - I tu, què ets? Ell tant et pot dir que és català, com anglès, com irlandès. No ho té clar. Ell és una barreja i penso que tampoc no està malament perquè si s'ho estima tot ja està bé. Sí que penso que a mesura que s'anirà fent gran ho anirà decidint, és a dir, no serà de manera oficial, però sí que s'anirà sentint més una cosa que una altra. Nosaltres tampoc l'empipem gaire perquè no sabem què farem. Tenim ganes de tornar a Catalunya, però no ara mateix.⁸¹

o De quina manera viviu les tradicions de cadascun dels països?

Es pot beure te amb porró? és la crònica d'una família anglesa que a l'any 2000 van venir a viure a Catalunya.⁸² L'autor, Martin Kirby, explica com va ser l'adaptació al nou país. Per ells, el canvi representava superar, com a mínim, tres obstacles: una feina completament diferent a la que havien deixat enrere, una altra cultura i sobretot, una nova llengua. Pels pares, l'aprenentatge del català fou una de les dificultats més importats. Pels fills, en canvi, va ser una barrera gairebé imperceptible. De fet, durant el primer any, la filla gran es va convertir en la traductora oficial de la família: agafava el telèfon i si convenia traduïa les paraules del mestre o del metge. Un temps després, el pare, il·lusionat pels seus progressos lingüístics, va decidir assistir en una de les reunions de mares i pares d'alumnes a l'escola. Faltava poc pel mes de gener i calia trobar voluntaris per participar a la cavalcada de reis. Abans de començar la reunió el pare va fer un petit discurs assajat prèviament casa: es disculpava per la seva incorporació tardana i s'oferia a col·laborar en tot allò que fes falta. Fins aleshores, per raons d'incomprensió lingüística, li havia estat impossible. La resta de pares, mig en broma, li van prendre la paraula:

"Patge! Que faci de patge!" va cridar algú, i es van sentir unes rialles. Un home estava fora de si i gairebé cau de costat de la cadira. - Sí, Martin? - Em van preguntar. Vaig preguntar què suposava exactament fer de patge. Les rialles van tornar a esclatar. (Kirby, 2007: 193)

Un mes després en Martin Kirby es trobava enfilat en una carrossa, cofat amb un vestit de colors llampants i repartint caramels a la mainada de Falset. Aquell Nadal la família van compaginar el clàssic Santa Claus anglès amb els Reis Mags. Els fills estaven encantats. Els pares també, però recorden la sensació de perdre, mica en mica, les tradicions angleses.

En aquest apartat del treball em demanava de quina manera viuen les tradicions les famílies catalanes a Anglaterra. D'entrada, abans de plantejar la pregunta a la xarxa, intuïa que les respostes serien similars, que compaginar les tradicions d'ambdós països seria l'opció escollida per bona part de les famílies. Tot i que la majoria de comentaris estaven encaminats en aquest sentit, les respostes no van ser tant homogènies com imaginava. En general, l'experiència variava en funció dels anys que feia que residien a Anglaterra i dels viatges més o menys constants a Catalunya. El tarannà dels comentaris es trobava entre aquests dos pols:

⁸¹ Veure annex pàg.67

⁸² Kirby, Martin (2007) *Es pot beure te amb porró?* La nova vida d'una família anglesa a Catalunya. Barcelona: Mina.

Jo fa vint-i-dos anys que visc a UK, quatre més que a Catalunya. Vaig venir amb 18 anys i he fet tota la vida adulta a UK. Estic totalment adaptada a l'estil de vida i horaris britànics. El meu home és anglès i els nens, d' 11 i 7 anys, no tenen amistats ni família a Catalunya. La filla gran entén el català i el parla més o menys, el petit gens. Nosaltres seguim les tradicions angleses i fem *Halloween*, *Easter Hunts*, *Easter Bunny*, *Tooth Fairy*, *Santa...*Tenim el Tió (fet nostre) i el posem al costat de la llar de foc cada Nadal, però no el fem cagar.⁸³

La meva situació és molt semblant a la teva, J. Fa més de vint anys que visc aquí, el marit és anglès i vaig arribar amb 21. També he fet tota la vida adulta a UK. Els meus tenen 15 i 12 anys, però sí que parlen català i tenen cosins i família a Catalunya que visitem dues o tres vegades a l'any. Com que el meu marit és anglès i no parla català, fem les tradicions d'aquí, encara que potser siguem a Catalunya. No som gaire de tradicions. No celebrem Sant Jordi ni Sant Joan, per exemple, i fa mil anys que no faig panellets. Els reis els vam fer una vegada quan eren molt petits, però sempre estaven a escola i no funcionava.⁸⁴

Nosaltres celebrem tant com podem les tradicions catalanes i les tradicions angleses. Ja fa més de vint anys que sóc a Anglaterra, el meu marit és anglès, però parla el castellà i entén el català perquè va viure a Catalunya. Tenim una filla petita que parla el català i des de petita ha viscut molt les tradicions (Tió, Reis, festes majors, calçotades, gegants, castellers, Sant Jordi...) Des que tenia tres mesos visitem Catalunya almenys tres cops l'any ja que hi tenim família i molts amics amb fills de la mateixa edat que la meva filla. Això ha fet que la meva filla tingui l'oportunitat de conèixer i viure part de la seva cultura. La meva filla es sent mig catalana i mig anglesa. El meu marit i jo sempre hem volgut que la nostra filla conegués les seves arrels. Creiem que té molta sort! A més, des de petita li hem comprat llibres i DVDs del tipus: en Teo viatjant per Catalunya, en Teo i les tradicions catalanes, Les tres bessones, etc.⁸⁵

En total hi han participat onze persones. Vuit han explicat que compaginen les tradicions d'ambdós llocs, dues que només celebren les festes angleses i una única persona celebra només les tradicions catalanes. Amb tot, no són onze opcions categòriques. Cadascuna necessita ésser matisada. En aquest sentit, alguns partidaris de compaginar les dues tradicions han manifestat la dificultat de celebrar certes festivitats catalanes per incompatibilitat d'horaris. És el cas dels Reis Mags. Normalment, si no s'escau en cap de setmana, els dies 5 i 6 de gener els nens ja han començat l'escola. També expliquen la dificultat de celebrar aquesta festa sense participar a la cavalcada i denoten que les tradicions catalanes queden una mica deslluïdes.

Per altra banda, val la pena apuntar la reflexió de la noia que només celebra les tradicions catalanes. Abans que el fill comencés l'escola no celebraven cap festa anglesa. No en va, quan el nen va començar les classes, els va semblar necessari començar a adoptar tradicions angleses:

Nosaltres celebrem totes les festes catalanes. A vegades convidem als amics anglesos perquè les coneguïn. Ara que el petit ha començat l'escola tampoc volem deixar de banda les tradicions angleses. Tot i que no les celebrem al 100% sí que en parlem, anem a veure alguna festa concreta, etc. Aquest any vam portar *Christmas Crackers* al sopar de Nadal a Catalunya i el petit va explicar la tradició a la família catalana.⁸⁶

⁸³ Veure annex pàgina.80 Participant I

⁸⁴ Veure annex pàgina.80 Participant J

⁸⁵ Veure annex pàgina.81 Participant K

⁸⁶ Veure annex pàgina.80 Participant H

Es tracta d'una reflexió gairebé idèntica a la de la Montserrat Queralt, impulsora de la comunitat Patufets al món. A l'entrevista que adjunto als annexos del treball explica que, vivint a Irlanda, el seu fill viu més les tradicions catalanes que les irlandeses. No en va, subratlla la necessitat d'incorporar nous costums. La seva reflexió és la següent: - *Si vols que creixin sentint-se normals, encara que tinguin una història diferent dels altres nens, has d'implicar-te en la comunitat.*⁸⁷

El ressò d'aquestes opinions ens retorna a Candel. En un capítol del llibre *Els altres catalans*, l'escriptor reflexiona sobre els costums dels immigrants. Sobre aquesta qüestió, Candel parla de l'adopció de noves tradicions i de la pèrdua de tradicions pròpies de la terra d'origen. Per la proximitat de Catalunya amb Espanya, hi afegeix una nova peculiaritat: la barreja. És a dir, la incorporació de costums espanyols en les festes catalanes i al revés, l'adopció de costums catalans en les festes castellanes. Així, explica que l'enterrament de la Sardina que té lloc per carnaval és, en realitat, una adopció castellana: fa uns anys a Catalunya només es donava sepultura al rei Carnestoltes. Al revés, explica que les revetlles catalanes han estat acollides amb fervor per les comunitats andaluses a Catalunya, si bé amb petites modificacions:

Els immigrants van acollir amb entusiasme les típiques festes de barriada, que fa uns quants anys estaven de puja i ara gairebé han desaparegut, fins al punt que a les Cases Barates de Can Tunis se'n celebraven vint-i-una, una per a cada carrer. I, encara que ells hi posaven la seva salsa i les seves modificacions, respectaven moltes coses locals; amb els seus mateixos noms, alguns castellanitzats, com l'envelat, que ells en deien *l'envelado*, on celebraven el ball de rams i rifaven la toia. (Candel, 2002: 340)

A petita escala, perquè evidentment les distàncies, el volum i els vincles són uns altres, és el mateix que els passa als catalans a Anglaterra. Quan la mare catalana porta els *Christmas Crackers* al sopar de Nadal a Catalunya, fa una mica el mateix que explica Candel: incorporar un trosset de món anglès a la casa del pares sense renunciar a la litúrgia de la sopa de galets i els canelons.

10. Assemblea Nacional Catalana

La comunitat virtual de l'Assemblea Nacional Catalana d'Anglaterra és la plataforma per donar a conèixer les notícies més importants referents al procés pel dret a decidir que té lloc a Catalunya i l'espai per difondre les mobilitzacions en favor de la independència del principat. A Anglaterra, la majoria d'actes acostumen a centralitzar-se a Londres, si bé els membres de l'assemblea estan dispersos per tot el país. Sense una comunitat virtual seria impossible coordinar l'equip i enllestir qualsevol tasca. Per això, els membres de l'Assemblea consideren que les xarxes socials són de vital importància. Per il·lustrar aquest plantejament, a l'entrevista que adjunto als annexos del treball, un dels membres més actius del grup ens apropa a la petita

⁸⁷ Veure entrevista pàg.68

geografia catalana i imagina una situació inversemblant: un noi de Girona ha de reunir-se cada dia amb una noia de Tarragona al carrer Petritxol de Barcelona.

La comunitat compta amb més de 2.000 membres i a més de difondre i coordinar els diferents actes i mobilitzacions, també és una font d'informació útil per conèixer els passos necessaris per votar des de l'exterior. El radi d'acció de la comunitat virtual de l'Assemblea Nacional d'Anglaterra no contempla Escòcia ni Irlanda. Ambdós països compten amb un nucli propi cadascun.

El punt de vista dels seguidors

- **De quina manera es viu el procés pel dret a decidir que viu Catalunya des de la distància? És fàcil explicar Catalunya a la societat anglesa?**

Matthew Tree és un dels escriptors anglesos que han fet més pedagogia sobre Catalunya a Anglaterra. Ha escrit una desena de llibres i centenars d'articles, la majoria dedicats al què, a grans trets, es sol anomenar el fet català. A l'any 2011 va publicar el llibre *Com explicar aquest país als estrangers*. Era un recull de cinquanta-vuit articles publicats a la premsa anglesa i a la revista *Catalonia Today* que provaven d'explicar Catalunya vista com una nació autònoma de l'estat espanyol. Al pròleg del llibre, Tree subratllava la dificultat d'explicar Catalunya a Europa, sobretot a la societat anglesa. Per il·lustrar-ho establí una comparació: és més difícil explicar Catalunya que fer que un camell passi pel fil d'una agulla.⁸⁸ Per a Tree, la dificultat és producte de dos obstacles: el silenci a la premsa i l'ideari d'ultradreta que sovint s'associa al nacionalisme. Per contrarestar la primera barrera va escriure el llibre; per neutralitzar el segon pensament es declarava, obertament, no nacionalista. Si el nacionalisme és l'exaltació exagerada i potencialment perillosa d'un país, se'n desmarcava. De fet, feia evident una paradoxa prou coneguda a Catalunya: els nacionalistes de debò són els que neguen ser-ho d'una manera sospitosament vociferant.

Matthew Tree arremetia contra l'exaltació nacional. De fet, del nacionalisme només acceptava la premissa més bàsica: que els països existeixen. Era inevitable reconèixer aquesta màxima: l'escriptor va néixer a Londres, a la capital anglesa, icona d'un estat completament consolidat i amb una simbologia pregonada i coneguda arreu. Tree parla de realitat enfront d'imaginació, dos oposables que són motiu de debat constant. En aquest sentit, al llibre *Nacions i nacionalismes des de 1780*⁸⁹, l'historiador anglès Eric Hobsbawm fa un esbós cronològic prou útil per comprendre l'etern debat entre realitat i imaginació.

⁸⁸ Tree, Matthew (2011) *Com explicar aquest país als estrangers*. Barcelona: Columna. Pàg.13

⁸⁹ Hobsbawm, Eric (1991) *Naciones y nacionalismos desde 1780*. Barcelona: Crítica.

Hobsbawm situa el naixement dels estats moderns al 1840. Des d'una perspectiva governamental, l'estat era un territori amb unes fronteres definides que s'organitzava políticament per mitjà d'unes mateixes lleis i d'unes mateixes institucions. A partir d'aquest moment, qualsevol manifestació nacionalista que no s'identifiqués amb un estat era considerada un afer polític. Així, durant aquests anys els estats es cosifiquen - tenen unes fronteres, unes mateixes lleis, unes mateixes institucions - i, en canvi, les nacions passen a ocupar l'espai de l'imaginació. Per aquesta raó com que els estats hi són i les nacions s'imaginen, Hobsbawm subratlla que no s'ha estudiat gaire l'evolució dels nacionalismes als estats antics, com Anglaterra o França, perquè es consideren una unitat preexistent i, en canvi, s'ha prestat molt d'interès als nacionalismes que reivindiquen desmarcar-se dels grans estats. Per a subratllar la vigència d'aquest pensament que enfronta veritat (estat) i ficció (nació) em remeto a un intercanvi d'impressions sobre la independència de Catalunya que va tenir lloc el 4 de novembre de 2014 en el marc d'un simposi a la Universitat de Girona: durant el transcurs de la Jornada, Victòria Camps, professora de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre del grup Federalistes d'Esquerres, va criticar una reflexió a favor de la nacionalitat històrica de Catalunya esgrimint que les nacions només es construeixen si es volen construir. A propòsit d'aquesta reflexió, Josep Maria Terricabras, professor de la Universitat de Girona i eurodiputat d'Esquerra Republicana de Catalunya, va replicar-li que els estats també neixen a partir de la mateixa voluntat de ser.⁹⁰

Tenint en compte l'origen dels participants i el seu país de destí, m'ha semblat interessant traslladar aquest debat als seguidors de l'Assemblea Nacional Catalana- England. Els he fet dues preguntes. En la primera, els demanava la dificultat d'explicar Catalunya a la societat anglesa. En la segona, els preguntava de quina manera vivien el procés pel dret a decidir de Catalunya des de la distància. Tot i que són dues preguntes diferents, les respostes han estat semblants en tots dos apartats. Per aquesta raó, tractaré ambdues qüestions a la vegada.

En total hi han participat quinze persones i la majoria han coincidit amb els plantejaments de Matthew Tree. No és fàcil explicar Catalunya. La principal dificultat és el desconeixement. No en va, la majoria de participants reconeixen que el cas d'Escòcia és útil per establir paral·lelismes i que el ressò internacional que ha tingut el procés pel dret a decidir a Catalunya ha promogut un major interès i coneixement per part de la societat anglesa:

Jo he notat un canvi molt gran, sobretot a partir de la primera gran manifestació de la Diada a l'any 2012 a Barcelona. Potser no és un canvi radical, però sí molt gran. Abans si deies que eres català i provaves d'explicar Catalunya et feien una cara estranya. No els sonava gaire de res ni entenien exactament de què els parlàvem. Ara, en canvi, sí. Si dius que ets català fan un gest amb el cap i un mig somriure que vol dir que t'han entès, que n'han sentit a parlar. Hi ha molta més informació sobre Catalunya, coneixen la

⁹⁰ Quarta jornada del debat "*El procés a debat*" amb la pregunta: Independència de Catalunya, sí o no? Es pot veure en el següent enllaç: <http://www.udg.edu/tabid/22213/language/es-ES/default.aspx>

diferència entre Catalunya i Espanya, la gent també pregunta més, hi ha curiositat per saber què està passant.⁹¹

Espanya ha fet bé la feina i els catalans no existim. Els hi interessa tan com nosaltres ens pot interessar Macedònia, per dir alguna cosa. La comparació amb Escòcia o Gales em funciona com a inici ràpid en una conversa de dos minuts. Després sempre em surten amb temes fantàstics com: - i si no teniu exèrcit què fareu? Al final, si veig que no me'n surto els convido a fer un cafè quan vulguin.⁹²

Tot i la possibilitat d'establir paral·lelismes amb Escòcia, el darrer participant defensa que el símil només és útil d'entrada. Aquesta mateixa advertència també la fan dos participants. Per justificar-ho exposen tres raons: per a un, la qüestió escocesa fa de mal digerir per a la societat anglesa i considera que, si bé eren partidaris d'un referèndum d'independència, no volien la desconnexió d'Escòcia. Aquest mateix participant també alerta que el símil no és possible perquè els anglesos tenen clar que Escòcia, tot i que pertany al Regne Unit, és un altre país i ningú nega les seves diferències. En aquesta mateixa línia, els membres de l'Assemblea Nacional Catalana, afegeixen que el referèndum d'Escòcia fou pactat i per aquesta raó, és difícil que els anglesos entenguin el procés català:

També hem de tenir en compte que la qüestió d'Escòcia és un tema difícil pels anglesos. Que no en parlin ni s'involucrin no vol dir que els rellisqui el què passa a Escòcia. En general no els agrada posicionar-se, però que el tema els hi fa mal, no ho dubto. Escòcia no va marxar pels pèls i molts veuen que si hi ha un altre referèndum el resultat pot ser molt diferent. El que jo veig és que no són com els espanyols que creuen en realitats inexistents i les volen tant sí com no. Escòcia és un altre país i ells ho saben i a més, t'ho diuen. Una altra cosa és que vulguin que s'independitzin.⁹³

Escòcia, tot i que són dos exemples diferents, ens ha facilitat força aquesta tasca. Com a mínim d'entrada. Tot i així no és fàcil que entenguin els entrebancs per fer un referèndum. És a dir, poden entendre el procés, però explicar els problemes resulta molt difícil i a més, no disposem de cap exemple amb qui comparar-nos.⁹⁴

Finalment, tots els participants expliquen que segueixen el procés català a través de la premsa electrònica, els familiars, els amics i les xarxes socials. En general, la majoria defensen que la seva actitud envers el procés català és més activa que si visquessin a Catalunya:

Jo crec que, en general, els catalans que vivim a l'estranger ens hi impliquem més que no pas si visquéssim a Catalunya. Potser ho fa que ens enyorem més i que els uns pels altres, com que som pocs, ens motivem més.⁹⁵

Els catalans que he conegut no ens cansem de parlar-ne i ara que s'acosta la data ens arribem a fer pesadets i tot. Sap greu no ser a Catalunya, però mola explicar-ho a la gent. Aquí és quan te n'adones de la importància de tenir un president que parli idiomes!!⁹⁶

⁹¹ Entrevista al Casal Català. Pàg.59

⁹² Veure annex pàgina.81 Participant E

⁹³ Veure annex pàgina.81 Participant F

⁹⁴ Entrevista a l'ANC. Pàg.70

⁹⁵ Veure annex pàgina.83 Participant F

⁹⁶ Veure annex pàgina.83 Participant E

11. Conclusions

Tinc por de repetir-me. El meu treball parla d'emigració: qui se'n va emigra, qui arriba immigra. Els catalans del meu treball van marxar de Catalunya i es van establir a Anglaterra. L'equació és claríssima: emigrants catalans, immigrants anglesos. Amb tot, és una màxima que no tinc clara. El meu treball no parla d'immigració. O sí, però és una paraula amb tantes ressonàncies que, quan l'escriu, em genera recels. Prefereixo parlar de nousvinguts. No menystinc les experiències personals dels participants que han exposat el seu punt de vista al treball. Al contrari, he après que els motius d'expulsió i els motius d'atracció són múltiples i que no hi ha biografies idèntiques. Tanmateix, m'aferro a les tres fronteres exposades per Norbert Bilbeny: la física, la política i l'íntima. Ésser un ciutadà de la UE permet passar per alt les dues barreres més inhòspites. Si a més, ets un treballador qualificat o tens estudis universitaris, parles idiomes, pots llogar un pis i trobar feina, les arestes es van amorosint.

Precisament, l'aresta més difícil del meu treball ha estat escollir la terminologia: la dicotomia entre el nosaltres i els altres, els autòctons i els immigrants, els nacionals i els estrangers. Entre aquests oposables dispars hi ha tota una sèrie de possibilitats i matisos. Bilbeny, per exemple, prefereix parlar d'establerts en comptes d'autòctons i d'immigrats en lloc d'immigrants. Són dues formes que pretenen suavitzar la duresa de la diferència i alhora, suggereixen que la condició d'uns i altres no ha d'ésser permanent. A ningú se li escapa que la terminologia construeix ideologia i en un treball d'aquestes característiques era impossible renunciar a prendre-hi partit. Finalment, he optat pel llenguatge demogràfic i he parlat de població autòctona, d'emigrants, d'immigrants i de fluxos migratoris. Per la seva carrega excloent, no he utilitzat la dualitat del nosaltres i els altres. En un altre esglaió discursiu, tampoc he fet ús de la dicotomia nacionals i estrangers, per la mateixa raó que he parlat d'Anglaterra i no pas del Regne Unit o la Gran Bretanya.

La tria d'aquest llenguatge ha vingut determinat per dues consideracions. En primer lloc, perquè el meu treball no pretén generar debat sobre discurs i ideologia en relació amb el fenomen migratori. L'objectiu del treball era conèixer quatre comunitats de catalans a l'estranger i el punt de vista d'alguns dels seus seguidors. La segona raó és una mica el joc de l'ou i la gallina: qui ha d'encapçalar el canvi, el discurs o la realitat? la realitat o el discurs? Fa de mal dir. De fet, el meu treball forma part del pla d'estudis d'un màster inscrit en una Facultat de Lletres. D'entrada, sembla que no n'hauria de tenir cap dubte: el llenguatge ha de ser l'arma per promoure la fi de concepcions etnicistes enquistades. Però no ho tinc clar. Tot i el llenguatge políticament correcte escollit per algunes institucions, la realitat és que a Catalunya, com els EUA, com Anglaterra, els immigra(nts) hi són i es perceben com un problema real. Escollir una terminologia progressista no necessàriament implica amorosir arestes. Però bé, en l'etern debat de l'ou i la gallina, és molt difícil saber qui té raó.

Per altra banda, he parlat de catalans a l'estranger i he exclòs, voluntàriament, les persones amb nacionalitat espanyola que han retornat al país d'origen. Si ens fixem en la gràfica que he adjuntat en l'entrevista realitzada al demògraf Andreu Domingo, les xifres indiquen que el 87% de l'emigració catalana a l'estranger es correspon, precisament, a aquest perfil de persones.⁹⁷ Certament és una exclusió, però em sembla molt difícil tractar ambdós fluxos migratoris com un de sol. Primer, perquè per a uns el flux és de tornada i pels altres és d'arribada. Segon, perquè es tracta de ser sincers i reconèixer que els motius d'expulsió d'uns i altres són completament diferents. No pretenc fer demagògia, però intueixo que les oportunitats laborals a Catalunya, si bé poden haver estat difícils per a tots dos col·lectius, pels primers han resultat un barrera infranquejable. Amb tot, no vull que siguin unes conclusions pamfletàries. Admeto que abans d'abordar el treball no havia pensat en aquest primer col·lectiu. A vegades, la inèrcia del discurs neoliberal del mercat de treball ens vela la mirada. Va ser el demògraf Andreu Domingo qui em va advertir del silenci d'aquest ball de xifres: ens ocupem del 13% de la població que prova sort a l'estranger - que certament són molts si ho comparem amb anys anteriors - i ens oblidem del 87% que retorna als països d'origen per manca de perspectives a Catalunya. A més, molts tornen amb fills que ja han nascut aquí. Que no són catalans aquests infants? Seguir-ne el rastre seria un treball interessantíssim.

Hi ha una altra exclusió, en aquest cas involuntària. Els participants que han col·laborat al treball són usuaris de les xarxes socials de catalans a l'estranger. Per a poder participar en les qüestions plantejades era necessari estar registrat en alguna d'elles. No és obligatori formar part d'aquests col·lectius i probablement el perfil dels que hi participen és força semblant; no dic homogeni. Formar part d'una comunitat o una altra és una decisió completament lliure. Totes aquestes iniciatives tenen una comunitat electrònica a Internet. El Facebook és la plataforma que acull bona part d'aquests grups. Si ets de Barcelona i vius a Londres pots inscriure't a la pàgina de *Catalans UK*, a la pàgina d' *Espanòles en Inglaterra* o pots no registrar-te enlloc. De la mateixa manera, jo hagués pogut publicar les meves preguntes en unes altres comunitats i el resultat hauria estat un altre. Tanmateix, qualsevol tria és una elecció i decidir no hauria de tenir connotacions excloents. En tot cas, aquesta exclusió no pretenia cap omissió: a excepció de la pàgina de l'Assemblea Nacional, la resta de comunitats escollides eren de tarannà generalista i tots els usuaris hi han participant lliurement i sense cap filtre.

Més enllà de la terminologia i les exclusions - voluntàries i involuntàries - una altra dificultat del treball ha estat xifrar el nombre de catalans a l'estranger i, en particular, a Anglaterra. Els dos principals sistemes estadístics, el PERE i l'EVR, mostren la punta de l'iceberg del fenomen. L'origen del PERE era censar els possibles votants espanyols a l'estranger i només contempla les persones donades d'alta en un consolat. Registrar-se al consolat és un tràmit voluntari i la inscripció no genera gaires incentius. Bàsicament, els dos avantatges són poder participar a les

⁹⁷ Veure entrevista i gràfica pàgina.54

eleccions i gaudir d'assistència en cas d'una eventual situació d'emergència. L'origen de L'EVR per la seva banda, era conèixer les migracions interiors i xifra les altes i baixes dels padrons produïdes per un canvi de residència, però no distingeix els fenòmens concrets. És a dir, les baixes del padró poden ser producte de defuncions i les altes de naixements. A més, una persona pot compatibilitzar-se tantes vegades com canvis de residència fa en un mateix any. Per aquesta raó, les dades oficials calculen que hi ha 242.000 catalans a l'estranger i les entitats a l'exterior acostumen a duplicar la xifra.

Pel que fa a Anglaterra, és impossible conèixer la xifra de catalans. El Sistema Nacional de Seguretat Britànic exigeix estar inscrit al NIN per poder treballar i disposar d'ajudes socials. Tot i que es tracta d'un registre obligatori, només contempla les persones majors de 18 anys que tenen feina o perceben alguna ajuda. Aquesta estadística es publica a la pàgina web de l'Oficina Nacional d'Estadística d'Anglaterra (Office for National Statistics) i les xifres mostren la població immigrada tenint en compte el país de naixement, però sense distingir-ne la procedència per comunitats. Fins a l'any 2013, el nombre d'espanyols registrats al NIN era de 16.000.

M'ha semblat imprescindible fer tots aquests aclariments. Exposades les raons i les dificultats de càlcul, m'ocupo de la iconografia i la litúrgia. Per iconografia entenc la imatge o les imatges que s'associen a l'emigrant (Ho recordo: parlo de l'emigrant que no fuig d'enlloc.) La litúrgia són tots les etapes del nouvingut abans d'incorporar-se plenament al país de destí. Em preguntava si era vàlid recórrer a l'imaginari immortalitzat per la literatura, a les imatges preconcebudes que s'han convertit en una icona: les muntanyes de maletes, l'últim adéu a l'estació, la darrera mirada enrere, l'enyor, el xoc cultural i l'adaptació. Crec que sí. Tot i les grans transformacions tecnològiques i de transport, l'essència es manté intacte. Si ens fixem en la iconografia, Zigmunt Bauman parla de la fi de la geografia i Manuel Castells assenyala els avantatges dels universos virtuals. És evident que la democratització dels vols i Internet han escurçat les distàncies i Ellis Island no es percep tan llunyana. Amb tot, els quilòmetres són els mateixos i els emigrants evoquen aquesta llunyania. Els trens, les maletes de cartró i les andanes atapeïdes de familiars han deixat pas als avions, als mòbils d'última generació, als ordinadors portàtils i als aeroports. Tornar a casa, a més, no representa cap quimera. Encara menys pels catalans residents a Anglaterra. Amb tot, són forces participants que fan explícit l'enyor i les ganes de tornar a casa. La nostàlgia es multiplica quan comencen a crear vincles al país de destí, tenen parella, fills i una bona feina. En aquest cas la tornada és una possibilitat una mica més remota. No en va, la majoria tornen a casa com a mínim una vegada a l'any i Internet es converteix en el gran aliat per combatre la distància. Els preguntava si eren útils les comunitats electròniques de catalanes a l'estranger: - *Imprescindibles! ens apropen a casa, fa que no perdem les arrels, ens donen ànims, informen, fan companyia.* Aquestes són algunes de les respostes dels participants. L'esperit de comunitat que adjectiva aquestes plataformes a Internet semblava que hi va com anell al dit.

Independentment de la geografia i el context històric, la litúrgia també és la mateixa. A la introducció del treball he citat alguns paràgrafs dels llibres de Villatoro, McCourt i Tóibín: *Un home que se'n va*, *Angela's Ashes* i *Brooklyn*, respectivament. El primer llibre és la crònica de l'avi de l'escriptor. Als anys quaranta va deixar Andalusia per Catalunya. Les dues darreres històries comencen a Irlanda i acaben a Amèrica. Aparentment són narracions completament diferents. Fins i tot, el demògraf Andreu Domingo explica la gran diferència entre Catalunya i Irlanda: l'una és terra d'immigració, l'altra és terra d'emigració.⁹⁸ Des d'una perspectiva demogràfica és impossible establir cap símil amb el cas que ens ocupa. Ni per volum, ni per condició. La litúrgia, en canvi, fa factibles aquests vincles. També amb la crònica *Els altres catalans* de Candel, *Ellis Island* de Perec o altres testimonis més propers en el temps com l'autobiografia de Matthew Tree o la nova vida de la família de Martin Kirby en un poblet del Priorat.

Són testimonis que parlen d'integració, d'enyor, de somnis, d'esperances, de xoc cultural, d'incorporació de nous costums, de renúncies, de lligams, d'identitat. En total he fet vuit preguntes a les xarxes socials. A excepció de les qüestions sobre comunitats electròniques i el procés pel dret a decidir, de rigorosa actualitat, la resta d'interrogants els he extret d'aquestes biografies escrites. Són reflexions que no han perdut actualitat. Com a mínim, m'ho sembla: els participants han exposat la seva opinió i el debat generat ha estat prou ric. Escoltar-los, encara que sigui a través d'una plataforma que no permet un reflexió gaire profunda, ha estat un aprenentatge enriquidor. Viure la doble perspectiva de l' aquí i de l' allà és un avantatge que els concedeix la distància. Ésser conscient d'aquest capital és una descoberta impagable.

⁹⁸ Veure entrevista pàgina.51

Annexos

Índex dels annexos

| | |
|--|----|
| 1. Entrevista a Andreu Domingo, Centre d'Estudis Demogràfics | 51 |
|--|----|

Entrevistes als membres de les comunitats

| | |
|--------------------------------|----|
| 2. Casal Català d'Anglaterra | 57 |
| 3. Col·lectiu Anglocatalans | 61 |
| 4. Associació Patufets al món | 65 |
| 5. Assemblea Nacional Catalana | 69 |

Xat transcrit

| | |
|--|--|
| 1. Emigrar és perseguir un somni? Pàg.72 | |
| 2. Són útils les comunitats electròniques de catalans a l'estranger? Per què? Pàg.75 | |
| 3. Què significa integrar-se en un país nou? Ha canviat la vostra percepció des que viviu a l'estranger? Pàg.76 | |
| 4. Quines són les diferències i similituds més importants entre la societat anglesa i la societat catalana? Pàg.77 | |
| 5. Pensar la identitat és un repte quan es viu amb fills a l'estranger? Pàg.79 | |
| 6. De quina manera es viuen les tradicions amb fills a l'estranger? Pàg.79 | |
| 7. De quina manera es viu el procés pel Dret a decidir de Catalunya des de la distància? Pàg.81 | |
| 8. És fàcil explicar Catalunya a la societat anglesa? Pàg.82 | |

1. Entrevista a Andreu Domingo

Els sistemes pensats per l'emigració i la diàspora tenen un mecanisme que fa que el grup es reproduïxi a fora del seu país i que es mantingui com a col·lectivitat. A Catalunya això no existeix perquè és una terra pensada per a la immigració que fabrica catalans quan arriben a Catalunya. En canvi, els que se'n van, no tenen cap mecanisme que perpetui la seva consciència nacional.

L'Andreu Domingo és sotsdirector del Centre d'Estudis Demogràfics (CED), director del Grup d'Estudis Demogràfics i de les Migracions (GEDEM), professor de Geografia a la Universitat Autònoma de Bellaterra i autor del llibre *Catalunya al mirall de la immigració*. (Avenç, 2014) que ha estat guardonat amb el premi ciutat de Barcelona d'Assaig, Ciències Socials i Humanitats. L'estudi analitza l'evolució migratòria a Catalunya des de principis del segle XX fins a l'actualitat. El llibre parla de dades i discursos; de l'apropiació ideològica de les dades empíriques. A recer de les xifres objectives, Domingo analitza els fluxos migratoris i els discursos sobre la integració, l'adaptació, la identitat nacional o la multicultural. Al final, alerta que qualsevol lectura demogràfica requereix modèstia i sentit ètic.

Al llibre subratlles que Catalunya és un país d'immigració i no pas d'emigració.

Al llibre plantejo que cal prendre consciència que Catalunya s'ha construït a partir de la immigració. El creixement demogràfic a Catalunya depèn de l'aportació migratòria més que del creixement vegetatiu. Després de la publicació d'aquest llibre algunes entitats a l'exterior van criticar que m'oblidava de l'emigració. Jo no ho crec ni era la meva intenció. Definir Catalunya com a país d'immigració no implica renunciar a una emigració que existeix i que, efectivament, ha existit.

De fet, alertes que el paral·lelisme amb la diàspora irlandesa és errònia per aquesta raó. Si bé ambdues comunitats han mantingut la seva identitat malgrat l'emigració, no és viable la comparança. Irlanda ha estat terra d'emigració i Catalunya terra d'immigració. Per quina raó sovint es comparen ambdós fenòmens migratoris?

Irlanda, com Escòcia o Galícia, són sistemes demogràfics que estan pensats per la diàspora i l'emigració. Són països que responen a unes lògiques completament diferents a la catalana. Els

sistemes pensats per l'emigració i la diàspora tenen un mecanisme que fa que un grup es reproduïxi a fora del seu país, però que es mantingui com a col·lectivitat. Són països que disposen d'una sèrie d'elements per aconseguir el control del grup, ja sigui pel control de les dones o per marques antropològiques diferents com pot ser la religió. A Catalunya això no existeix. Catalunya és una terra pensada per a la immigració i fabrica catalans quan s'arriba a Catalunya. En canvi, els que se'n van no tenen cap mecanisme que perpetui la seva consciència nacional. Precisament perquè som un país amb un sistema demogràfic basat en la immigració, quan marxem a fora desapareixem.

Però, a les portes de les eleccions catalanes, les entrades més comunes a les xarxes socials de les comunitats catalanes a l'estranger fan referència al procés pel dret a decidir i als passos que cal fer per poder votar...

Sí, precisament perquè Catalunya és terra d'immigració, la gent que hi ha als casals i a les entitats catalanes a l'estranger sovint són força militants. Els altres no hi van. Des de Catalunya algunes veus pensen que la diàspora catalana pot ajudar al procés independentista i ho comparen amb Irlanda o Escòcia. Jo crec que s'equivoquen. Torna a ser la confusió de pensar que Catalunya disposa d'una diàspora. Irlanda i Escòcia van poder monopolitzar una població a l'exterior quan va ser el moment de decidir el seu futur, però difícilment això passarà a Catalunya, com a mínim a curt termini. Primer pel volum i després per l'heterogeneïtat. No podem canviar la història d'un dia per l'altre i tampoc sé fins a quin punt és convenient. És a dir, les grans diàspores irlandeses i escoceses no van impedir que es perdés el gaèlic. Sí que es pot mobilitzar el vot exterior, però com a demògraf no comparteixo el símil. Tot i així, és cert que tot plegat pot donar un revers i canviar. En aquest cas dependrà de la política de la Generalitat. Si fan una política inclusiva en què els fills d'immigrants que han estat a Catalunya els ofereixen l'oportunitat que obtinguin beneficis i es puguin sentir més o menys identificats, la història pot canviar. Però tot això no es fa amb dos dies, parlo a llarg termini i a més, dependrà del pressupost. El problema és que som un país petit amb pocs recursos i sempre es demana que tot es faci de forma voluntària. Els casals a l'estranger es queixen que la Generalitat els fa fer el paper d'ambaixadors d'un país. Són una borsa de treball, fan de recepcionistes, d'informadors, d'assessors jurídics...i tot això, gratuïtament. Home, una cosa són els somnis i les imatges que tenim nosaltres del país a dins i a fora i l'altra és la realitat.

Per a conèixer el nombre de Catalans a l'estranger he utilitzat les dades publicades per l' IDESCAT i per l' INE. No en va, parles d'un subenregistrament que provoca que només es pugui conèixer la punta de l'iceberg del fenomen migratori.

Els demògrafs treballem amb estadístiques i les de la població a l'estranger són molt dolentes. Per comptabilitzar els individus necessitem que s'inscriguin al consolat o a l'ambaixada espanyola. El PERE registra 225.000 catalans a l'estranger. La xifra correspon a tota la gent que ha fet el pas d'inscriure's. Però hi ha molta gent que no ho fa perquè no et dona cap avantatge.

Al contrari, és una font de maldecaps. Enguany a Catalunya, amb el procés polític d'independència a l'horitzó, hi ha gent que té ganes de votar. Com que el PERE es va crear per registrar els votants potencials, aquest darrer any les taxes d'inscripció són més elevades. Podem parlar d'una confluència: hi ha més gent que ha marxat, però alhora hi ha més gent que ha volgut inscriure's. Tot i així, hi ha un subenregistrament que no permet conèixer amb fiabilitat el volum de gent a l'estranger. Però hi ha més problemes que també accentuen la dificultat de conèixer les xifres reals.

Quines són aquestes altres dificultats de mesura?

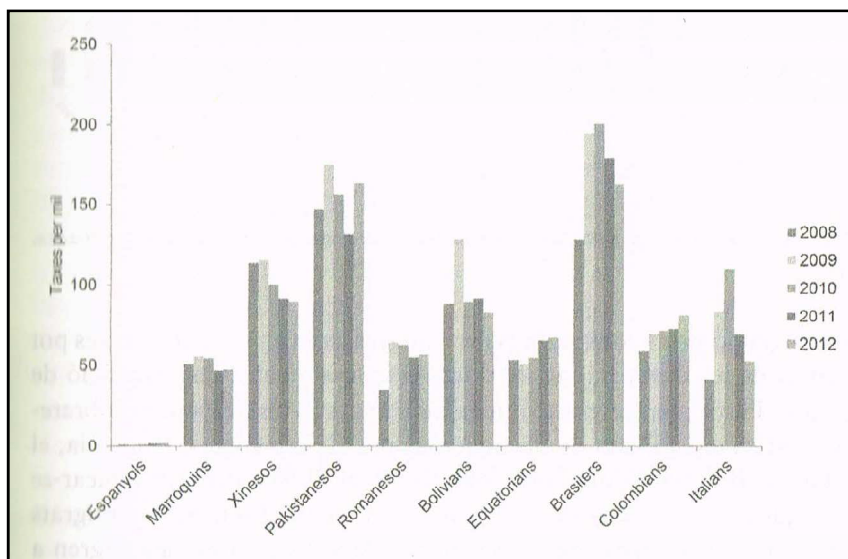
Bàsicament dos. Un és que amb l'aprovació de la Llei de Memòria Històrica a l'any 2007 s'atorgava la nacionalitat espanyola als emigrants i a tots els seus descendents que entre els anys 1939 i 1955 l'haguessin perdut i la volguessin recuperar. Això ha fet que hagi crescut força el nombre de catalans a l'exterior, sobretot a Mèxic, Veneçuela i Argentina. Jo no ho critico, però estem fabricant catalans independentment dels fluxos migratoris actuals. Són gent que no es correspon als joves que se'n van ni a les persones amb nacionalitat espanyola que tornen al país d'origen.

La tercera dificultat és que si tu ets nascut a Catalunya i tens nacionalitat espanyola surts en una taula i si no en una altra. La majoria dels fills d'immigrants ja han nascut aquí i molts tenen la nacionalitat d'aquí. Jo em plantejo fins a quin punt, quan parlem de catalans a l'exterior, no hauríem de contemplar aquesta gent. Entre d'altres qüestions per ésser coherents: si mentre han viscut a Catalunya hem fet pedagogia perquè fossin catalans i parlessin català, si han anat a les escoles catalanes i hem fomentat la immersió lingüística, no té cap sentit que un cop abandonen el país, uns sí que són els nostres i els altres no. Això contradiu els elements més bàsics de la identitat catalana. Hauríem de fer l'exercici de posar-nos al seu lloc. Imaginem a un nen de pares de gambians nascut a Catalunya que torna al país dels seus descendents. El contrast amb els dos països és molt gran i difícilment, com a mínim al principi, aquest nen serà un gambià. No només perquè ell no ho vulgui, sinó per la percepció que els altres tenen d'ell.

De fet, al llibre mostres la taula referent a l'emigració internacional per nacionalitats des de Catalunya durant els anys 2008-2012. En la gràfica s'observa que l'emigració de persones amb nacionalitat espanyola és molt petita comparada amb la resta de nacionalitats. Consideres que es tracta d'una atenció interessada per bandejar altres problemes?

És evident que hi ha gent que ha de marxar de Catalunya i d'Espanya perquè no pot accedir a un lloc de treball d'acord amb els seus estudis. Això és veritat i manifesta el fracàs absolut del país pel que fa al sistema I+D (Investigació i desenvolupament). Però jo critico que no s'explica tota la realitat. Si mirem les xifres, més del 87% de la gent que marxa de Catalunya són estrangers o vinculats amb la migració estrangera. A diferència de la emigració dels joves, d'aquesta emigració no se'n parla. Al contrari, aplaudim que se'n vagin. La nostra visió sobre la

migració estrangera té a veure amb el discurs neoliberal del mercat de treball: quan ens fan falta que vinguin i quan no són necessaris haurien de desaparèixer del mapa. La brutalitat de la crisi posa en evidència que els discursos integradors no eren certs. Tothom es vol desfer de la mà d'obra internacional no qualificada. Per altra banda, sobre el perfil de joves a l'estranger, n'hi ha uns quants, sobretot de classes socials benestants i amb un alt nivell d'instrucció, que en el seu període formatiu necessiten la itinerància cosmopolita. Encara que no hi hagués hagut la crisi, ells haurien marxat igualment. En aquest sentit, Gran Bretanya, sobretot Anglaterra, s'ha especialitzat a rebre part d'aquesta població. És un país que està ple d'estudiants d'arreu: indis, espanyols, portuguesos, però també alemanys. Ni la premsa més sensacionalista d'Alemanya fa titulars que diguin que hi ha fuga de cervells a Anglaterra. Aquest jovent a l'exterior no són producte de la crisi, però a vegades tinc la impressió que molts polítics estan legislant pels seus fills. Tanmateix, hi ha un altre perfil de joves ben qualificats que potser s'haurien quedat i la mala gestió els ha fet els ha obligat a marxar. Sobre aquests, a més, hi ha el cofoisme de pensar que l'estat espanyol és tan bo que fins i tot exporta talent. Això sí que és una falsedat i a més, en gran part, ha afectat la promoció social d'aquests joves.



Taxes d'emigració internacional per nacionalitats des de Catalunya, 2008-2012

Font: Domingo, Andreu (2014) Catalunya al mirall de la immigració. Barcelona: L'Avenç. Pàg.51

Per què?

Mira, et posaré un exemple. A la Gran Bretanya les primeres promocions d'infermeres espanyoles estaven pels núvols, tot eren elogis. La raó de fons era que treballaven bé de preu. És a dir, el país es va aprofitar d'unes infermeres amb bons coneixements que no podien treballar al sistema sanitari del seu país. Al cap de cinc anys s'han devaluat els seus salaris i el pitjor de tot, posant en dubte les seves capacitats professionals. Això es pot fer perquè sempre hi haurà una altra onada migratòria que ocuparà el seu lloc. Això mateix va passar amb la immigració d'aquí. Hem tingut una sèrie d'immigrants a qui hem devaluat sistemàticament les seves capacitats professionals i ens hem negat a homologar els seus títols. En el fons, aquí i allà

es provava de maximitzar l'explotació del treballador. A més, tot aquest cofoisme de la mobilitat interna i de la llibertat de circulació a la UE s'ha vist que no era veritat. La mobilitat interna de treballadors no ha estat el gran instrument per a fer front a la crisi. Europa no és els Estats Units. Ells tenen un mercat de treball unificat que els permet moure's sense cap mena de problema. No és el cas d'Europa a on a més, cal afegir-hi les restriccions lingüístiques. Si ens fixem en la mobilitat interna a Europa, hi ha hagut reaccions populistes de les poblacions autòctones d'alguns països que han fet que els governs hagin posat traves a la mobilitat introeuropea. El somni europeu de la mobilitat només és un somni. En el fons, el tractat de Schengen va servir per dir el contrari del que passava.

Què deia aquest tractat?

És un tractat firmat a l'any 1991 que recollia un esborrany de com havia de ser la política migratòria, però era completament oposat a la realitat. Per exemple, considerava que l'emigració no qualificada havia de ser introeuropea, és a dir, acabar amb la migració no qualificada de fora d'Europa. La realitat era completament oposada: la majoria de la immigració internacional no era qualificada. També deien que només deixarien que entrés la immigració internacional no qualificada si tenia un caràcter circular, és a dir, amb contracte de treball i estacional. Tot plegat era demanar un impossible. Tot allò, ni en aquell moment ni ara, es correspon amb la realitat. Era el somni d'una Europa autònoma que pretenia restringir la immigració i convertir-la en circular per estalviar-se els problemes d'integració, d'assentament, etc. Això era així perquè quan parlem de la UE no ens hem d'imaginar els 28 estats membres. En realitat parlem d'Alemanya, França i Gran Bretanya. Són països que somnien aquest tipus d'immigració. Dit tot això, quan esclata la crisi, aquests tres països, sobretot Alemanya, veuen la possibilitat de tornar a les idees del tractat de Schengen i acceptar els treballadors més qualificats. Hi ha una raó de fons que sovint s'oblida a l'hora de fer aquesta tria. És una forma d'evitar problemes: no hi ha ningú més disciplinat i dòcil que un universitari. Però per a mi ha estat un fracàs. Fer una mobilitat forçada per raons de treball i prou no ha funcionat, com a mínim, de forma massiva. És clar que hi ha gent que potser li ha anat bé, però la majoria dels que van marxar han acabat tornant o treballant de cambrers, per exemple. Això és una emigració que no va enlloc i a més, és una lectura molt racista d'Europa. Forma part del pensament de creure que els del sud, els del mediterrani, no són gaire treballadors i poden fer qualsevol feina.

En un capítol del llibre pronostiques un augment significatiu dels joves amb titulació universitària que faran el pas d'emigrar. Exposes tres raons: les retallades al sector públic que impossibiliten l'accés en aquest àmbit de treball, el desmantellament de la promoció en recerca i la incertesa creixent sobre el temps que durarà la recessió. Tots tres motius, alimentats per un discurs mediàtic sobre la *generació perduda*, creen un horitzó d'emigració en l'imaginari dels joves.

El discurs mediàtic ha estat brutal. Des del gener del 2012 al Centre d'Estudis Demogràfics no ha passat setmana durant un any que no tingués una trucada de la premsa per parlar sobre la migració del talent. Es va popularitzar tant que fins i tot van sortir anuncis a la televisió que mostraven una mare que s'emocionava perquè el fill venia a passar les festes a casa per sorpresa. Tot plegat genera un missatge que obliga al jove a preguntar-se per quina raó no marxa. S'instaura la idea que marxar és l'últim recurs, encara que potser no sigui veritat. Hi ha la socialització d'una emigració virtual encara que al final potser no es produeixi. Mira, jo vaig treballar per Comissions Obreres. El sindicat tenia un conveni amb empresaris alemanys per crear formació i ocupació a Alemanya. Buscaven gent especialitzada, no necessàriament universitaris, i els oferien un bon sou a Alemanya. El programa es deia *Job for your live* i constava d'un curs que comprenia un mòdul d'aprenentatge de la llengua a més de formació teòrica i pràctica. Doncs bé, de la primera promoció que van enviar a Alemanya, que era molt reduïda, van tornar tots menys un noi. Un cop van ser allà, alguns van preferir tornar encara que les perspectives laborals a Catalunya i Espanya no fossin bones. Van topar amb la realitat i no els va agradar. És a dir, prèviament s'havia construït una mena de realitat imaginària que va promoure el moviment, però una vegada van ser allà, van veure que tot era diferent. A més, es van crear unes expectatives de demanda que tampoc corresponien a la realitat. Jo em queixo que la política espanyola no és conscient de la seva responsabilitat. Quan la Fátima Báñez, la ministre de treball, apareix a la televisió dient que cal incentivar la mobilitat exterior, en gran part està empentant a molts joves a l'abisme, al no res.

2. Entrevista al Casal Català d'Anglaterra

Les comunitats existeixen, són actives i fan pinya. Personalment et puc dir que he viscut en vuit països diferents i allà on he volgut trobar catalans ho he aconseguit. Penso que el català, tot i que en general no fa gueto i prova d'integrar-se activament al nou país, sempre manté el contacte amb Catalunya, sempre queda un no sé què sentimental que ens connecta amb Catalunya.

La Marina Falcó va aterrar a Londres al 2005 per viure una temporada a l'estranger. L'estada es va anar allargant i ja fa deu anys que resideix a la capital anglesa. No és a l'únic lloc on ha viscut. La seva experiència a l'estranger abasta vuit països i el bagatge acumulat la revertit en la seva feina. És diplomada en Publicitat i Relacions Públiques, Mestre de primària, ha estudiat el màster de comunicació intercultural per empreses i és consultora i formadora de viatgers al món, és a dir, facilita els mecanismes per integrar-se de manera efectiva a una nova cultura. Fa tres anys va començar a col·laborar activament amb el Casal Català de Londres i des del mes de juny n'és la presidenta.

Quines són les tasques i els objectius principals del Casal Català d'Anglaterra?

Els objectius són, bàsicament, dos: donar suport a la comunitat catalana, tan els qui fa anys que estan establerts aquí com els nouvinguts, i fer difusió de la cultura catalana a Anglaterra, sobretot a Londres. Les tasques estan molt lligades amb aquests objectius. Fem feina de suport a la comunitat. Evidentment les necessitats dels nouvinguts són molt diferents a les de la gent que ja fa anys que viu aquí. Pels primers fem tallers per explicar-los una mica com és la cultura anglesa i els donem molta informació pràctica: com ho han de fer per obrir un compte bancari, quins són els passos per registrar-se el consolat, etc. Per la gent que ja fa anys que resideix a Anglaterra els proposem activitats de caire més social. Organitzem sopars, celebracions de festes i diades significatives de Catalunya (la Castanyada, l'11 de setembre, Sant Jordi, Sant Joan, etc.). A més, enguany, al mes de juliol, vam celebrar la primera Festa Major de Catalans a Londres. Va ser un experiment i va anar molt bé: es tractava de portar un trosset de Catalunya a Anglaterra, encara que només fos per un dia, perquè la gent no trobés tant a faltar casa. Per altra banda, des de la perspectiva de la difusió cultural, fem tasques molt diverses: recolzem artistes catalans, músics o grups de teatre de Catalunya que venen a actuar i a donar-se a conèixer aquí. El suport econòmic més important per aquests col·lectius prové de l' Institut

Ramon Llull⁹⁹, però en la mesura que podem, també hi col·laborem amb una mica de pressupost i difusió.

Quin és el perfil dels usuaris del Casal Català?

Està bastant repartit. Fins fa quatre o cinc anys el perfil majoritari era el del català ben adaptat a Anglaterra, que ja feia anys que vivia al país i que tenia una feina qualificada i família. Els últims dos o tres anys el percentatge s'ha reduït més i ha augmentat molt el perfil de joves d'entre 25 i 35 anys. Són gent que han acabat els estudis universitaris i volen provar sort aquí, gent que potser tenia una feina precària a Catalunya i volen trobar una feina millor a Anglaterra i gent que, simplement, vol millorar l'anglès. També hi ha un col·lectiu força nombrós de famílies amb nens petits. Des del desembre ens hem abocat força amb aquest grup i hem començat un projecte pels infants: un cop cada dos o tres mesos fem tallers pels nens i nenes perquè juguin plegats i parlin en català. A més, a l'octubre començarem la primera escola catalana per nens de 5 a 15 anys amb diferents nivells per donar cobertura a totes les necessitats.

Quines són les principals demandes i necessitats dels catalans a Anglaterra?

Són bastant diverses perquè els perfils també són diversos. Ara mateix hi ha moltíssima demanda sobre el vot exterior, per participar a les eleccions catalanes del 27 de setembre. A banda d'aquesta qüestió, hi ha demandes més pràctiques dels nous: des de buscar un pis, obrir un compte al banc... Les famílies i les persones que ja fa més anys que resideixen aquí demanen espais de trobada per practicar la llengua, trobades d'infants, etc.

En què consisteix l'activitat *Benvinguts Nouvinguts* impulsada pel Casal Català?

Aquesta activitat la vaig crear jo mateixa fa un any i mig perquè em dedico a això. Vaig pensar que si ho feia professionalment, també podria fer-ho al casal. És un taller de migdia que es fa els dissabtes al matí i dura unes quatre hores. En cada taller només hi acceptem un màxim de 15 persones i el fem cada dos o tres mesos. Durant el taller parlem i debatem molt sobre quines han estat les seves percepcions sobre el país, quines dificultats han tingut i compartim idees i recursos per trobar feina o allotjament, per exemple. Després els explico la cultura anglesa i allò que és important per a la societat del país, la manera adequada a l'hora de comunicar-se, la importància de les pràctiques laborals i fem una mica de repàs dels currículums de cadascú, si és el cas. Els explico com s'ha de fer un currículum a l'anglesa, com s'ha de fer una entrevista a l'anglesa, etc. Finalment, la última part la dediquem a temes més pràctics que els afecten directament, és a dir, si un participant vol cursar una carrera universitària però no sap a on pot buscar les universitats on s'imparteixen els estudis, si una persona vol fer-se autònoma i no sap les gestions que ha de fer, etc.

⁹⁹ L'Institut Ramon Llull és un consorci integrat per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona que té com a finalitat la projecció i difusió exterior de la llengua i la cultura catalanes en totes les seves expressions. Podeu trobar tota la informació al seu web: <http://www.llull.cat/catala/home>

Us sentiu ben valorats per la Generalitat?

Sí. Les ganes de col·laborar i ajudar hi són, però és bàsicament un suport moral. Pel que fa el pressupost sabem que es fa el què es pot i que si no s'arriba a més és perquè realment no hi ha recursos, però patim. Hem de fer molta feina i sempre cal pensar en formes d'autogestió i no dependre dels diners que puguin arribar. De fet, sabem que la Generalitat voldria destinar-hi més diners, però no els tenim. Per tant, parlem de suport moral i no pas de suport econòmic, però repeteixo: no perquè no vulguin, perquè no hi són.

Els Casals Catalans us sentiu una mica ambaixadors de Catalunya a l'exterior?

Sí, totalment. A Londres hi ha una Delegació de la Generalitat que fa la feina més de consolat i ambaixada; una feina més institucional. Nosaltres ens ocupem de la part més social. A més, ja no només a nivell de col·lectiu, fins i tot a nivell individual, molts catalans a l'estranger fem una mica el paper d'ambaixadors de Catalunya: parlem amb les nostres parelles, amb els nostres amics i companys de feina anglesos...Sí, som una mica petits ambaixadors de Catalunya al món.

Heu notat, aquests darrers anys, un major interès per part de la premsa i la societat anglesa envers Catalunya?

I tant, molt més. Jo he notat un canvi molt gran, sobretot a partir de la primera gran manifestació de la Diada a l'any 2012 a Barcelona. Potser no és un canvi radical, però sí molt gran. Abans si deies que eres català i provaves d'explicar Catalunya et feien una cara estranya. No els sonava gaire de res ni entenien exactament de què els parlàvem. Ara, en canvi, sí. Si dius que ets català fan un gest amb el cap i un mig somriure que vol dir que t'han entès, que n'han sentit a parlar. Hi ha molta més informació sobre Catalunya, coneixen la diferència entre Catalunya i Espanya, la gent també pregunta més, hi ha curiositat per saber què està passant.

Es diu que Catalunya és terra d'immigració i no pas d'emigració i que per això, quan el català marxa, desapareix. Hi esteu d'acord?

Potser si parlem de volum sí, però de percepció no. Hi estic en total desacord. De fet, diria que és al contrari. Aquests darrers anys estan sortint comunitats de catalans com bolets. Abans hi havia els casals de tota la vida: el de Buenos Aires, el de París, el de Brussel·les, etc. Però aquests últims anys la xifra s'ha incrementat molt més. A més, a part de les propostes més institucionals, sobretot de l' Institut Ramon Llull o de les Delegacions de la Generalitat, han nascut iniciatives importants pensades des de l'associacionisme. Les comunitats existeixen, són actives i fan pinya. Personalment et puc dir que he viscut en vuit països diferents i allà on he volgut trobat catalans ho he aconseguit. Sí que és cert que hi ha països on les comunitats estan més organitzades que en d'altres, però no és veritat que desapareixem. A més, penso que el català, tot i que en general no fa gueto i prova d'integrar-se activament al nou país, sempre manté el contacte amb Catalunya, sempre queda un no sé què sentimental que amb Catalunya.

Amb quina freqüència feu ús de les xarxes socials des del Casal?

Gairebé cada dia pengem alguna cosa al Facebook i al Twitter. A més, de la pàgina del casal tenim un grup al Facebook obert a tothom que serveix una mica de fòrum. És un canal que cada dia el fa servir molta gent.

Són útils les comunitats electròniques de catalans a l'estranger?

Són fonamentals. Et diria que és imprescindible tenir una plataforma virtual i ésser a les xarxes socials, és l'única manera de ser visible. Bona part de la comunicació i la difusió del Casal Català es fa a través de les xarxes socials.

3. Entrevista al col·lectiu Anglocatalans (AC)

La dispersió acostuma a ser la tònica entre els catalans que viuen a l'estranger. Els catalans rarament es concentren en els mateixos barris i eviten de totes totes qualsevol guetització. Per això les activitats que organitzen o promocionen el Casal, l'Institut Ramon Llull, la Delegació de la Generalitat o l'Anglo-Catalan Society ofereixen bones oportunitats per fer coses plegats de tant en tant.

El Miquel Melero fa més de deu anys que va deixar Catalunya per Anglaterra. Ho va fer pel gust de viure una experiència fora de casa. Li va agradar tant que si va quedar. Actualment viu i treballa a Londres. Ha estat durant dos anys el president del Casal Català d'Anglaterra i ha col·laborat en la creació de la secció local de l'Assemblea Nacional Catalana. A l'any 2012 va crear, juntament amb un grup de catalans i anglesos, l'associació Anglocatalans (AC). La feina en aquestes associacions li va permetre conèixer la realitat de la immigració catalana i es va adonar de la necessitat de disposar d'un mitjà de comunicació que fos també un lloc de trobada per anglesos, catalans i catalanòfils i que actués d'altaveu de tot el que envolta ambdues realitats.

Quina és la feina d' AngloCatalans? Quins són els principals objectius del col·lectiu? Per què es va crear?

Bàsicament ser un canal d'informació per al món anglo-català que posa l'accent en temes catalans i anglesos, i ho fa principalment en llengua anglesa. Això inclou la difusió i promoció d'activitats adreçades a catalanòfils i catalans residents a Anglaterra, i en menor mesura a anglesos i anglòfils residents a Catalunya. Sovint en col·laboració amb entitats i agents que tenen seu a Anglaterra.

El motiu era i és cobrir humilment un forat. Canalitzar allò que des de o sobre Catalunya es publica en anglès. Intentar així donar una visió objectiva i acurada del país i de la cultura catalana per al món anglosaxó, i a la vegada actuar com un altaveu de tot allò català de rellevant que succeeix a Anglaterra.

En el seu editorial fundacional us definiu com a comunitat. Són importants les comunitats de catalans quan es viu lluny del principat?

Som més aviat una comunitat virtual que es desvirtualitza en les ocasions que un artista català exposa o actua per aquestes terres, o quan Catalans UK (el Casal Català de Londres) organitza alguna activitat, per posar un parell d'exemples. Les comunitats catalanes organitzades

desenvolupen tasques prou importants. Fonamentalment quan ofereixen serveis o activitats per aquells catalans que volen mantenir els lligams amb Catalunya per diferents motius. Ja sigui perquè es troben fora de manera temporal o perquè volen mantenir i transmetre la cultura catalana a les noves generacions, d'anglocatalans en el nostre cas.

A més, la dispersió acostuma a ser la tònica entre els catalans que viuen a l'estranger. Els catalans rarament es concentren en els mateixos barris i eviten de totes totes qualsevol guetització. Per això les activitats que organitzen o promocionen el casal, l'Institut Ramon Llull, la Delegació de la Generalitat o l'Anglo-Catalan Society ofereixen bones oportunitats per fer coses plegats de tant en tant. Darrerament la situació política a Catalunya ha afegit noves inquietuds i necessitats entre la comunitat catalana a Anglaterra. Per aquest motiu un grup de catalans vam promoure i participar en la creació de la secció local de l'ANC (Assemblea Nacional Catalana) a Londres fa pocs anys.

Són útils les comunitats electròniques de catalans a l'estranger? Per què?

Són fonamentals. Si bé la dispersió geogràfica, fins i tot dins les ciutats, dificulta i a vegades impossibilita compartir estones amb altres catalans, les xarxes socials compensen en part aquesta mancança. Per altra banda, encara que potser els catalans a l'estranger no en fan en general un ús molt intensiu, per a molts d'ells és important saber que existeixen i que poden fer-ne ús quan els calgui per temes puntuals, com pot ser trobar allotjament o saber què han de fer per tal de poder votar quan toca, per exemple.

Amb quina freqüència feu ús de les xarxes socials per fer difusió dels vostres articles i activitats?

Depèn de l'època de l'any, però normalment actualitzem els continguts del web i fem difusió de les qüestions de temàtica anglocatalana a través de Twitter i Facebook sovint. Almenys tres cops per setmana.

Quin és el contingut que més tracteu en els vostres articles? Hi ha algun eix vertebrador entre tots ells?

Per una banda divulguem tot allò que els mitjans anglesos publiquen sobre Catalunya, sigui quina sigui la temàtica. El gruix d'això acostuma a estar relacionat amb el Barça. Els referents turístics i culinàries sovintegen. I els temes polítics relacionats amb el procés sobiranista són cada vegada més presents també.

Per altra banda promocionem activitats de caire social o cultural, com ara els tallers per a nousvinguts que organitza la Marina Falcó amb Catalans UK, o l'agenda d'activitats on hi col·labora l'Institut Ramon Llull. Hi ha una mica de tot.

Qui pot formar part de la vostra comunitat? Quin és el perfil majoritari dels membres del grup? Quants sou?

Com a comunitat virtual tothom hi es benvingut. La comunitat de seguidors del canal de Twitter, per posar un exemple, és la més variada: Anglesos amb curiositat pels temes catalans, catalans residents a Anglaterra o al Regne Unit, estudiants de català d'universitats de tot el món, americans i canadencs catalanòfils, catalans residents als Països Catalans que volen practicar el seu anglès llegit o volen saber que es diu de Catalunya a fora i un llarg etc.

Els mitjans de comunicació acostumen a atorgar el paper d'ambaixadors de Catalunya als catalans residents a l'estranger. Què significa per a Anglocatalans fer de pont entre dues cultures?

És evident que de catalans n'hi ha de molts tipus. Entre aquells més orgullosos del país i la seva cultura durant la darrera dècada s'ha anat consolidant la tendència d'anar pel món com a catalans. La filosofia AC (Anglocatalans) és la de practicar amb total naturalitat la catalanitat i l'anglicitat sense complexos, apropar Anglaterra als catalans i Catalunya als anglesos. El moviment de persones entre les dues nacions és més gran que mai en ambdues direccions per diferents raons, i amb ell la mútua coneixença va creixent.

En el vostre editorial, també us negueu a acceptar el concepte "expats" per a definir la vostra condició de catalans a l'estranger. L'escriptor anglocatalà, Matthew Tree, per no renunciar al seu passat anglès ni al seu present català, acostuma que dir que és un català d'adopció. Quin terme preferiu els membres de l'associació?

Parlem de 'grumpy expats' en el sentit que des de l'evidència que tant Anglaterra com Catalunya són països envejables dels quals no cal i seria absurd renunciar, en agrada promocionar la filosofia de territoris completament oberts en constant relació i comunicació d'on no s'acaba de saber si hi vas o hi tornes. Compartim l'esperit que descriu Matthew Tree, al marge dels obstacles que els governs de torn creen. AC és la manera simplificada de dir Anglocatalans. Crec que anglocatalans es una bona manera de definir-nos.

Les paraules "integració" i "adaptació" acostumen a utilitzar-se de manera molt freqüent quan es parla d'immigració. Per un català a l'estranger, què signifiquen aquests termes?

Personalment les interpreto com dos graus diferents de vinculació amb la societat acollidora. L'adaptació per mi seria un nivell bàsic d'arrelament al marge de sentiments on qualsevol es fa a un clima, un barri, unes maneres de fer o unes normes de convivència. La integració suposaria potser un esglaió més que implicaria la necessària interrelació amb total normalitat amb la societat acollidora i l'acceptació mútua. La dificultat d'una i altra sempre va necessàriament lligada a les diferències culturals entre el nouvingut i la societat receptora.

Quines són les diferències i similituds més notables entre la societat catalana i la societat anglesa?

Amb el perill de caure en estereotips, una diferència evident la trobem en les relacions personals. La formalitat predomina entre els anglesos, mentre els catalans som més gestuals i no gaire amants de rituals. El pes de la tradició és més fort a Anglaterra. L'anglès fa vida portes endins, els catalans gaudim dels espais oberts.

D'entre les similituds destacaria el gust per la ironia, compartim cert sentit de l'humor. Trobo que uns i altres, per sobre d'altres tares humanes, ens indigna força la mentida. Hi ha una manera d'entendre el què és ètic que crec que ens uneix. Així mateix em sembla que compartim l'esperit liberal, tant en el sentit de 'viure i deixar viure' com en el sentit il·lustrat del terme. No podem oblidar el compromís amb la llibertat i les aspiracions democràtiques. Catalunya i Anglaterra són les dues primeres nacions europees on neix el proto-parlamentarisme. I Sant Jordi, és clar.

Alguns sociòlegs alerten de la dificultat d'utilitzar l'expressió "com a casa" després d'una llarga experiència a l'estranger. A on és casa, Catalunya o Anglaterra?

Doncs n'he d'estar d'acord. Porto més d'una dècada a Londres i vaig deixar Catalunya després de la trentena. Les meves arrels són allà, però mentiria si només en triés una a seques. Faci el que faci a partir d'ara tots dos, encara que en diferent grau, són part de la meva identitat avui. No vull renunciar-ne a cap. M'agrada imaginar-me 'com a casa' sigui on sigui d'aquí a deu anys. De fet, el millor de tot plegat és que no cal triar.

4. Entrevista a Patufets al món

Per mi és essencial que puguin veure dibuixos animats en català. Seria genial que els nostres fills poguessin veure el Club Súper 3, seria la bomba, i ho dic seriosament. Jo no sóc gaire de televisió, però seria impressionant no només perquè aprenguin la llengua i les expressions catalanes, també perquè es sentin identificats amb els altres nens catalanes.

La Montserrat Queralt Pascual és una de les creadores de Patufets al món, una comunitat virtual de pares i mares catalans amb infants lluny del principat. A l'any 2003 va deixar Catalunya per anar a viure amb la seva parella anglesa a Irlanda i al 2007 va néixer el seu primer fill. A partir d'aleshores, la Montserrat, filòloga, es va començar a preocupar per la transmissió de la llengua, la cultura i les tradicions catalanes als fills. A l'any 2013 va escriure un text en un fòrum del diari Ara. Buscava gent amb situacions i motivacions semblants. La crida va funcionar: un noia de Berlín, un noia d'Ulma (Alemanya) i una noia de Johannesburg (Sud Àfrica) van respondre a la demanada. Al febrer del 2013 naixia Patufets al món, una comunitat virtual pensada per pares, mares i fills a l'estranger. Ja són més de 1000 seguidors.

Quina és la feina de Patufets al món? Quins són els principals objectius del col·lectiu? Per què es va crear?

Patufets es va crear per necessitat a l'any 2013. En aquell moment érem quatre mares que ens vam conèixer a través d'un fòrum al diari Ara. Totes quatre ens preocupàvem per transmetre als nostres fills, que viuen en un entorn no català, la llengua, la cultura i les tradicions catalanes. L'objectiu de Patufets al món és trobar i compartir recursos perquè els nostres infants puguin anar adquirint la cultura i la llengua catalana vivint en un entorn no català. Els recursos havien de ser variats, des de jocs fins a propostes per les diades més importants del nostre país. A més, també volíem que Patufets fos un espai per compartir els nostres dubtes i les nostres experiències com a pares i mares amb infants lluny de Catalunya.

Qui pot formar part de la vostra comunitat? Quin és el perfil majoritari dels membres del grup?

Patufets és obert a tots els pares, mares i infants que es trobin en aquesta situació. Com que es tracta d'una comunitat virtual es difícil conèixer la biografia dels seguidors, però pensem que al principi érem gent que havíem marxat sense criatures i les havíem tingut a l'estranger. Als últims temps estem veient que són persones que ja tenen criatures i que venen amb la família. Per altra

banda, també volíem que fos un punt de trobada per descendents de catalans. És un perfil que també participa a Patufets. Són gent que mai han viscut a Catalunya, però els seus avis eren catalans que van marxar a l'exili, principalment a Amèrica Llatina. Estan en contacte amb nosaltres i fan aportacions i comentaris al projecte. A vegades, també els hem entrevistat pel web.

Són útils les comunitats electròniques de catalans a l'estranger?

Moltíssim. Abans de crear Patufets al febrer del 2013 jo formava part de la comunitat de Catalans al món de Dublín, la primera que es va crear.¹⁰⁰ Jo penso que és la fórmula per comunicar-nos. Si no les tinguéssim seria impossible fer xarxa.

De quina manera integreu els infants al projecte de patufets al món?

A través del nostre bloc vam crear un apartat especial pels nens que es deia Catviatgers.¹⁰¹ Es tractava que els infants poguessin xerrar entre ells a partir d'alguns temes que els proposàvem. Tot i que estava molt ben gestionat no va acabar de funcionar. Pensem que els pares i mares que estàvem més implicats amb Patufets teníem els fills molt petits i encara no tenien l'edat per escriure ni l'incentiu per participar en un projecte d'aquest tipus. Els que hi podien participar, que eren els adolescents, els seus pares i mares ja estaven més adaptats o acostumats al nou país i potser no en tenien tanta necessitat.

Us sentiu recolzats per part de la Generalitat?

Sí, ens tenen molt en compte; increïblement en compte. Des de Patufets, la primera vegada que ens hi vam posar en contacte van ser molt atents. Tot i així, el principal problema és que el pressupost ja ens van avisar que era molt reduït i ens ho creiem. Però sí, ens han tingut molt en compte en les diferents trobades que hem tingut. L'any passat vam proposar que a les colònies de l'Estiu és Teu de la Generalitat de Catalunya tinguessin en compte els nens i nenes catalans que viuen a l'estranger. Si hi haguessin hagut prou infants s'haurien fet unes colònies pensades per ells en què s'hauria tingut en compte l'aprenentatge de la llengua i altres qüestions relacionades amb la cultura catalana. No ha pogut ser per manca d'infants, però les facilitats per tirar endavant aquesta proposta hi eren.

Hi ha alguna infraestructura que permeti als fills dels pares i mares a l'estranger practicar la llengua catalana més enllà de l'entorn familiar?

Des de la Generalitat estan impulsant l'aprenentatge de la llengua catalana a través dels casals. De totes maneres, nosaltres sempre reivindicuem que als casals hi ha gent, però la majoria, com

¹⁰⁰ Catalans al món és un projecte virtual que va néixer a l'any 2005 a Dublín. Es tractava de posar en contacte els catalans d'Irlanda. A través d'aquest projecte es van organitzar trobades de catalans. El projecte va anar creixent i actualment la comunitat virtual compta amb més de 11.198 usuaris a tot el món i més de dos milions de visites. L'enllaç es pot trobar aquí: <http://catalansalmon.com>

¹⁰¹ La informació es pot trobar al següent enllaç: <https://patufetsalmon.wordpress.com/espai-patufets-els-cat-viatgers/>

jo, no tenim catalans a prop i el casal més proper és a cinc o sis hores en cotxe i no ens serveix. Però sí, ens tenen en compte, inclús des de Presidència. A més, tenim molt bona relació amb la Federació Internacional d'Entitats Catalanes (FIEC). Des del moment que va néixer Patufets ens han tingut molt en compte. Per a la FIEC l'àmbit de criatures era força desconegut i els ha anat bé comptar amb nosaltres. Sempre ens hi hem sentit molt ben acollides i una de nosaltres està de vocal a la junta. Paral·lelament a la Generalitat, hi ha altres entitats que també fan feina pels infants. Una de les coordinadores de Patufets és de Berlín i a banda del Casal Català hi ha un projecte que es diu *Catalanets*. Són famílies que es troben periòdicament per celebrar tradicions catalanes, jugar i compartir estones plegats. Però no és gaire corrent, això no passa en gaires llocs del món.

El vostre portal a Facebook es diu *Quan el català és minoria*. Si bé el català és minoria a casa, que els fills siguin multilingües és un privilegi, oi?

Moltíssim. La majoria dels nostres fills són multilingües, és a dir que aprenen tres, quatre i fins a cinc llengües a la vegada i això és brutal per un nen. Per conrear el català en aquestes condicions és necessari disposar de recursos i a vegades és complicat. Per exemple, el meu fill aprèn el català a través meu i pels viatges a Catalunya. En aquest cas, nosaltres tenim la sort que Irlanda és a prop, però hi ha gent que viu al Canadà o Austràlia i ho tenen més difícil. Al meu fill sempre li parlo en català i amb mi el parla sempre, però un hàbit molt important per a les criatures és el joc i el lleure i aquest camp és exclusivament en la llengua del país d'acollida. A més, hi ha els dibuixos animats. Per mi és essencial que pugui veure dibuixos en català. Des de Patufets ens hem posat en contacte amb TV3. Seria genial que els nostres fills poguessin veure el Club Súper 3, seria la bomba, i ho dic seriosament. Jo no sóc gaire de televisió, però seria impressionant no només perquè aprenguin la llengua i les expressions catalanes, també perquè es sentin identificats amb els altres nens catalanes. Però bé, per temes legals no és factible.

És un repte pensar la identitat quan es viu a l'estranger amb fills?

Jo vaig venir a Irlanda de gran i la meua identitat la tinc molt clara. Aquí hi estic bé, però mai, mai, mai serà el meu país. Pel meu fill és més complicat. A vegades li pregunto: - I tu, què ets? Ell tant et pot dir que és català, com anglès, com irlandès. No ho té clar. Ell és una barreja i penso que tampoc no està malament perquè si s'ho estima tot ja està bé. Sí que penso que a mesura que s'anirà fent gran ho anirà decidint, és a dir, no serà de manera oficial, però sí que s'anirà sentint més una cosa que una altra. Nosaltres tampoc l'empipem gaire perquè no sabem què farem. Tenim ganes de tornar a Catalunya, però no ara mateix.

L'escriptor Pere Calders, exiliat a Mèxic, tenia por que els seus fills adquirissin una pàtria nova. Deia que el jove que passa dels 15 anys el país se'l queda...¹⁰²

¹⁰² Torres, Estanislau (1973) Els escriptors catalans parlen. Barcelona: Nova Terra. Pàg.18

Ara m'ha fet gràcia. Quan era més jove vaig fer classes de literatura als néts de Calders. Els fills van tornar i els seus néts van ser catalans. De totes maneres, si tu tens clara una cosa i tens ganes de tornar a Catalunya, també penses que serà bo pels teus fills. A més, quan són petits són molt adaptables i jo crec que no seria difícil que s'adaptessin a Catalunya. Clar, una altra cosa és quan ets un adult i has de canviar de país, però en aquest cas ja es tracta d'una decisió personal.

Què significa integrar-se en un país nou? És més senzill o més complicat fer-ho amb fills?

Particularment m'ha estat més fàcil en el moment en què he tingut el fill. Nosaltres vivim en una zona molt rural sense gairebé immigració. Suposo que no és el mateix si vius en una ciutat gran com Dublín. La meva integració aquí ha estat molt més fàcil a través del meu fill: si vols que creixin sentint-se normals, encara que tinguin una història diferent dels altres nens, has d'implicar-te en la comunitat.

El llibre *Es pot beure te amb porró?* és la història d'una família anglesa que va decidir venir a viure a Catalunya. Explica un procés invers al dels membres de la vostra comunitat. En un moment del llibre, el pare explica l'adopció de noves tradicions catalanes (els reis, el caga tió) i la voluntat de no perdre les del país d'origen. Quina percepció en teniu?

Potser a l'època de Nadal és quan passa més. Nosaltres celebrem el Father Christmas, el Santa i els Reis Mags. El caga tió ens el saltem per qüestions logístiques. Les altres tradicions les anem combinant. Per exemple, ara que li han començat a caure les dents, fem una mena de joc. Si la dent li cau a Catalunya venen els angelets, si li cau a Irlanda ve la *Tooth fairy*. Li expliquem que és el mateix però que varia una mica en cada país. Potser la tradició més difícil de combinar és la Castanyada perquè és molt difícil competir amb *Halloween*. Però bé, es tracta d'anar-ho combinant-ho tot. A més, el meu marit és anglès i jo sóc catalana. Les tradicions irlandeses les seguim, però no són les nostres i a vegades es fa difícil fer-les-hi viure. Fins i tot tinc la sensació que les tradicions catalanes són més atractives pels nens que no pas les de Irlanda. Al meu fill li agrada molt la Festa Major i aquí no existeix. Potser vivint a Irlanda viu més les tradicions catalanes.

5. Entrevista a l'Assemblea Nacional Catalana

L'ANC no podria existir sense les xarxes socials. És l'única forma d'estar el dia, de comunicar-nos i d'enllestir la feina pendent. Els membres de l'Assemblea Nacional a Anglaterra no som tots de Londres i trobar-nos cara a cara sovint és impossible. Imagina't que un de Girona hagués de reunir-se cada dia amb un de Tarragona al carrer Petritxol de Barcelona...!

Vaig quedar amb la Mía Albertí, el Lluís Diaz i el Marc Morera, tres membres de l'Assemblea Nacional d'Anglaterra que fa uns quants anys que viuen a Londres. La Mía és de Girona i fa nou anys que viu a Londres, el Lluís és de Barcelona i fa gairebé cinc anys que resideix a la capital anglesa i el Marc és de Fondarella, al Pla d'Urgell, i fa quatre anys que va marxar.

Va ser una trobada virtual a quatre bandes, cadascú des de l'ordinador de casa. Fer una entrevista via *Skype* no és fàcil. Havíem quedat a les nou del vespre: *-hora vostra o hora meva?* Resulta el primer interrogant calia incorporar en una sola pantalla quatre finestres per veure'ns i parlar. La connexió era intermitent i els problemes de so eren constants. Al final, vam decidir que l'entrevista seria escrita. Escrivia les respostes i cadascú hi deia la seva. El resultat va ser molt positiu, però transcriure l'entrevista no ha estat fàcil. Finalment, he decidit lligar els plantejaments de tots tres en una sola veu i enviar-los l'entrevista perquè hi fessin els retocs necessaris. Aquest ha estat el resultat.

En què consistirà la diada de l'11 de setembre a Londres? De quina manera mobilitzareu els catalans a Anglaterra per participar-hi?

A Anglaterra el dia 11 de setembre és laboral. Per això, aquest dia sempre hem fet una trobada de catalans al vespre. Els últims anys ens hem concentrat a davant de Downing Street i es tracta d'una concentració reivindicativa. Tot i així, els actes grans de la diada seran el dia 5 de setembre. D'aquesta manera podem mobilitzar a més gent i a més, disposem de vídeos i imatges que es poden projectar el dia 11 de setembre a Catalunya. A més, cal tenir en compte que un grup prou nombrós de catalans residents a Anglaterra es desplacen al principat per celebrar la diada. Enguany fins i tot tindran un tram propi: el 53. Aquest any farem una cercavila pel centre de la ciutat. No podem tenir gegants ni gaire música, però mirarem de recrear l'ambient d'una cercavila de Festa Major. A més, també hi haurà sardanes i pilars de la colla castellera de Londres. El recorregut passarà per punts tant coneguts com el Parlament o el London Eye. Anirem fent parades i en cadascuna explicarem els deu eixos de la independència. El discurs

anirà a càrrec d'un ambaixador relacionat amb el tema de cada eix. Per exemple, hi haurà un eix dedicat a innovació i l'ambaixador serà en Marc Manera, un noi que fa recerca a la UCL (University College London) i que estudia cosmologia. L'objectiu és que hi puguin prendre part totes les comunitats i associacions catalans a Anglaterra i que els londinencs i turistes vegin de quina manera ho celebrem.

Precisament, el valor afegit d'una diada a l'estranger és la possibilitat de fer-ne ressò a la premsa i a la societat anglesa. De quina manera us plantegeu aquest objectiu?

I tant, però no és fàcil. Londres és una ciutat molt dinàmica i sempre hi ha celebracions i reivindicacions. De totes maneres, hem enviat notes de premsa a les capçaleres més importants i invitacions a personalitats reconegudes del país. En la mesura que Catalunya no gaudeix d'ambaixades, els catalans a l'estranger assumim una mica aquest paper. A més, des de fa un temps, hem passat de dir que som de prop de Barcelona a definir-nos clarament com a catalans. Ha estat un canvi important que ha ajudat, com a mínim, perquè la gent hagi sentit a tocar campanes sobre Catalunya i el procés. Ara és molt més fàcil explicar qui som i què volem. Es nota que hi ha més coneixement i fins i tot, més predisposició.

Matthew Tree, l'escriptor anglocatalà, escriu que és més difícil explicar Catalunya als seus amics anglesos que fer que un camell passi per l'ull d'una agulla. És fàcil explicar el procés que viu Catalunya a la societat anglesa?

Escòcia, tot i que són dos exemples diferents, ens ha facilitat força aquesta tasca. Com a mínim d'entrada. Tot i així no és fàcil que entenguin els entrebancs per fer un referèndum. És a dir, poden entendre el procés, però explicar els problemes resulta molt difícil i a més, no disposem de cap exemple amb qui comparar-nos.

És un privilegi viure el procés pel dret a decidir que viu Catalunya des de la distància?

Un privilegi potser no, però es viu de manera diferent. Potser estem més pendents del procés i no tant de la resta de polítiques del dia a dia i això fa que siguem una mica més impacients. Ésser lluny de casa, en aquests moments, ens desperta un sentiment ambivalent. Per una banda, desitjaríem ser al principat i viure el procés a prop, però per altra banda, t'adones que des de fora tens major visibilitat i per tant, el ressò també és més gran. A l'exterior una mateixa acció feta al principal pot arribar més lluny. Això també és una quota de responsabilitat. A més, tots els actes a favor del dret a decidir que celebrem a Londres són molt inclusius, és a dir, som menys i vivim més lluny i en general, la gent hi participa molt. Encara que Londres sigui una capital molt gran, sembla que la celebració tingui lloc en un poble petit. De fet, es nota que s'acosta el 27-S perquè quan ens trobem amb catalans sembla que passem llista:- ja t'has registrat? Ja has fet això? Això a Catalunya no ho fariem pas. Fins i tot, alguns hem arribat a preguntar als pares si ja s'havien registrat i ens han hagut de recordar que ells no ho necessitaven pas...

Són útils les comunitats electròniques de catalans a l'estranger?

Des d'una vessant més institucional i associativa les xarxes socials funcionen molt bé per organitzar-nos i col·laborar plegats. Des d'una perspectiva més individual són grups de suport que poden ésser molt útils: quan la cosa es complica, som el veí de dalt, el company de classe i fins i tot, la mare. Es plantegen molts dubtes dels internautes al Facebook. Hi ha gent que necessita saber quin és el medicament equivalent al Frenadol o que pregunta per què no pot comprar lents de contacte sense recepta. A vegades hi ha gent que està de plorera perquè no se'n surt, perquè no entén el país o perquè no va fer bé els deures abans de venir. Aquests també trobaran gent que se'ls escolti i que els renyi una mica, si convé. Segons com, són comunitats que malcrien una mica als nouvinguts i els veterans som una mena de "google anglocatalà". En aquestes comunitats també hi ha gent que té ganes de parlar del Barça. Aquests segur que també trobaran algú amb qui podrà parlar-ne tot compartint una cervesa.

Amb quina freqüència féu ús de les xarxes socials els membres de l'ANC? Què hi acostumem a publicar?

L'ANC no podria existir sense les xarxes socials. És l'única forma d'estar el dia, de comunicar-nos i d'enllestir la feina pendent. Els membres de l'Assemblea Nacional a Anglaterra no som tots de Londres i trobar-nos cara a cara sovint és impossible. Imagina't que un de Girona hagués de reunir-se cada dia amb un de Tarragona al carrer Petritxol de Barcelona...!

Per una persona que ha marxar a viure a l'estranger, quin valor doneu a les paraules adaptació i integració?

Lluís: En general crec que no és difícil per un català adaptar-se a Anglaterra. Hem crescut coneixent dues identitats, dues llengües i dues cultures. No és difícil assimilar una nova llengua i una nova cultura. De totes maneres, hi ha aspectes que encara em xoquen una mica. Per exemple, la manera anglesa de tractar els assumptes, la por de molestar i no dir les coses (però que després has de saber interpretar), el dir que sí, amabilíssims, quan saben que no ho faran...tot això encara em xoca. Per mi integrar-me significa intentar conèixer la cultura britànica i mirar d'entendre-la i respectar-la. Tinc la sensació que, en general, els catalans no ens agraden els guetos hi provem d'obrir-nos a la societat d'acollida.

1. Emigrar és perseguir un somni?

A: Emigrar és perseguir una feina. (Dona, Coventry)

B: No. Jo vaig marxar abans de la crisi. Tenia feina allà. Però sempre vaig sentir que hi havia quelcom més. Sóc de Girona i com en Jim Carrey al *Show de Truman* vaig adonar-me que havia arribat al final del decorat. Sempre dic que Girona és com una bola d'aquelles de record. D'aquelles amb neu a dins. Molt maques, però amb una paret que no et deixa anar més enllà. Abans només coneixia a gent de Girona. Ara tinc amics d'arreu. Per a mi, emigrar i London és tenir oportunitats. Aquí sempre tinc quelcom a fer. Un teatre a on anar i un racó per descobrir. Definitivament. Emigrar m'ha obert el món. (Home, London)

C: Jo he emigrat dues o tres vegades, sempre perquè he volgut. Jo crec que de vegades es fa per perseguir un somni i d'altres (com passa molt actualment) és més per necessitat. De fet, suposo que qualsevol motiu per emigrar es pot dir que és per perseguir un somni, anomena'l feina o aventura o aprendre idiomes o viure coses diferents. (Dona, Bournemouth)

A: Ho entenc, B, però jo vivia a Barcelona. Allà hi trobes de tot, culturalment parlant. Sempre hi ha, com a Londres, coses a fer o a descobrir. A més ja havia viscut a fora un temps, un parell d'anys (a Arizona), ja tenia amics com tu d'arreu, però allò no era emigrar. Ara, en canvi, tenim una família, dos nens (el petit nascut a UK), que no sé si acabaran sent anglesos o catalans, i que només veuen els avis a les vacances. La meva opinió és que no emigres per explorar o veure món, això és maco. Emigres per necessitat. És una paraula dura. (Dona, Coventry)

D: Tothom viu experiències diferents. Jo sóc de Barcelona i fa més de 24 anys que sóc fora. Una cosa porta a una altra: d'estudiar als EUA a trobar feina a Holanda, muntar un negoci a Irlanda i viure a UK. Com més et mous, menys fronteres hi ha perquè tot es barreja.: llengües, cultures, gent...Porto una mica de tot arreu on he viscut i de tot el què he après d'altres de tot arreu. He tingut sort de no haver emigrat per necessitat sinó per ganes de viure a altres llocs. Com va dir John Lennon: *Life is what happens to you while you are busy making other plans...or chasing dreams!* (Dona, Lancaster)

E: Jo sempre havia volgut anar a viure i treballar a l'estranger. Ara visc a Londres, fa dos anys que sóc a UK i fa un mes que he començat la feina dels meus somnis: infermera pediàtrica. L'any vinent aniré a la universitat per estudiar l'especialitat. (Dona, London)

F: Jo vaig emigrar per trobar feina, aprendre anglès i per fer un canvi d'aires. Mai he perseguit cap somni venint a Bristol. Els aires els tinc més que renovats, l'anglès l'he millorat, però la feina allà (a Catalunya) segueix sent el que era... (Dona, Bristol)

G: No, al menys en el meu cas. Vaig acabar la carrera i vaig estar tirant currículums i no hi havia manera de sortir del restaurant on treballava de cambrera. Qui volia algú que no tenia experiència laboral? Vaig decidir venir aquí perquè potser l'anglès m'obria portes. Vaig començar d' *aupair* i després de *nanny* fins que em vaig sentir còmode amb l'anglès i vaig començar a buscar de *lo meu*. Una setmana i ja tenia el meu primer treball com a desenvolupadora web sense experiència prèvia. No era el meu somni venir a Anglaterra, sincerament. Però ja veus, ja fa dos anys i mig que visca aquí i pel que veig encara me'n queden uns quants per tornar. (Dona, London)

H: Però el teu somni, G, era trobar una feina que s'adeqüés amb les teves expectatives, per això et vas moure. En el meu cas també és així...A Espanya no trobava bones oportunitats laborals, per això he vingut aquí, per poder fer realitat la voluntat (somni) de tenir una feina digna. (Home, London)

G: És que tampoc és el meu somni, si et sóc sincera. Vaig estudiar Telecomunicacions perquè els meus pares em van punxar dient que si no feia res no tindria cap futur, que si no feia res no arribaria a ser res i vaig fer-ho. Cony, no perquè fos el meu somni, però no vaig pagar gairebé 15.000 euros per després no fer res. Així que vaig venir aquí, però no per perseguir cap somni, sinó per no malgastar els anys que he estat estudiant. Jo no ho veig com tu. No és el meu somni, simplement és no ser idiota i continuar de cambrera per 6 euros l'hora...Entenc la teva posició per això, eh! (Dona, London)

I: No en el meu cas. La situació laboral de la meua parella ens va portar aquí. Una empresa anglesa li va oferir feina quan ella ja en tenia una a Barcelona, però en aquesta li oferien millors condicions. Jo estava a l'atur després d'haver de tancar un negoci per no poder pagar ni els autònoms o el lloguer. Aquí tinc feina, però de somni res. (Dona, Leeds)

J: En el meu cas he emigrat perquè m'han ofert treballar d'allò que més m'agrada i amb una remuneració molt interessant. A Espanya la situació del periodisme esportiu està molt *foluda*. Puc dir que sí, he vingut aquí per treballar del que sempre he somniat. (Home, London)

K: En el meu cas et puc dir que he vingut per les oportunitats laborals. Hi ha països que podrien ser un somni per a molts, però el meu somni seria tenir les mateixes oportunitats al nostre país. Jo sóc de la Plana de Vic i no hi ha gaires llocs on tinguis la platja i la muntanya a la mateixa distància. És un luxe de país pel que fa al clima i *outdoors*, però la vida laboral, almenys pels científics, és molt precària. (Home, West Byfleet)

L: Jo vaig emigrar per primera vegada seguint un somni. La segona seguint unes condicions de feina millors. (Dona, Scarborough)

M: Jo vaig emigrar per amor, però sempre havia somiat viure a Anglaterra. (Dona, London)

N: En el meu cas sí. Des que tenia dotze anys vaig voler venir a viure aquí. Va ser després del viatge de final de curs de l'EGB, però ho vaig posposar per coses de la vida. Com que mai és tard per res...a gairebé l'edat *pansa* m'hi vaig llençar deixant-ho tot enrere: amics, família, una bona feina...Per mi un sí ben gran. (Dona, London)

O: Jo sí! El meu somni és viure en molts països diferents al llarg de la meva vida i aquest és el tercer. A part que vaig venir amb una feina vinculada amb els meus estudis, però a veure que m'oferiran altres indrets en un futur! (Dona, Southampton)

P: Sí, en el meu cas em van oferir un trasllat de Barcelona a Londres i crec que és una oportunitat molt gran per créixer i viure noves experiències. (Dona, London)

Q: Inicialment vaig venir aquí per millorar el meu anglès. No tenia gaires perspectives a Barcelona i vaig pensar que estaria bé viure a fora un any. Em va agradar tan viure aquí a London que m'hi vaig quedar. Inicialment no puc dir que anés darrera cap somni, però suposo que amb el temps puc dir que el somni ha estat integrar-me i fer vida aquí. (Dona, London)

R: Sí. Jo vaig emigrar fa catorze anys buscant noves experiències i viatges. Mai hauria pensat que acabaria aquí. Per tant sí, perseguia un somni. Si parléssim del present, potser parlariem de perseguir un futur. (Home, Gillingham)

S: Sí, vaig venir a Londres quan tenia 14 anys amb els meus pares i des de llavors que volia venir. Ja fa 14 anys que visc aquí. Ara penso en tornar perquè tinc nens i vull que creixin amb els avis i la família. Tot depèn de la feina, és clar. Ja ho veurem... (Dona, London)

T: Per mi emigrar ha estat una gran experiència. Vaig fer-ho seguint els passos de la meva dona que li van oferir una molt bona feina a UK. Al cap d'un temps, des de Catalunya, jo també en vaig trobar una i ara ja fa gairebé dos anys que estem vivint aquesta gran experiència! En el meu cas sempre havia dit que m'agradaria viure a Londres algun cop a la meva vida, però no em pensava que fos possible, però de sobte, un somni es va fer realitat. (Home, London)

U: Crec que hi ha dos tipus d'emocions implicades en l'acte d'emigrar. Emigres buscant alguna cosa o fugint d'alguna cosa. Al llarg de la teva vida aquests sentiments es barrejaran. Fins i tot, si retornes, estaràs emigrant perquè la persona que va marxar ja no existeix. (Home, London)

V: Vaig emigrar per poder viure amb la meva parella, per tant sí que es pot considerar un somni. Vam viure dos anys a Florència i tres a Montreal. Finalment ens hem instal·lat a Anglaterra. Sempre ens hem mogut seguint un sou (beques i feina), però després de tenir un fill quan vivíem al Canadà, l'experiència va canviar moltíssim. És una experiència completament diferent si canvis de país sol, si ho fas en parella o si ho fas en família. Hem viscut moments molt bons i molt dolents. Tot és més intens que si veus allà on vas néixer. (Dona, Leicester)

2. Són útils les comunitats electròniques de catalans a l'estranger? Per què?

A: I tant que sí! Crec que estariem perduts sense elles. La comunitat catalana a UK ens apropa més a casa i fa que no perdem les arrels. A més, és una font constant d'informació. (Dona, London)

B: A mi m'han donat l'oportunitat de sopar i conèixer gent "famosa" catalana que suposo que de cap altre manera hagués pogut conèixer. També haig de dir que aquestes comunitats donen corda a molts *friquis*. Per començar no entenc perquè cal que hi hagi dos grups: Catalans a UK i Catalans a Londres. Que algú m'ho expliqui. O millor que no. A més, a vegades he llegit cada comentari que m'ha fet pensar. Hi ha gent que encara està *alletada*. Comentaris del pal: se m'ha espatllat la planxa, què faig? En aquests els bloquejo directament. Digues-me *punk*. Però per tota la resta, trobo que la comunitat ens fa sentir un xic no tant lluny de casa. Però *friquis* no, gràcies. Ara vindrà quan em començaran a tirar pedres... (Home, London)

C: I tant, totalment d'acord amb A i B. Ens apropa a casa i els que fa anys que vivim aquí podem informar als nous. Jo em sento en família i quan tinc enyorança em dona ànims. (Dona, London)

D: I tant que sí. A mi m'ha servit molt per coses vàries i sí que em sento part d'una comunitat tot i que només he conegut personalment a dues persones del grup. Estic contenta que existeixi aquest grup. He donat una volteta per altres grups, com el de *Espanòles en Londres* i tot i que ara no és el moment de donar massa detalls, vist això penso que en podem estar molt orgullosos! He de dir que jo no penso que hi hagi *freaks*: tothom pregunta el què vol i necessita, tots som diferents. Alguns acaben d'arribar, estan més perduts i tracten d'aclimatar-se. D'altres, ja porten uns anys i poden ajudar amb consells i idees. Tothom hi és benvingut. Bé, jo sempre me n'hi he sentit! (Dona, London)

E: Sí, és molt útil tenir informació explicada des del punt de vista d'algú que ve del mateix lloc que tu. També és comú trobar-se amb problemes semblants. Molt útil! (Dona, Leicester)

F: Crec que els catalans tenen menys tendència a fer *comunitat catalana* a l'estranger. Som més d'estil integrador amb altres nacionalitats i és més difícil trobar a un català. Crec que no és mala idea tenir un portal de catalans a l'estranger perquè pot ajudar. (Dona, Brighton)

G: Per nosaltres ha estat vital. Crec que és molt útil i ajuda a sentir-te menys exiliat. (Dona, Bristol)

H: A mi em va anar molt bé al principi. Tot i que visc *in the middle of nowhere* i no conec a cap català a prop, és una font d'informació important i és maco sentir que hi ha altres catalans amb problemes i inquietuds semblants a les meves. (Home, Lyddington)

3. Què significa integrar-se en un país nou? Ha canviat la vostra percepció des que viviu a l'estranger?

A: I tant! És important marxar per adonar-se'n. És molt fàcil acusar, assenyalar amb el dit i ser racista quan es viu a casa. Aquí tot és diferent i de seguida entens que no tothom és igual i que no passa res. (Home, Manchester)

B: Quan emigres és quan veus què significa ser immigrant. Londres, crec jo, és una ciutat fàcil per a l'immigrant perquè la gran majoria ho són. Això facilita poder adaptar-t'hi i integrar-t'hi. Per mi integrar-se és saber comprendre les lleis socials, escrites o no, que existeixen al lloc de destí i saber respectar-les. Ara bé, també és important que el lloc de destí et permeti no perdre la teva identitat en aquest procés d'integració. (Home, London)

C: Per mi integrar-se és voler viure en una cultura diferent a la teva i acceptar-ne les diferències. Dic voler perquè és necessari i ho han de voler tots. (Dona, London)

D: Ho respondre amb una frase: *allá donde fueres haz lo que vieres*. És a dir, respecte a la cultura d'allà on vius i fer-la una mica teva. A mi l'experiència a UK em reafirma a pensar que a Espanya li falta molt per aprendre de UK a nivell de tolerància i plurinacionalitat. (Home, Bournemouth)

E: És tenir la ment oberta per apreciar la cultura que t'acull, curiositat per saber el per què de segons quines coses, conèixer la gent i provar de no fer comparacions, que és un error habitual. Al final, si és un bon lloc, i aquest ho és, aprens a estimar-lo. Jo he viscut tretze anys a fora de Catalunya i en les tres cultures on he viscut he intentat fer tot això i he acabat estimant-les. Una part del meu cor sempre formarà part d'aquests llocs. (Home, Coventry)

F: Integrar-se és fer tot el possible per ser considerat un més, encara que això passi per haver de provar les terribles *baked beand* sempre que te n'ofereixin. (Dona, London)

G: Integrar-se és acceptar que ets a un lloc on les coses es fan de manera diferent. Que tu ets qui ha vingut i si vols viure bé i integrar-te has d'aprendre a valorar els seus costums, comportaments i maneres de fer. Es tracta de fer que la seva cultura també sigui una mica teva. Però també he après que poca gent valora a les persones que s'integren. Tothom veu els que no ho fan i tots els estrangers són tractats igual. (Dona, London)

H: Integrar-se, per mi, també és fer tot el possible per ser considerat un més, encara que em negui a provar les terribles *baked beans*, F. Quan me'n ofereixen, els ensenyo a cuinar pa amb tomàquet.

I: Jo no ho sento així, G. Potser has conegut a gent tancada de mires. (Dona, Liverpool)

J: Jo és el que veig en general. La majoria de la gent critica que els immigrants no s'integren, però molt pocs valoren els que sí que ho fan. (Dona, London)

K: Integrar-se: *when in Rome, do as the Romans do*. La meva impressió sobre Catalunya: canviada a pitjor. Impressió sobre Espanya: la mateixa que tenia; res de nou. Impressió sobre UK: diferent a la d'abans d'arribar, però positiva. (Dona, London)

L: Per mi, integrar-me, si penso en la meva feina, és esforçar-se perquè el país sigui millor. (Home, Cambridge)

4. Quines són les diferències i similituds més importants entre la societat anglesa i la societat catalana?

A: Per mi una diferència entre catalans i anglesos és a l'hora de menjar. Veig que nosaltres cuidem més la dieta i la nostra salut. Una similitud podria ser a l'hora de xerrar o discutir sobre alguna cosa que puguem estar en desacord. En general tots ho fem sense cridar, rumiant i buscant una solució adequada per les dues parts. (Home, Manchester)

B: Jo crec que els catalans parlem clar i català. Diem les coses tal i com les creiem. Els anglesos, en canvi, saben dissimular molt més i no saps mai què pensen realment. Són més discrets. (Dona, Manchester)

C: Potser és una bestiesa, però les cues angleses em fan molta gràcia. Per anar a buscar l'autobús o anar a comprar *fish&chips* fan una fila tant perfecte que sembla Port Aventura! Ben mirat penso que té més lògica que a Catalunya. És més fàcil entrar i posar-se a la cua que no pas haver de cridar qui és l'última persona que ha entrat! De similituds...potser semblen una mica freds. Ells més, eh!! (Home, Oakham)

D: Diferència: són uns freds! Torno de vacances i ni una abraçada, petó...res! Ara, tenen una xerrera i són exagerats: tot és *lovely*!! (Dona, Norwich)

E: Jo visc a Bournemouth. Abans havia viscut a Londres. Per mi són més educats, sempre diuen gràcies i sisplau milions de vegades (cosa que a Londres era impensable). He descobert la bona educació anglesa. Una segona diferència és que crec que aquí es treballa una mica més. Una tercera diferència és que estan més acostumats a la immigració i tot i que potser són més tolerants a vegades sents comentaris com si ells fossin el melic del món. Per exemple, l'altre dia un noi em diu: - vosaltres teniu sanitat pública? I li dic que sí. La seva resposta: - Aaaah! Llavors vosaltres heu fet una versió de la nostra sanitat pública! És com si ells ho creessin tot i els altres ens copiessin. També em sembla que estar o no està a dins de la UE els hi rellisca bastant més que nosaltres. Un dia em van preguntar perquè a Catalunya estàvem tant obsessionats amb estar a la UE. (Dona, Bournemouth)

F: En alguns barris les noies deixen molt aviat els estudis. És normal trobar noies prenyades amb 16 o 17 anys. Els donen una paga per cada fill i ja està, a viure. Per a ells sembla molt normal. Les dones tornen a la feina quan ja han pujat a tota la canallada. Evidentment estic

parlant de casos concrets, però crec que és més comú que a Catalunya. També em sembla que en general tenen força idealitzada a les forces armades. Per a ells la defensa és molt important. (Dona, Londres)

D: Això de les dones que no treballen fins que ja tenen els fills grans em va xocar molt. De bon matí trobo mares portant els nens a l'escola i després se'n van a fer te. L'home a treballar. Són una mica fets a l'antiga i és veritat que moltes famílies viuen d'ajudes. (Dona, Norwich)

G: Totes les universitats col·laboren entre elles. No hi ha aquest sentiment de competitivitat en la ciència que tenim aquí. (Dona, Londres)

H: Jo no trobo gaires semblances per no dir cap. Tot i que les diferències no són dolentes! (Dona, West Sussex)

I: A Catalunya les coses són molt més blanc o negre. Aquí tot és molt més relatiu, no concreten tant. (Home, Orwell)

J: Jo el que sempre he sentit comparar són els catalans i els escocesos per diferents motius (volen la independència, classificats com garrepes, amb esperit emprenedor, etc.) Però mai no he viscut allà, llavors no puc dir si són rumors o és veritat. Pel que fa als anglesos, aquí la gent és molt menys directa que a Catalunya: tot es diu de manera indirecta, suposo que per no ofendre, però el que fan és complicar les coses perquè no saps que és el que volen o opinen realment. També respecten més la vida privada. Per exemple, si et trobes algú de la feina al metge farà veure que no t'ha vist per respecte, així no li has d'explicar les teves coses. (Dona, Leicester)

K: Les rutines diàries són diferents, com l'hora que es torna a casa després de la feina. Crec que a Catalunya la família és un element molt important. Conec més persones que conviuen amb diferents generacions a Catalunya que a Anglaterra. La manera de vestir, de sortir de festa, de socialitzar, de tractar els animals...n'hi ha tantes de diferències. Similituds podria ser l'humor, jo el trobo molt igual. (Dona, Manchester)

L: Mateix sentit de l'humor. Sinó per què ens flipa tant L'escurçó negre? Som igual de seriosos i un pèl estirats com ells. I com ells pot semblar que costa molt entrar al seu món i formar part d'ells, però res més lluny de la veritat. Com dic sempre, entrar amb els catalans és com amb la màfia. Costa d'entrar però encara més de sortir. Tinc molt bons amics anglesos. Ei! I els agraden els musicals gairebé tant com a mi. I ells tenen a la reina i nosaltres a la Pilar Rahola! (Home, London)

M: Diuen *sorry* sense ni tocar-te. En general són més distants. Les relacions entre els nens són molt diferents, aquí no estan acostumats a anar al parc i jugar plegats. La meva filla sí que ho està i sempre corria a jugar amb els altres més que no pas als gronxadors. I els altres nens

ploraven o sortien corrents a buscar a la mare. És clar que parlo de nens petits de 3 i 4 anys. (Dona, Coventry)

N: A UK no són tant criticaïres, no hi ha tantes *Tresines* (mira com va vestida aquesta o mira què ha fet el veí...). Van més a la seva, tan pel bo com pel dolent. (Dona, London)

O: Ostres, M, què diferent de la meva experiència amb els nens. Jo visc al centre d'Anglaterra i aquí sí que juguen plegats al parc. El meu fill té 5 anys i no té germans i va amb tothom. No diu ni hola, però juga amb tots. I parlant dels parcs, aquí els nens respecten els torns sense la intervenció de cap adult. Això de fer cua i respectar-la els ho ensenyen des de molt petits i ho tenen molt interioritzat. (Dona, Leicester)

P: Aquí la gent somriu i riu més i et miren als ulls quan parlen amb tu. (Dona, Liverpool)

Q: Ostres, P, a on és això? Si no et fa res que t'ho preguntí. La meva opinió no és dolenta (el meu home és anglès) però a on visc jo, la veritat és que la gent no és gaire amigable. (Dona, Cranbrook)

5. Pensar la identitat és un repte quan es viu amb fills a fora de Catalunya?

A: És molt difícil explicar-ho als fills quan són petits. A casa viuen una barreja de sentiments molt gran. La mare els parla de Catalunya, el pare d'Escòcia i ells viuen en un tercer país on està pla de contradiccions amb allò que es diu a casa. Es viu molt diferent del que es viuria estant a Catalunya. Espero que quan siguin gran entenguin tot allò que han anat parlant. Sobretot que entenguin la barreja de la que formen part. (Dona, West Sussex)

B: A mi m'agradaria que la meva filla tingués fills que tinguessin el català com a llengua habitual, però ho dubto molt. La cultura anglesa és molt potent i totes les seves amistats són angleses. (Dona, Eastbourne)

6. De quina manera combineu les tradicions amb els fills? Com les viviu?

A: Nosaltres celebrem totes les festes de Catalunya i totes les de UK. Així en tenim més! (Dona, Redditch)

B: Nosaltres celebrem les festes catalanes quan hi som i aquí fem les altres. La meva filla va embogir amb *Halloween*. (Dona, Coventry)

C: En el meu cas, per horaris de feina i per infraestructura, és complicat, però intentem celebrar les tradicions d'ambdós llocs, tot i que sovint es perden el caliu. Per exemple, celebrar els reis sense anar a la cavalcada o la diada sense sardanes ni himnes. (Dona, Birmingham)

D: Nosaltres sempre fem el caga Tió. Els reis si anem a Catalunya. Hem adoptat els *Easter Hunts* i el *Halloween*. (Dona, London)

E: Jo celebrototes les festes catalanes i deixo que el meu home decideixi les britàniques. Això ho dic perquè ell és escocès i per exemple el *5th Nov* no el celebrem ni anem a veure els focs. Jo respecto les seves incorporacions i ell les meves. De moment sempre ha funcionat bé i els nanos entenen la varietat de les celebracions. (Dona, West Sussex)

F: Per Nadal no celebrem els reis perquè ja han començat l'escola, però sí que fem el Tió perquè per aquelles dates som a Catalunya. Sempre fem els *Christmas Crackers*, passem el Nadal on el passem. Celebrem *Halloween* i fem *Easter Hunts*. I el Sant Jordi també el fem a casa. He de dir que el meu home és francès... (Dona, Leicester)

G: La meva història és complicada. La meva dona és d'un país anomenat Espanya, el coneixeu? Així que més que UK/Catalunya és un estira i arronsa entre Barcelona/Madrid. Ens agrada celebrar *Halloween* i tenim dos dies de la mare i dos dies del pare. Creiem bo que la mainada celebri també el que celebren els seus companys. (Home, Suffolk)

H: Nosaltres celebrem totes les festes catalanes. A vegades convidem als amics anglesos perquè les coneguin. Ara que el petit ha començat l'escola tampoc volem deixar de banda les tradicions angleses. Tot i que no les celebrem al 100% sí que en parlem, anem a veure alguna festa concreta, etc. Aquest any vam portar *Christmas Crackers* al sopar de Nadal a Catalunya i el petit va explicar la tradició a la família catalana. (Dona, Warwick)

I: Jo fa vint-i-dos anys que visc a UK, quatre més que a Catalunya. Vaig venir amb 18 anys i he fet tota la vida adulta a UK. Estic totalment adaptada a l'estil de vida i horaris britànics. El meu home és anglès i els nens, d' 11 i 7 anys, no tenen amistats ni família a Catalunya. La filla gran entén el català i el parla més o menys, el petit gens. Nosaltres seguim les tradicions angleses i fem *Halloween*, *Easter Hunts*, *Easter Bunny*, *Tooth Fairy*, *Santa...*Tenim el Tió (fet nostre) i el posem al costat de la llar de foc cada Nadal, però no el fem cagar. I celebrem Sant Jordi amb la rosa i el llibre! (Dona, Stamford)

J: La meva situació és molt semblant a la teva, J. Fa més de vint anys que visc aquí, el marit és anglès i vaig arribar amb 21. També he fet tota la vida adulta a UK. Els meus tenen 15 i 12 anys, però sí que parlen català i tenen cosins i família a Catalunya que visitem dues o tres vegades a l'any. Com que el meu marit és anglès i no parla català, fem les tradicions d'aquí, encara que potser siguem a Catalunya. No som gaire de tradicions. No celebrem Sant Jordi ni Sant Joan, per exemple, i fa mil anys que no faig panellets. Els reis els vam fer una vegada quan eren molt petits, però sempre estaven a escola i no funcionava. Tampoc fem els horaris anglesos, encara que el meu marit insisteix que hauríem de sopar a les sis. Mai sopem abans de les vuit. Els nostres amics d'Anglaterra són de moltes nacionalitats diferents i la família del meu

marit no viu a prop, per tant no tenim influències fortes per seguir els costums anglesos. L'únic que li sap greu al meu marit és que no hi ha *Sunday Roast!* (Dona, Lincoln)

K: Nosaltres celebrem tant com podem les tradicions catalanes i les tradicions angleses. Ja fa més de vint anys que sóc a Anglaterra, el meu marit és anglès, però parla el castellà i entén el català perquè va viure a Catalunya. Tenim una filla petita que parla el català i des de petita ha viscut molt les tradicions (Tió, Reis, festes majors, calçotades, gegants, castellers, Sant Jordi...) Des que tenia tres mesos visitem Catalunya almenys tres cops l'any ja que hi tenim família i molts amics amb fills de la mateixa edat que la meva filla. Això ha fet que la meva filla tingui l'oportunitat de conèixer i viure part de la seva cultura. La meva filla es sent mig catalana i mig anglesa. El meu marit i jo sempre hem volgut que la nostra filla conegués les seves arrels. Creiem que té molta sort! A més, des de petita li hem comprat llibres i DVDs del tipus: en Teo viatjant per Catalunya, en Teo i les tradicions catalanes, Les tres bessones, etc. (Dona, Manchester)

7. De quina manera es viu el procés pel Dret a decidir de Catalunya des de la distància?

A: Segueixo el procés constantment per la premsa i Internet. (Home, Londres)

B: El procés es viu d'una manera diferent. Jo ho segueixo tot per les xarxes socials i la premsa electrònica catalana i internacional. Evidentment també tinc informació dels familiars i amics. (Home, Gillingham)

C: Jo me n'assabento gràcies als familiars, als amics, TV3 a la carta, la premsa i per Internet. El meu sentiment és que tants anys esperant aquest moment i ara resulta que no el puc viure. Tot i que jo seré a Catalunya per votar, em sap bastant greu no ser a Catalunya els mesos previs, no poder col·laborar. Tinc la sensació que m'estic perdent moments molts importants, però què hi farem... (Dona, London)

D: Jo hi col·laboro com puc. Escampo informació al Facebook, Twitter, pel WhatsApp i cara a cara en català, castellà i anglès. Ah! Hi aniré a la Meridiana. Si no hi pogués anar aniria a la Via Lliure de Londres. No et desanimis, C, fes el que puguis. Tot ajuda! (Home, Birmingham)

E: Els catalans que he conegut no ens cansem de parlar-ne i ara que s'acosta la data ens arribem a fer pesadets i tot. Sap greu no ser a Catalunya, però mola explicar-ho a la gent. Aquí és quan te n'adones de la importància de tenir un president que parli idiomes!! (Dona, Uppingham)

F: Jo crec que, en general, els catalans que vivim a l'estranger ens hi impliquem més que no pas si visquéssim a Catalunya. Potser ho fa que ens enyorem més i que els uns pels altres, com que som pocs, ens motivem més. (Dona, London)

C: Sí, també apporto el meu petit granet de sorra. Parlo de la independència amb els amics, companys de pis, a la feina. El meu mini cercle anglès i internacional també saben de què va el procés d'independència, però no ser a la Meridiana aquest anys em rasca...! (Dona, London)

G: Jo llegeixo el diari Ara cada matí per Internet i quan puc repasso a la premsa britànica si hi ha alguna informació. El dia 6 de setembre espero veure alguna notícia sobre la via a Londres i suposo que el dia 12 de setembre serem notícia. Seria la bomba ser portada als diaris d'aquí!!! (Home, Bristol)

H: Es viu que t'agradaria ser físicament a Catalunya en aquests moments. Però hi ets telemàticament: parlant amb la família, els amics, llegint notícies, mirant TV3 online, etc. Tot i així, cada vegada que explico què està passant a Catalunya a algú d'Anglaterra m'emociono i sento que estic ajudant a que es conegui la nostra causa al món. Jo sempre dic que sóc catalana. Tant me fa si he d'explicar una i mil vegades que no sóc espanyola i que parlo català, que és una altra llengua. (Dona, London)

8. És fàcil explicar Catalunya a la societat anglesa?

A: Jo visc en una zona a on hi ha una comunitat important de gent de països de l'est i la majoria no han sentit a parlar mai de Catalunya. Els hi explico que sóc de Barcelona, que parlem una altra llengua i després de tota la parrafada amb diuen: - ah... Spain! Els anglesos, en canvi, en general ho pillen força ràpid. No sé si et serveix. Vull dir, aquesta gent de l'Europa de l'Est formen part de la societat anglesa, no? (Dona, Bournemouth)

B: I tant! A la mínima que dius que no ets espanyola t'ho pregunten. Una altra cosa és que després ho entenguin o que ho vulguin entendre. (Home, Norwich)

C: Molt difícil perquè la imatge que tenen d'Espanya és una i única. A més, desconeixen que es parla més d'una llengua. No entenen perquè volem ser un país i tampoc els interessa gaire, diria. (Home, Preston)

D: Totalment d'acord amb C. No només els anglesos, la majoria de nacionalitats no ho entenen, Des del 1998 que visc a fora de Catalunya, la majoria d'aquest temps a Anglaterra, però també he viscut a Suècia. He conegut gent de tot arreu i pràcticament ningú entén o sap res sobre Catalunya. Es pensen que el català és un dialecte del castellà i no entenen les diferències culturals. Només has de mirar la televisió quan surt alguna cosa d'Espanya. És una barreja entre el mite espanyol i mexicà. Recordo una vegada que van fer un programa de Galícia i la música que acompanyava les imatges era el flamenc. O quan van entrevistar al Julio Iglésias i li demanaven perquè sempre menjàvem tapes. No és que no entenguin que els catalans no som espanyols, és que tampoc entenen que Espanya és un país divers. (Dona, London)

E: Espanya ha fet bé la feina i els catalans no existim. Els hi interessa tan com a nosaltres ens pot interessar Macedònia, per dir alguna cosa. La comparació amb Escòcia o Gales em funciona com a inici ràpid en una conversa de dos minuts. Després sempre em surten amb temes fantàstics com: - i si no teniu exèrcit què fareu? Al final, si veig que no me'n surto els convido a fer un cafè quan vulguin. (Home, Manchester)

F: També hem de tenir en compte que la qüestió d'Escòcia és un tema difícil pels anglesos. Que no en parlin ni s'involucrin no vol dir que els rellisqui el què passa a Escòcia. En general no els agrada posicionar-se, però que el tema els hi fa mal, no ho dubto. Escòcia no va marxar pels pèls i molts veuen que si hi ha un altre referèndum el resultat pot ser molt diferent. El que jo veig és que no són com els espanyols que creuen en realitats inexistents i les volen tant sí com no. Escòcia és un altre país i ells ho saben i a més, t'ho diuen. Una altra cosa és que vulguin que s'independitzin. (Home, Gloucester)

Bibliografia

- Anderson, Benedict (1991) *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. Londres: Verso.
- Bauman, Zigmunt (2001) *Globalització. Les conseqüències humanes*. Barcelona: Pòrtic.
- Bauman, Zigmunt (2003) *Comunidad. En busca de seguridad en un mundo hostil*. Madrid: Siglo XXI de España.
- Bauman, Zigmunt (2005) *Identitat: converses amb Benedetto Vecchi*. València: Universitat de València.
- Bilbeny, Norbert (2010) *¿Què vol dir integració? Nouvinguts i establerts a les nacions europees*. Barcelona: Magrana.
- Calders, Pere (2009) *Estimat amic. Cartes*. Barcelona: publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Candel, Francesc (2002) *Els altres catalans*. Barcelona: Edicions 62.
- Castells, Manuel (2001) *La galaxia Internet*. Barcelona: Areté.
- De fina, Anna (2003) *Identity in narrative. A study of immigrant discourse*. Philadelphia: Studies of narrative.
- Domigo, Andreu (2014) *Catalunya al mirall de la immigració. Demografia i identitat nacional*. Barcelona: L'Avenç.
- Escalona, Núria (2013) *#Digitalk. Del màrqueting directe a la comunicació 2.0*. Barcelona: Editorial UOC.
- Fontana, Josep (2006) *La construcció de la identitat*. Barcelona: Editorial Base.
- Guitart, Anna (2004) *Is Catalonia Spain? Com ens veu la gent d'arreu del món*. Barcelona: Columna.
- Hall, Stuart (1996) *Cuestiones de identidad cultural*. Buenos Aires: Amorrortu Editores
- Hobsbawm, Eric (1991) *Naciones y nacionalismos desde 1780*. Barcelona: Crítica.
- Kirby, Martin (2007) *Es pot beure te amb porró? La nova vida d'una família anglesa a Catalunya*. Barcelona: Mina.
- McCourt, Frank (1996) *Angela's ashes*. London: Harper Perennial.
- Perec, Georges (2008) *Ellis Island*. Barcelona: L'avenç.

Tóibín, Colm (2012) Brooklyn. Barcelona: Grup Cultura03.

Torres, Estanislau (1973) Els escriptors catalans parlen. Barcelona: Nova Terra.

Tree, Matthew (2011) Com explicar aquest país als estrangers. Barcelona: Columna.

Villatoro, Vicenç (2014) Un home que se'n va. Barcelona: Proa.